

GYMNASIEUNDERVISNINGEN I ÅBO

LÄROPLANENS GEMENSAMMA DEL
SAMT DEN SKOLVISA DELEN FÖR KATEDRALSKOLAN I ÅBO

Uppdaterad 4.12.2014

INNEHÅLL

1. HUR LÄROPLANEN ÄR UPPBYGGD	3
2. GYMNASIETS UPPGIFT OCH VÄRDEGRUND	3
2.1 Värdena	3
2.2 Uppgifter, mål och verksamhetsidé	4
3. VERKSAMHETSKULTUR	5
3.1 Huvuddragen i verksamhetskulturen samt utvärdering och utveckling av verksamhetskulturen	5
3.2 Hur lärandet betraktas	7
3.3 Lärmiljön, undervisningsmetoderna och arbetssätten	7
3.4 Studerandenas delaktighet	8
3.5 Samarbete	8
4. ORDNANDE AV UNDERVISNINGEN	9
4.1 Timfördelning	9
4.2 Språkprogrammet	11
4.3 Gymnasiets ämnesbetoningar	11
4.4 Antagningen av studerande	12
4.5 Undervisningsarrangemang i gymnasiet	12
4.6 Självständiga studier	12
4.7 Samarbetet mellan läroinrättningarna, gymnasiediplom	13
4.8 Övriga arrangemang kring undervisningen	13
5. STUDIEHANDLEDNING OCH STÖD	14
5.1 Hur studiehandledningen ordnas	14
5.2 Studerandevård	15
5.3 Särskilt stöd i lärandet	26
5.4 Undervisning av språk- och kulturgrupper	26
6. UTVÄRDERING	27
6.1 Utvärdering av studieprestationerna	27
6.2 Utvärdering av gymnasiets verksamhet	28
7. LÄROÄMNE NAS MÅL OCH CENTRALA INNEHÅLL	29
7.1 Temaområden	29
7.2 Läroämnenas mål, innehåll, arbetsmetoder och anvisningar om avläggande	34
7.3 Modersmålet och litteratur	34

7.4 Finska	41
7.4.1 Finska, A-lärokurs	41
7.4.2 Finska, modersmålsinriktad lärokurs	44
7.5 Främmande språk	46
7.5.1 Engelska, A.lärokurs	47
7.5.2 Tyska, B-lärokurs	49
7.5.3 Franska, B-lärokurs	51
7.5.4 Ryska, B-lärokurs	54
7.5.5 Latin, B-lärokurs	55
7.6 Matematik	57
7.6.1 Matematik, lång lärokurs	58
7.6.2 Matematik, kort lärokurs	64
7.7 Biologi	67
7.8 Geografi	73
7.9 Fysik	78
7.10 Kemi	83
7.11 Religion	87
7.11.1 Evangelisk-luthersk religion	88
7.12 Livsåskådningskunskap	90
7.13 Filosofi	93
7.14 Historia	96
7.15 Samhällslära	103
7.16 Psykologi	107
7.17 Musik	110
7.18 Bildkonst	112
7.19 Gymnastik	117
7.20 Hälsokunskap	120
7.21 Studiehandedning	123

1. HUR LÄROPLANEN ÄR UPPBYGGD

Åbo stads läroplan för gymnasiet utgörs av de nationella grunderna för gymnasiets läroplan, den gemensamma delen av Åbo stads läroplan och gymnasiernas egna läroplaner.

I varje gymnasiums egen läroplan ska ingå de läroplansinnehåll som nämns i de nationella grunderna för gymnasiets läroplan. I gymnasiets egen läroplan specificeras målen för undervisningen och dess innehåll kurs för kurs i läroämnena, för eventuell undervisning på främmande språk, för distans- och nätundervisning samt sätten att avlägga gymnasiediplom förutom andra föreskrifter som nämns i de nämnda grunderna för läroplanen och i detta dokument.

I varje gymnasiums egen läroplan bör följande bilagor ingå:

- *gymnasiets ordningsregler*
- *handboken för studerandevården*
- *utvärderingsplanen för bildningsväsendet i Åbo*
- *krisplan*
- *jämlikhets- och jämställdhetsplan*
- *IKT-plan*
- *rusmedelsplan*
- *plan för global fostran*
- *handboken Lukio kaikille (Ett gymnasium för alla)*

2. GYMNASIETS UPPGIFT OCH VÄRDEGRUND

2.1 Värdena

Gymnasieutbildningens uppgift är att ge en bred allmänbildning och behörighet för fortsatta studier. Gymnasieundervisning för vuxna ger dessutom en möjlighet för personer som avbrutit gymnasiet eller avlagt yrkesexamen till livslångt, jämställt och inkluderande lärande.

Gymnasierna i Åbo stad bygger på värden som nämns i de nationella grunderna för läroplanen, de värden som vägleder bildningsväsendets verksamhet och de särskilda betoningar som gymnasierna vart för sig gör.

De centrala vägledande värdena för bildningsväsendet är (godkända av Stadsstyrelsen 11.3.2013)

- kundinriktad verksamhet
- kunnighet och kreativitet
- ansvarsfullhet
- jämlikhet och rättvisa
- internationalism

I Åbo stads läroplan för gymnasieundervisningen ges det i de gymnasiespecifika delarna en kompletterande beskrivning av gymnasiernas värdegrunder, hur de konkretiseras i gymnasiets verksamhetskultur, målbeskrivning och innehåll för undervisningen och i organiserandet av skolarbetet.

Beskrivning av värdegrunden för Katedralskolan i Åbo:

Verksamheten vid Katedralskolan i Åbo bygger på respekt (att respektera sig själv, andra människor och omgivningen), ansvar (att ta ansvar för sin egen utveckling och sitt eget välbefinnande), jämlikhet (att främja jämlikhet och att efterfölja principen om likabehandling), tolerans (att lära sig uppskatta kulturell mångfald) samt samarbete (att tillsammans eftersträva en hållbar livsstil och en hållbar utveckling).

2.2 Uppgifter, mål och verksamhetsidé

Gymnasieundervisningens uppgift härleds ur de mål som ingår i gymnasielagen, gymnasieförordningen och de nationella målen för fostran och undervisningen i grunderna för gymnasiets läroplan, som fastställts av Utbildningsstyrelsen, och därtill verksamhetsidén och uppgifterna för bildningsväsendet i Åbo stad samt gymnasiespecifika särbetoningar.

I det strategiska serviceavtalet för bildningsväsendet som godkänts av Åbos stadsstyrelse framhålls att "[e]n styrande princip för avtalet och arbetet är utökandet av välbefinnandet, vilket kan uppnås genom kvalitetsarbete, utvecklande av delaktighet, fortsatt förnyande av elevstödet och förverkligande av ungdomsgarantin".

I Åbo finns det förutom det svenskspråkiga gymnasiet Katedralskolan i Åbo sju finskspråkiga gymnasier i stadens ägo. De finskspråkiga gymnasierna har beviljats följande särskilda utbildningsuppgifter på basis av läroplanen, som kan innehålla en avvikande timplan för undervisningen för unga, och de gymnasiespecifika betoningarna:

Gymnasium	särskild utbildningsuppgift	betoning
Kerttulin lukio	idrott, ikt	-
Luostarivuoren lukio		-
Puolalanmäen lukio	musik	
Turun klassillien lukio	konstkommunikation	-
Turun Lyseon lukio	-	bildkonst, företagsamhet
Turun Suomalaisen Yhteiskoulun lukio	naturvetenskap	sjöfartslinje (ss), bildkonst
Turun iltalukio (aikuislukio)		
Katedralskolan i Åbo		

Gymnasiernas särskilda utbildningsuppgift har bestämts av Undervisnings- och kulturministeriet. Beslut om de specialuppgifter som staden äger tas av Stadsstyrelsen. Beslut om

de gymnasiespecifika betoningarna tas för de finska gymnasiernas del av den finska sektionen för gymnasie- och yrkesutbildning under nämnden för fostran och utbildning. Gymnasiernas särskilda drag beskrivs i den guide om gymnasierna som utges årligen.

När målen för fostran och undervisningen i Åbo stads gymnasier definieras beaktas de av Utbildningsstyrelsen fastställda läroplansgrudnerna för gymnasieundervisningen och bildningsväsendets mål. Målet definieras utöver detta enligt de linjedragningar som uppgjordes i det strategiska serviceavtalet för bildningsväsendet i Åbo stad.

De strategiska tyngdpunktsområdena för utvecklandet av bildningsväsendet definieras i det strategiska serviceavtal som godkänns på årsbasis. Gymnasierna bör uppdatera tyngdpunktsområdena i sina specifika läroplaner.

Beskrivning av verksamhetsidén för Katedralskolan i Åbo:

Katedralskolan är Åbos svenskspråkiga gymnasium och har till uppgift att förbereda sina studerande för fortsatta studier och den riksomfattande studentexamen. Verksamheten bygger vidare på den grundläggande utbildningens undervisning och fostran.

Undervisningen skall hjälpa studerandena att tillägna sig de allmänbildande kunskaper och färdigheter som behövs i livet och i ett föränderligt samhälle. Studerandena bör få en god beredskap för högskolestudier och yrkesstudier som bygger på studentexamen samt för ett livslångt lärande.

I den dagliga verksamheten betonar skolan verkligt lärande och uppmuntrar varje studerande att ta ansvar för sitt eget lärande. Det är viktigt att undervisningen berör kunskaps- och färdighetsområden som känns meningsfulla och att studerandena får utveckla studiefärdigheter och kompetenser som de behöver under studietiden och senare i livet.

3. VERKSAMHETSKULTUREN

3.1 Huvuddragen i verksamhetskulturen samt utvärdering och utveckling av verksamhetskulturen

Verksamhetskulturen är en helhet av tänkesätt och rutiner och de värderingar och uppfattningar som tar sig uttryck i verksamheten och bildar en grund för lärmiljön.

Det är ett mål för gymnasierna i Åbo att ha en på läroplanen vilande verksamhetskultur där man betonar allas gemensamma ansvar, en öppen diskussion om verksamheten i gymnasiet och samarbete och växelverkan med vårdnadshavarna. En verksamhet som är inriktad på att högakta andra och förverkliga rättvisan är en sund kärna i verksamhetskulturen.

Gymnasierna skapar sådana verksamhetsmodeller att alla medlemmar av arbetsgemenskapen känner att de kan påverka skolans verksamhet. Studerandena får ta del i utvecklandet av skolan genom att studerandekårsverksamheten understöds och att de bereds vägar att påverka.

Gymnasierna förenhetligar sina verksamhetsrutiner så att personalen och studerandena behandlas jämbördigt i alla gymnasier på såväl individ-, grupp- som samfundsnivå. En enhetlig praxis eftersträvas särskilt i rutiner som hjälper studerandena att göra framsteg i studierna. Gemensamma frå-

gor som anknyter till verksamhetskulturen och förverkligandet av den behandlas och utvärderas årligen i ledningsgruppen för gymnasiet.

I gymnasiets läroplan beskrivs huvuddragen i verksamhetskulturen och utvecklingsmålen för verksamhetskulturen. Gymnasiets alla rutiner byggs upp följdriktigt så att de underlättar uppnåendet av målen för fostran och undervisningen. Hur verksamhetskulturen anknyter till gymnasiets värdegrund och förverkligandet av temaområdena bör konkretiseras i läroplanen.

Ett gymnasium som eftersträvar en god lärmiljö och verksamhetskultur drar i verksamheten nytta av följande faktorer:

- skolans lokalteter och närområde är väl lämpade för verksamheten
- lokaliteterna i gymnasiet och de material lärarna har till sitt förfogande möjliggör mångsidiga och moderna undervisnings- och lärmeter
- lärmiljön stöder studerandens självständiga studier och aktivitet
- det finns ett tillräckligt utbud av data- och kommunikationstekniska hjälpmedel och de är tidsenliga och utnyttjas aktivt i undervisningen
- gymnasiets fysiska omgivning och dess arbetsätt stöder studerandens studiemotivation, självreglering och kreativitet
- det råder en trygg, sporrande och positiv anda i gymnasiet
- gymnasiets kultur stöder växelverkan mellan studerandena och lärarna.

Hur dessa faktorer förverkligas och utvecklas konkretiseras i gymnasiets läroplan. Utvecklingsområdena för verksamhetskulturen kan utvidgas enligt varje gymnasiums behov. I gymnasiets läroplan beskrivs också hur verksamhetskulturen utvärderas.

Katedralskolans verksamhetskultur består av alla officiella och inofficiella regler, rutiner och traditioner som utvecklats i skolan under många års tid. Skolan har sina rötter i en katedralskola, som antas ha grundats omkring år 1276 i anknytning till Åbo domkyrka. Den ena skolreformen efter den andra har avlöst varandra och idag är Katedralskolan det enda svenskspråkiga gymnasiet som finns kvar inom Åbo stad och utgör således en viktig kulturbärande institution. Skolan strävar efter att upprätthålla det finländska kulturarvet och framför allt det finlandssvenska genom att uppmärksamma olika högtider och traditioner, samtidigt som skolan eftersträvar att vara dynamisk.

Skolan försöker utveckla verksamheten och verksamhetskulturen så att de stöder skolans mål för undervisning och fostran genom att följa med utvecklingen i samhället och särskilt inom gymnasieutbildningen, genom att utvärdera den egna verksamheten och genom att vid behov vidta lämpliga åtgärder för att uppnå önskade förändringar. Skolan har som mål att vara öppen för samarbete och växelverkan med samhället och för förändringar i världen.

Den förestående renoveringen av skolfastigheten vid Gamla Stortorget 1 läsåren 2014-2015 och 2015-2016 ger skolan en enastående möjlighet att påverka planeringen av den kommande lärmiljön. För att uppnå goda resultat, god trivsel och ett positivt arbetsklimat bör såväl den fysiska som den psykiska lärmiljön liksom den sociala och den pedagogiska vara väl planerade och utformade.

Under den tid som grundrenoveringen pågår är verksamheten förlagd till utrymmen vid Hansagatan 2 och Malmgatan 6, där samtliga undervisningsutrymmen är utrustade med tidsenlig modern teknisk utrustning såsom dator, dokumentkamera, projektor eller interaktiv tavla, vilket möjliggör moderna och tidsenliga arbetsmetoder. Studerandena har också tillgång till trådlöst nätverk.

3.2 Inlärningsyn

I läroplanen kan det finnas gymnasiespecifika kompletteringar som berör inlärningssynen.

Gymnasiet kan i sin läroplan beskriva hur följande delområden tas i betraktande i undervisningen och hur de förverkligas i praktiken:

- *färdigheter i att lära sig att lära*
- *metakognitiva färdigheter*
- *insiktsfullt läsande*
- *undersökande lärande*
- *blended learning (avser en blandning av olika lärmiljöer)*

Undervisningen vid Katedralskolan bygger på en inlärningsyn, där den studerande har en aktiv roll. Lärandet uppstår som resultatet av en aktiv och målinriktad verksamhet genom vilken den studerande, utgående från sina tidigare kunskapsstrukturer, behandlar och tolkar den information som han eller hon får i samverkan med de andra studerandena, med lärarna och med omvärlden. Den studerande lär sig ställa upp mål, lösa problem (ensam och tillsammans med andra) samt arbeta målmedvetet. Samtidigt som den studerande lär sig nya kunskaper och färdigheter, lär han eller hon sig reflektera över sitt lärande, sina upplevelser och sina känslor. En studerande som är medveten om sitt sätt att lära sig och som tar ansvar för sitt lärande lär sig att handla allt mer självständigt.

3.3 Lärmiljön, undervisningsmetoderna och arbetssätten

Gymnasierna utvecklar olika former av praxis som stöder samfällt och individuellt lärande, delaktighet och konstruktiv kritik samt att alla som arbetar i skolan tar ansvar för sig själva, för sitt uppförande och det gemensamma arbetet.

Studerande som börjar sina gymnasiestudier får handledning i hur man arbetar på gymnasiet och lärarna lär dem studieteknik som krävs i de olika läroämnena för att man ska uppnå goda resultat. Studeranden får handledning att kunna utvärdera och vid behov korrigera sitt eget arbetssätt. Studeranden handleds att kunna använda data- och kommunikationsteknik vid avläggande av en kurs, delar av en sådan eller uppgifter.

Gymnasierna främjar i samarbete studerandens möjligheter att dra nytta av studieutbudet i andra gymnasier, läroanstalter på andra stadiet och högskolorna.

- *I gymnasiets läroplan beskrivs gymnasiets psykiska, fysiska och sociala lärmiljö. I beskrivningen ingår en plan för användandet av informations- och kommunikationsteknik i undervisningen.*
- *I gymnasiets läroplan beskrivs det egna gymnasiets undervisningsmetoder och arbetssätt.*

Läsåren 2014-2015 och 2015-2016 verkar Katedralskolan i tillfälliga utrymmen vid Hansagatan 2 och Malmgatan 6, vilket naturligtvis ställer högre krav på såväl lärarna som de studerande. De utrymmen som skolan har till förfogande under den tid skolbyggnaden vid Gamla Stortorget 1 renoveras är betydligt mindre till ytan, men då det gäller den tekniska utrustningen i klassrummen, så är situationen betydligt bättre än den har varit tidigare år. Alla lärare har nu möjlighet att använda IKT i undervisningen. Båda byggnaderna, där Katedralskolans undervisning huvudsakligen sker, har dessutom tillgång till trådlöst nätuppkoppling.

Beträffande IKT i undervisningen är målsättningen att alla lärare i lämplig utsträckning använder IKT och att andelen elektroniskt material ökar. Flerformsundervisning har också blivit allt vanligare i och med att alla lärare har möjlighet att använda inlärningsplattformen Moodle i undervisningen. Även andra applikationsprogram används beroende på kurs och ändamål.

3.4 Studerandenas delaktighet

Studerandena instrueras i gymnasiets verksamheten när de börjar sina studier.

Gymnasiestuderandena bildar studerandekåren som inom sig årligen väljer en ordförande och andra behövliga funktionärer.

Representanter för studerandekåren bereds tillfälle att delta i lärarmötena, där utvecklingen av undervisningen behandlas förutom andra ärenden som väsentligt inverkar på studierna och studerandenas ställning.

- Till läroplanen fogas gymnasiets beskrivning av metoderna med vilka studerandena görs delaktiga i gymnasiets verksamhet.

Katedralskolan i Åbo har en aktiv studerandekår, som arbetar för att främja trivseln och välmåendet i skolan samt för att påverka frågor som väsentligt inverkar på studierna och studerandenas ställning. Studerandekårsstyrelsen träffas regelbundet under ledning av en handledande lärare.

Skolan har också en fungerande tutorverksamhet, som andra årets studerande kan delta i efter att ha genomgått tutorutbildning. Till tutorernas uppgifter hör bl.a. att underlätta övergången från den grundläggande utbildningen till gymnasiet genom att bl.a. fungera som stöd för de nya studerandena. På detta sätt kan tutorerna hjälpa till att skapa en kamratstödande och mobbningsförebyggande miljö. Tutorerna deltar i olika evenemang som ordnas för första årets studerande. De deltar också i informationstillfällen för blivande studerande.

Studerandena deltar också i planeringen och genomförandet av gemensamma fester, basarer och tillställningar av olika slag.

3.5 Samarbete

Koordineringen av verksamheten i Åbos gymnasier sker i gymnasiets ledningsgrupp. Till den hör gymnasiernas rektorer och en representant för lärarkåren. Som ordförande fungerar chefen för gymnasiets resultatområde.

Gymnasierektorerna väljer inom sin grupp en av rektorerna till sin ordförande för två år i taget.

- I gymnasiets läroplan beskrivs gymnasiets samarbetsformer. Beskrivningen bör särskilt innehålla huvudlinjerna för samarbetet med vårdnadshavarna förutom huvudlinjerna för det samarbete som är viktigt med tanke på gymnasiets verksamhet och utveckling.

Katedralskolans viktigaste informations- och kommunikationskanaler är Wilma och skolans hemsida. Informationen på skolans hemsida riktar sig till en bredare publik, medan informationen på Wilmas anslagstavla eller i Wilmas meddelandefunktion används för den interna

kommunikationen samt för kommunikation mellan skolan och hemmet. Alla vårdnadshavare tilldelas ett användarnamn och lösenord i början av gymnasietiden och såväl vårdnadshavarna som studerandena uppmuntras till att använda Wilmas meddelandefunktion i kontakten till lärarna och övrig personal.

Minst tre föräldramöten ordnas per läsår: ett för föräldrarna till första årets studerande, där temat är gymnasiestudierna, ett för föräldrarna till andra årets studerande, där temat är studentexamen, och ett för abiturienternas föräldrar, där tematan är avslutandet av gymnasiestudierna och fortsatta studier. Även andra aktuella ärenden kan tas upp vid de gemensamma informationsmötena.

4 ORDNANDE AV UNDERVISNINGEN

4.1 Timfördelningen

I gymnasiets undervisning tillämpas statsrådets förordning 955/2002 om de allmänna nationella målen för gymnasieutbildningen och timfördelningen samt de preciseringar som gjorts till dem. Ytterligare tillämpas Undervisningsministeriets beslut 162/430/2003 om tillstånd att arrangera gymnasieutbildning.

Enligt tillståndet att arrangera gymnasieutbildning har de studerande som studerar på en linje med särskild utbildningsuppgift (12 kurser) rätt att minska det antal obligatoriska kurser som stadgats i statsrådets förordning med åtta kurser. Studeranden måste dock avlägga minst hälften av lärokursen i varje obligatoriskt ämne.

- Gymnasiets läroplan bör innehålla en timfördelningsplan för gymnasiet (också för ett gymnasium som fått särskild uppgift.

Timfördelningen för Katedralskolan i Åbo

Ämne	Nationella läroplanen		Skolvisa	
	Obligatoriska	Fördjupade	Fördjupade	Tillämpade
Modersmål och litteratur	1 2 3 4 5 6	7 8 9	10	
Finska, modersmålsinriktad	1 2 3 4 5 6	7 8	9	
A-lärokurs	1 2 3 4 5 6	7 8	9	
Engelska, A-lärokurs	1 2 3 4 5 6	7 8	9	
Tyska, B2-lärokurs		1 2 3 4 5 6 7 8	9 10	
B3-lärokurs		1 2 3 4 5 6 7 8		
Franska, B2-lärokurs		1 2 3 4 5 6 7 8	9 10	
B3-lärokurs		1 2 3 4 5 6 7 8		
Ryska B2-lärokurs		1 2 3 4 5 6		
B3-lärokurs		1 2 3 4 5 6 7 8		
Latin B3-lärokurs		1 2 3 4 5 6 7 8		
Matematik, kort	1 2 3 4 5 6	7 8	9	
Matematik, lång	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	11 12 13	14	
Biologi	1 2	3 4 5		
Geografi	1 2	3 4		
Fysik	1	2 3 4 5 6 7 8		
Kemi	1	2 3 4 5		
Religion	1 2 3	4 5		
Livsåskådningskunskap	1 2 3	4 5		
Filosofi	1	2 3 4		5
Historia	1 2 3 4	5 6	7	
Samhällslära	1 2	3 4		
Psykologi	1	2 3 4 5		
Musik ^{*1)}	1- 2	3 4 5	6	
Bildkonst ^{*1)}	1- 2	3 4 5	6 7 8 9 10	
Gymnastik	1 2	3 4 5		
Hälsokunskap	1	2 3		
Studiehandledning	1	2		
Minst 75 kurser	48-52	minst 10		

^{*1)} Av dessa 4 obligatoriska kurser avlägger den studerande 3 kurser.

4.2 Språkprogrammet

I gymnasierna i Åbo erbjuds undervisning i följande språk: engelska, det andra inhemska språket, tyska, franska, ryska, italienska, spanska, latin, japanska och kinesiska samt språk i enlighet med de specifika läroplanerna för gymnasierna. Det språkutbud som realiseras år för år framgår av vägledningen för utbildningen på andra stadiet i Åbo. Förverkligandet av språkprogrammet beror av antalet som valt språken, och grupper ordnas inte i alla nämnda språk i alla gymnasier. Genom samarbetet mellan gymnasierna säkerställs ett mångsidigt språkutbud.

Hur omfattande språkutbudet är i varje gymnasium bestäms i gymnasietens läroplan.

Beskrivning av gymnasietens språkprogram och de allmänna principerna för ordnandet av språkundervisningen:

I Katedralskolan i Åbo har studerandena möjlighet att förstärka läsa finska och engelska som A-språk, samt franska, tyska och ryska som B2- eller B3-språk. Dessutom erbjuds latin som B3-språk. Studier i andra främmande språk kan räknas till godo förutsatt att de till sitt mål och innehåll motsvarar gymnasietens läroplan.

Undervisningsgrupperna i nybörjarfranska och -tyska (B3-lärokursen) går samman med undervisningsgrupperna i fortsättningsfranska respektive -tyska (B2-lärokursen) fr.o.m. kurs B3 3, eftersom kurs B3 3 = B2 1, B3 4 = B2 2 osv. Samma system tillämpas för ryskans del.

Studerande som har läst franska eller tyska som A-språk i den grundläggande utbildningen fortsätter sina studier på B2-nivå fr.o.m. kurs B2 3.

4.3 Gymnasietens ämnesbetoningar

- I gymnasietens läroplan beskrivs de betoningar som gymnasiet valt

Katedralskolan erbjuder fördjupade och tillämpade studier i bildkonst och idrott.

Inom bildkonst kan de studerande avlägga fem skolvisa kurser utöver de två obligatoriska och de tre fördjupade kurserna i riksläroplanen. De kan också avlägga gymnasiediplom i bildkonst. Villkoren och prestationskraven för diplomarbetet i bildkonst framgår av kursbeskrivningen för kurs KO 10.

Samarbetet med Åboregionens Idrottsakademi har vidareutvecklats och Katedralskolan erbjuder fr.o.m. läsåret 2015-2016 begåvade idrottare en möjlighet att fortsätta utöva sin idrott på elitnivå samtidigt som de kan studera vid ett svenskspråkigt gymnasium. Träningarna sker i samarbete med idrottslinjen vid Kerttulin lukio, som koordinerar grenträningarna inom Idrottsakademin. Träningarna är förlagda till position 1, vilket beaktas – så långt det schematekniskt är möjligt – vid planeringen av kursutbudet. För närmare information om idrottsinriktningen, se Kerttulin lukios hemsida.

Studerande som har antagits till Idrottsakademin och som regelbundet deltar i grenträningarna får i likhet med studerandena vid Kerttulin lukios idrottslinje räkna sig till godo grenträningarna. Vid Katedralskolan räknas deltagandet till godo som tillämpade kurser inom läroämnet gymnastik. Tillgodoräknande enligt den här principen tillämpas för första gången fr.o.m. läsåret 2015-2016.

4.4 Antagningen av studerande

Ansökan till gymnasiet görs samtidigt med att man söker till andra läroinrättningar på andra stadiet i den gemensamma elevantagningen. Ansökningstiden och tiden att utföra sina kursval framgår årligen av Åbos ansökningsguide.

Den svenska sektionen av Nämnden för fostran och undervisning bestämmer varje år antalet nybörjarplatser och det lägsta medelbetyg med vilket man kan bli antagen. Programmet Studieinfo (www.studieinfo.fi) på nätet upprätthålls av Utbildningsstyrelsen och det förser gymnasiet med en antagningsrapport som grund för rektors beslut om de studerande som antas.

Studerandena antas utan avseende på hemkommun enligt principer som gäller i hela landet. Om flera i slutändan av listan på de antagna har samma medelbetyg i de ämnen som normalt beaktas, tas resultaten från samtliga skolämnen i den grundläggande utbildningen i betraktande.

- De finskspråkiga gymnasierna i Åbo har egna kriterier för antagningen av studerande till gymnasier med särskild uppgift.

4.5 Undervisningsarrangemang i gymnasiet

- I gymnasiets läroplan beskrivs gymnasiets centrala undervisningsarrangemang (bl.a. periodindelning, lektionsschema, provvecka och andra omständigheter som hör till de allmänna undervisningsarrangemangen).

Katedralskolan i Åbo är ett årskurslöst, kursformat gymnasium med femperiodssystem och 75 minuters lektioner. Eftermiddagspositionerna (pos. 8-11) är 90 minuter långa. Varje period avslutas med en sexdagars provvecka. Katedralskolan följer samma positionsschema som de finska gymnasierna i Åbo, vilket möjliggör kursval ur de andra gymnasiernas kursbrickor utöver dem som ingår i Katedralskolans kursutbud.

Undervisningen är planerad så att det går att genomföra gymnasiets hela lärokurs under tre år.

4.6 Självständiga studier

En studerande kan avlägga en gymnasiekurs eller en del av den genom självständiga studier. Vilka kurser som inte lämpar sig som självständiga studier framgår ur gymnasiets läroplan. Självständiga studier förutsätter att studeranden kan ställa egna mål och genomföra studierna på egen hand. De självständiga studierna bör stödjas med handledning enligt studerandens behov.

- Varje gymnasium beskriver i sin läroplan närmare hur de självständiga studierna ordnas.

En stor del av gymnasiets kurser kan avläggas på egen hand. Självständiga studier är i många fall något som kan rekommenderas därför att de utvecklar studerandens förmåga att ställa upp mål för sig själv och förverkliga dem. De självständiga studierna tillåter studeranden att tillämpa en studieform och -takt som lämpar sig för lärostoffet och för den studerande själv. I vissa fall är det av schematekniska skäl nödvändigt för studeranden att avlägga en kurs på egen hand.

Om en studerande har för avsikt att avlägga en kurs på egen hand bör han eller hon anhålla om tentamenrätt på förhand. Detta sker genom att studeranden talar med sin lärare och kommer överens om uppgifterna senast den första dagen av perioden. Den studerande ska dessutom fylla i en blankett som har utarbetats för ändamålet och lämna in den till berörda lärare. Kurser kan som regel avläggas på egen hand endast i den period då kursen undervisas.

En studerande som deltar i en annan kurs i samma position i schemat som den kurs han eller hon avlägger på egen hand har rätt till ett prov i den sistnämnda kursen på dagen för förnyat förhör (omtagningsprovet), om kursen förutsätter ett prov.

4.7 Samarbetet mellan läroinrättningarna, gymnasiediplom

Gymnasierna i Åbo och läroinrättningarna på andra stadiet vill uppnå sådana undervisningsarrangemang att avläggandet av studierna är flexibelt i de olika läroanstalterna.

I Åbo stads gymnasier kan man avlägga gymnasiediplom i bildkonst, teknisk slöjd och textilslöjd, gymnastik, media, musik, dans och teaterkonst. På svenska erbjuds gymnasiediplom i bildkonst. De specialiserade gymnasierna koordinerar avläggandet av gymnasiediplomen i enlighet med sin särskilda uppgift. Utbildningsstyrelsen föreskriver kriterierna för avläggandet av diplomerna.

I Åbos gymnasier förverkligas flerformsundervisning. I varje skolas årsplan bestäms närmare vilka kurser som förverkligas med flerformsundervisning inom de ramar som läroplanen ger. Flerformsundervisning kan ges i alla ämnen:

- 1) närundervisning (klassundervisning, virtuell undervisning el. dyl.)
- 2) distansundervisning med inslag av närundervisning och handledning av läraren
- 3) nätundervisning
- 4) annan undervisning som siktar på självständigt avläggande av kurs.

På finska ger kvällsgymnasiet i Åbo undervisning på sommaren som Åbo stads sommargymnasium. Kurser som avlagts där, eller vid andra gymnasier, räknas till godo i den utsträckning de motsvarar prestationer i det svenska gymnasiet.

4.8 Övriga arrangemang kring undervisningen

- I gymnasiets läroplan innefattas en beskrivning av de undervisningsarrangemang som tillämpas för samarbete med gymnasiets samarbetspartner.

Katedralskolan samarbetar med Enheten för handel och data i Åbo yrkesinstitut. För gymnasiets studerande innebär det här att de kan avlägga kurser som särskilt erbjuds år för år i Åbo yrkesinstitut och räkna in dem bland kurserna för gymnasiebetyget. På motsvarande sätt deltar också studerande från yrkesinstitutet i vissa kurser i Katedralskolan. De kurser yrkesinstitutet erbjuder meddelas studerandena i gymnasiet varje vår i samband med valet av kurser för nästa läsår.

De finskspråkiga gymnasierna i centrum av Åbo har ett samarbete, som också Katedralskolan deltar i. Katedralskolans studerande kan se de andra gymnasiernas kursutbud i Wilma eller via skolornas hemsidor. Studerande som vill avlägga någon kurs i ett annat gymnasium anmäler sig till

studiehandledaren i det gymnasiet. En kurs som avlagts i en annan skola på andra stadiet antecknas i studeranderegistret med det kursvitsord som kursens lärare gett.

5. STUDIEHANDLEDNING OCH STÖD

5.1 Hur studiehandledningen ordnas

Grunderna för läroplanen förutsätter att gymnasiet har en plan för studiehandledningen. Denna plan bör innehålla beskrivningar av den psykosociala handledning som ges under hela gymnasietiden, den egentliga studiehandledningen och yrkesorienteringen. Den psykosociala handledningen ska främja studerandens självkänedom och förmåga att ta hand om sig. Studiehandledningen ska vägleda studeranden i yrkesvalet och göra studeranden bättre på att bedöma sig själv. Planen för studiehandledningen bör främja jämlikheten i fråga om utbildning, etnisk tillhörighet och kön samt motarbeta marginalisering.

En strävan i studiehandledningsplanen är att minska underprestationer. I handledningsplanen kan innehållet särskilt fokusera på handledning av studerande som blir på sidan om det regelbundna skolarbetet. Handledningsplanen bör ändå innehålla beskrivningar av de åtgärder som stöder och vägleder varje studerande enligt studerandens egna behov. För att lyckas med studiehandledningen måste gymnasiet ha en handledning som är jämbördig och utvecklar studerandens färdigheter och tillräckligt regelbundet och ofta registrerar framgången i studierna.

Grunderna för läroplanen betonar betydelsen av preventiv verksamhet och att man tar sig an problem så tidigt som möjligt. Med en omfattande information kan man också svara mot ett omedvetet behov av handledning och på så sätt förhindra marginalisering. Tyngdpunkten i informationen bör ligga på gymnasiets egna funktioner. Till skyldigheten att informera hör också att man ska informera om samarbetet med andra läroinrättningar, olika experter och institutioner utanför gymnasiet. Gymnasiet bör erbjuda vårdnadshavarna och andra kontaktgrupper tillräckliga förutsättningar att fördjupa sig i dess verksamhet. I gymnasieutbildningen för unga bör gymnasiet ta initiativet till samarbetet med studerandenas föräldrar och vårdnadshavare.

Skyldigheten att ge handledning förutsätter av gymnasierna att hela personalen tar del i att handleda studerandena med utnyttjande av sin egen yrkesexpertis. Lärarnas skyldighet att ge handledning berör huvudsakligen att utreda frågor som på olika nivåer anknyter till det egna läroämnet; lärarna ska utöver sitt pedagogiska handledningsarbete vägleda studerandena i sitt eget ämne i anknytning till exempelvis de praktiska frågorna kring studentskrivningarna. Gymnasiets läroplan bör precisera fördelningen av uppgifterna och ansvaret för handledningen mellan studiehandledaren och andra berörda, särskilt lärarna. Handledningen av studeranden måste ha en ansvarig koordinator. Mest naturligt lämpar sig detta arbete för studiehandledaren.

- I gymnasiets läroplan beskrivs åtminstone följande delar av arrangemangen för handledningen:

- *arbets- och ansvarsfördelningen för handledningen*
- *grupphandledningen*
- *den personliga handledningen*
- *den ämnesvisa handledningen*
- *eventuell övrig handledning*
- *samarbete i handledningen med vårdnadshavarna, experter, andra läroanstalter och andra verksamheter utanför skolan.*

Arbets- och ansvarsfördelningen för handledningen

Grupphandledaren

- *fungerar som kontaktperson för studerandena i den egna handledningsgruppen samt som kontaktperson mellan skolan och studerandenas vårdnadshavare*
- *informerar studerandena om skolans regler och rutiner*
- *ansvarar för den egna gruppen och de studerande som ingår i den genom att följa med och stödja de studerande i deras studier och välbefinnande*
- *reder ut eventuell frånvaro och kontakter vid behov vårdnadshavaren*
- *håller enskilt utvecklingssamtal med studerandena*

Studiehandledaren

- *har huvudansvaret för de praktiska arrangemangen kring studiehandledningen, för planeringen och genomförandet av studiehandledningen som helhet*
- *håller inom kurs 1 (SH 1) lektioner för första, andra och tredje årets studerande och behandlar i samband med dem för studerandena aktuella frågor*
- *ger i samband med sin mottagning individuell handledning*
- *informerar om gymnasiestudier för elever i årskurs 9 och deras vårdnadshavare*
- *informerar om studentexamen och fortsatta studier för skolans egna studerande och deras vårdnadshavare i samarbete med rektor*

Ämneslärare (i handledande syfte)

- *handleder de studerande i sina undervisningsämnen*
- *följer med och stödjer de studerande i deras studier och ingriper vid eventuell frånvaro genom att i första hand tala med den studerande. Om detta inte hjälper informeras grupphandledaren och vid behov kontaktas vårdnadshavaren.*

Rektor (i handledande syfte)

- *besluter om befrielse från studier*
- *besluter (tillsammans med ämnesläraren) om godkännande av studier som avlagts vid annan läroanstalt*
- *informerar studerandena och vårdnadshavarna om studentexamen (i samarbete med studiehandledaren)*

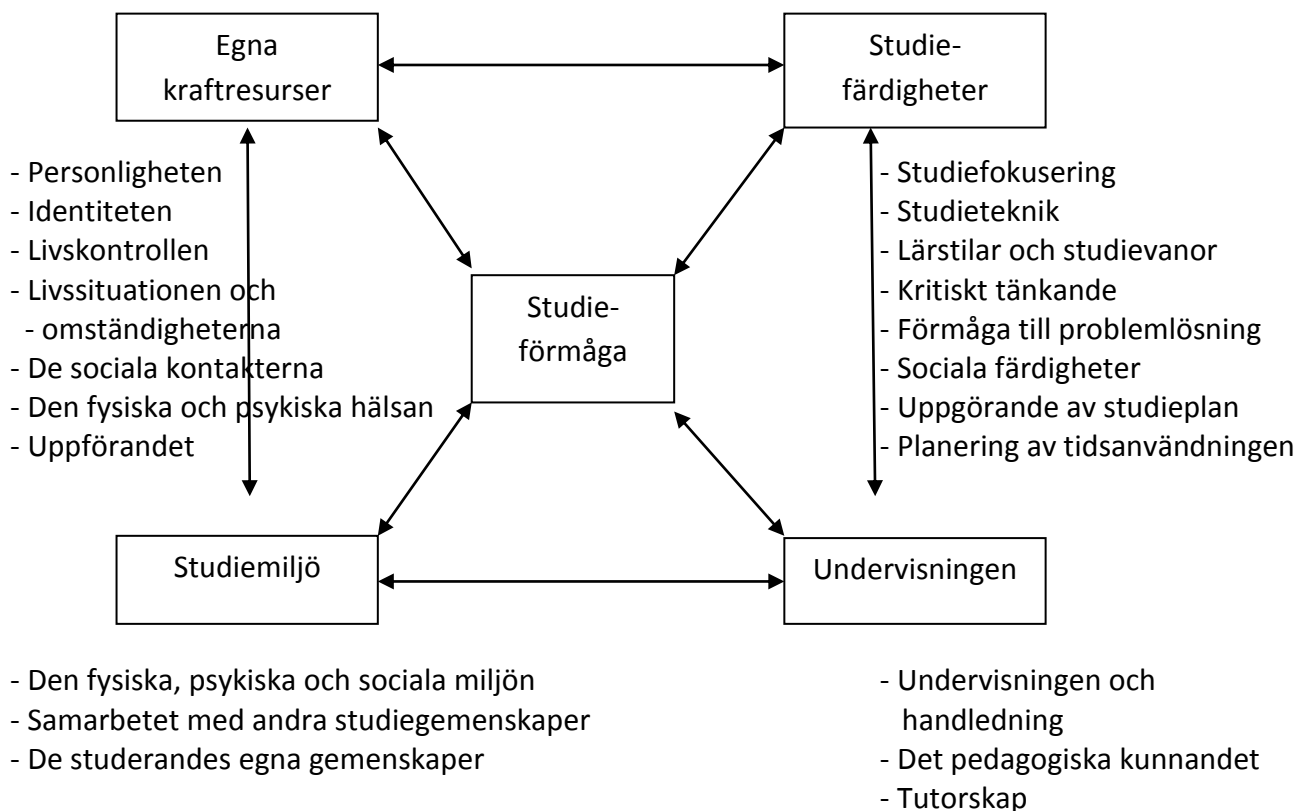
5.2 Studerandevård

Denna del av den kommunala läroplanen för Åbo stad rörande studerandevården är som sådan också en plan för studerandevården gemensam för daggymnasierna i Åbo stad. Varje gymnasium antecknar de preciseringar som berör det egna gymnasiet i delen för studerandevården i årsplanen på Wilma.

Målen för studerandevården och hur de ska uppnås

Målen för studerandevården är en ung som mår bra och är balanserad och gör framsteg i sina studier utifrån sina förutsättningar och mål i en studiegemenskap som mår bra. Studieförmågan är beroende av flera faktorer, som bör beaktas i studerandevården.

EN DYNAMISK MODELL FÖR STUDIER

29.10.2011 Kristiina Kunttu

Målen:

- att främja studerandenas lärande, hälsa och välbefinnande samt delaktighet och att förebygga problem
- att främja skolsamfundets och studiemiljöns välbefinnande, hälsosamhet och trygghet, tillgänglighet, samverkan och samarbete mellan vårdnadshavare och läroinrättningen
- att hålla full beredskap för tidigt ingripande vid behov
- att förstärka planenligheten i studerandevården och dess förverkligande som en funktionshelhet och ett samarbete mellan flera vårdområden
- att flytta tyngdpunkten från det individcentrerade arbetet till den gemenskapsbetonade arbetet
- att flytta tyngdpunkten från det återställande arbetet till det föregripande arbetet
- att stöda lärarens arbete

Studerandevårdens service är psykolog- och kuratorstjänster samt studerandehälsovårdstjänster. Studerandevård förverkligas som ett flerområdessamarbete mellan bildningsväsendet och

välståndsväsendet tillsammans med studerandena och deras vårdnadshavare samt vid behov andra samarbetspartner.

Det primära ansvaret för skolans välbefinnande har gymnasiets personal och det delas av alla som arbetar i gemenskapen. Studerandevården utvecklas till en fungerande och enhetlig helhet, som tillhandahålls som en kollektiv studerandevård och individinriktad studerandevård.

Kontakten till Åbos välfärdsplan för barn och unga

Välfärdsplanen för barn och unga är ett av Åbo stad strategiska dokument. Planens innehåll har fastslagits i barnskyddslagens 12 § och elev- och studerandevårdslagens 12 §. Stadsfullmäktige godkänner planen och den bör iaktas när budgeten och ekonomiplanen för staden skrivs. Planen revideras minst en gång på fyra år. Huvudansvaret för beredandet av programmet har legat hos den underordnade arbetsgruppen för barn och unga som lyder under styrgruppen för främjandet av invånarvälfärden. I arbetsgruppen finns representanter för Åbo stad koncernledning, välfärds-, fritids- och bildningssektor samt Åbo och S:t Karins samfällighet, polisen, försvarsmakten, barnskyddsorganisationerna och NMT-centralen.

Den gemensamma studerandevårdsplanen för Åbos daggymnasier

I denna plan beskrivs praxis i studerandevården för Åbo stads daggymnasier. Varje gymnasium utför sina egna preciseringar i årsplanen för studerandevården på Wilma. Preciseringarna görs i samarbete med skolans personal, studerandena och deras vårdnadshavare. Planen granskas inom ett år efter att kommunens välfärdsplan för barn och unga granskats.

Den gemensamma studerandevårdsplanen för Åbo stads daggymnasier finns till påseende på webbsidorna för Åbo stads gymnasieutbildning och varje gymnasiums preciseringar syns på Wilma i årsplanen för studerandevården för studerande, vårdnadshavare och personal.

Figuren nedan illustrerar strukturen och praxis i studerandevården i Åbos gymnasieutbildning.

STUDERANDEVÅRDENS HELHET

Styrgruppen för andra stadiets studerandevård

Strategisk planläggning, utveckling och samarbete för studerandevården på andra stadiet

1. Välfärdsplanen för barn och unga i Åbo

Styrgruppen för gymnasiernas studerandevård

Strategisk planläggning, utveckling och samarbete för studerandevården i gymnasieutbildningen

2. Studerandevårdsplanen i läroplanen för gymnasieutbildningen i Åbo

Gymnasiegemenskapens studerandevårdsgrupp

Verksamhet för att främja hälsosamheten, välbefinnandet och tryggheten, preventiv

3. **Preciseringar av gymnasiets egen studerandevårdsplan** i Wilma

Behandling av enskild studerandes ärende

Den person som observerat problem tar först upp saken med studeranden

Konsultation med enskilda aktörer (kurator, psykolog, hälsovårdare)

Flersektorgrupp av experter

(kurator, psykolog, hälsovårdare m.m.)
Studerandens/vårdnadshavarens samtycke

Dokumenteras i studerandevårdsberättelsen och klientregistret

Behandling av undervisningsarrangemangen

(bl.a. planer för särskilt stöd)

studerande, vårdnadshavaren, studiehandledaren, grupphandledaren, vederbörande ämneslärare

Helhetsbehovet av studerandevård och de till buds stående studerandevårdstjänsterna

1.1 Helhetsbehovet

Gymnasiets ledningsgrupp uppskattar årligen på våren för nästa läsår helhetsbehovet av studerandevård i samarbete med välfärdssektorn.

1.2 De till buds stående studerandevårdstjänsterna

Resultatområdet för bildningssektorns gymnasieutbildning, respektive det svenskspråkiga resultatområdet, svarar för gymnasiernas kurators-, psykolog- och speciallärartjänster.

Välfärdssektorns enhet för förebyggande friskvård svara för hälsovårdar- och läkartjänster i studerandehälsovården.

1.3 Ordnanandet av tjänsterna

Gymnasieutbildningens resultatområdeschef, respektive direktören för den svenskspråkiga fostran och undervisningen, beslutar om placeringen av kurators- och psykologtjänsterna på årsbasis efter överläggningar om saken med gymnasiernas kuratorer och psykologer förutom rektorerna.

Välfärdssektorns enhet för förebyggande friskvård beslutar om placeringen av studerandehälsovårdens hälsovårdare och läkare.

1.4 Arbets- och ansvarsfördelning

Bildningssektorn svarar för gymnasiernas kurators- och psykologtjänster, välfärdssektorn för studerandevårdens tjänster.

1.5 Samarbete som behövs i förverkligandet

Utvecklings- och utvärderingsarbetet för studerandevårdstjänsterna görs i samarbete med välfärdssektorn.

1.6 Riktandet av tjänsterna till de enskilda studerande, läroinrättningen och de uppgifter som anknyter till samarbetet samt utvecklandet och uppföljningen av studerandevården

Gymnasiernas kuratorer och psykologer uppgör tillsammans med rektorerna läsårsvis en arbetsplan som de följer på de namngivna gymnasierna. Studerandevården förverkligas först och främst förebyggande som en studerandevård för att stöda gemensamt hela skolsamfundet.

2. Den helhetsbetonade studerandevården

2.1 Den helhetsbetonade studerandevårdens arbetsätt och praxis

- gymnasiets studerandevårdsgrupp svarar för planläggningen, förverkligandet, utvärderingen och utvecklandet av den helhetsbetonade studerandevårdens verksamhet.
- till uppgiften hör också att samla en kunskapsbas och att utarbeta en plan utifrån den.
- gymnasiets egen studerandevårdsgrupp leds av rektor.
- till studerandevårdsgruppen hör rektor, studiehandledaren, en utnämnd lärarrepresentant, hälsovårdaren, en studerande, kuratorn och/eller psykologen och i mån av möjlighet läkaren och en representant för vårdnadshavarna samt vid behov en speciallärare.

- studerandevårdsgruppen samlas minst en gång per termin.
- studerandenas och vårdnadshavarnas delaktighet och rätt att höras bör beaktas i all planläggning, förverkligande, utvärdering och utveckling av den helhetsbetonade studerandevården.
- till gruppen kallas vid behov representanter för andra läroinrättingars personal och myndigheter och aktörer som främjar barns och ungdomars välfärd.
- samarbetspartner är bland andra fritidssektorns ungdomsarbetsledare, det uppsökande ungdomsarbetets personal, polisen och olika organisationer.
- gymnasiets studerandevårdsgrupp planlägger hur man i gymnasiet behandlar resultaten från frågeundersökningar om studerandenas och gemenskapens välbefinnande, t.ex. gymnasiernas trivselundersökning, kund- och belåtenhetsenkäter, Kommun-10-enkäter och skolhälsoenkäten som Institutet för hälsa och välfärd, THL, brukar genomföra. Gruppen beslutar också om de åtgärder man skrider till på basis av resultaten. För skolhälsoenkäten finns experthjälp att tillgå när man behandlar resultaten genom en skolhälsoambassadör för främjande av hälsan.
- till den helhetsbetonade studerandevården hör att stöda vårdnadshavarna i uppfostringsarbetet och att förstärka samarbetet mellan hem och skola.

Preciseringar i det enskilda gymnasiet:

Studerandevårdsgruppen vid Katedralskolan i Åbo

- *Studerandevårdsgruppen består av rektor, studiehandledare, kurator, hälsovårdare, en lärarrepresentant och en studeranderepresentant. En representant för vårdnadshavarna kan vid behov delta eller bjudas in till studerandevårdsgruppens möten.*
- *Regelbundna möten hålls minst tre gånger per läsår.*
- *Studerandenas och vårdnadshavarnas hörande sköts i första hand via enkäter i Wilma och för studerandenas del också genom att studerandekårsstyrelsen tillfrågas. Gemensamma informations- och diskussionsmöten kan också ordnas.*
- *Samarbetspartner är bl.a. sakkunniga inom stadens skol- och studerandehälsovård och andra intressenter som har med studerandevården att göra.*
- *Val av utvecklingsområde(n) sker på basis av resultaten från Skolhälsoenkäten och trivselenkäten. Utvecklingsområdet antecknas i Wilma i årsplanen.*
- *Verksamheten som baserar sig på den nya elev- och studerandevårdslagen har inte ännu hittat sin rätt form, utan utvecklas och anpassas allt efter behov och möjlighet. Minst en gång per läsår bör verksamheten utvärderas och därefter bör lämpliga åtgärder vidtas.*

2.2 Samarbete och praxis vid granskningen av skolans hälsosamhet och trygghet samt skolsamfundets välbefinnande

- granskningen utförs vart tredje år (Hälsovårdslagen 16 §).
- miljöhälsovårdens representant organiserar granskningen, i vilken deltar miljöhälsovårdens representant, rektor, skolhälsovårdaren och/eller –läkaren, en representant för arbetshälsovården, en representant för arbetarskyddet och fastighetsskötaren.
- Skolhälsoenkäternas (THL) resultat bör utnyttjas för skolmiljöns del vid granskningen. Resultatet av granskningen dokumenteras på en därtill sammansatt blankett och rektor följer i samarbete med granskningsgruppen med att de reparations- och ändringsåtgärder som man kommer överens om förverkligas.

2.3 Samarbetet mellan hälsorådgivningen och undervisningen i hälsokunskap

- Enheten för främjande av hälsa fungerar under välfärdssektorn i Åbo och kan erbjuda expertis om droger, sexuell hälsa, näringslära och motion.
- gymnasierna utnyttjar den information Skolhälsoenkäten (THL) och gymnasiernas trivselenkät ger för att främja skolsamfundets välfärd och som basmaterial för diskussioner vid föräldramöten, i studerandevårdsarbetet och i undervisningen i hälsokunskap.

2.4 Uppföljande av deltagande i undervisningen och förhindrande av och ingripande vid frånvaro

En studerande bör delta i undervisningen om inte han eller hon befriats (GyL 25 §). Olovlig frånvaro tillåts inte. För frånvaro som är inplanerad ska studeranden i god tid anhålla om lov enligt gymnasiets föreskrifter. Studeranden måste förklara orsaken till frånvaron omedelbart när han eller hon återvänt till skolan på det sätt som skolan föreskriver. Frånvaro förebyggs genom att man skapar en trygg och trevlig skolmiljö.

Lärarna antecknar frånvaro på Wilma. Om en studerande är frånvarande i samband med prov eller annan bedömd prestation, måste hemmet anmäla frånvaron till den lärare för vilken prestationen skulle avläggas. Lärare som är bekymrade för studerandes frånvaro ska kontakta grupphandledaren, som ingriper och följer med utvecklingen. Olovlig frånvaro och frånvaro som väcker bekymmer bör genast bli föremål för åtgärder och lärarna bör ingripa på ett effektivt sätt. I Handbok för studerandevården i Åbos gymnasier ges anvisningar om ingripande vid frånvaro.

2.5 En tillgänglig studiemiljö, förebyggande av olyckor och ordnande av första hjälpen och vård

En beskrivning av en tillgänglig studiemiljö finns i handboken Lukio kaikille (Ett gymnasium för alla).

En skololyckshändelse är en oväntad händelse som träffar en gymnasist i skolan eller på skolvägen och orsakar yttre fysisk skada. Ersättning för skololyckshändelse får man också för skador, som uppstått vid studiebesök, skolutfärd, läger eller den direkta resa man gjort till dessa, förutsatt att de finns med i gymnasiets årsplan.

För skolresan ska man använda en väg som är avsedd för allmän trafik och kan anses trygg.

På skolresor till utlandet måste studerandena ha egen giltig reseförsäkring, som ersätter utgifter för sjukdom och förkommet eller förstört resgods.

Noggranna föreskrifter om åtgärder vid olyckshändelser finns i gymnasiets säkerhetspärm och på stadens webbsidor. Adressen till den finska texten är <http://www.turku.fi/Public/default.aspx?nodeid=4722>. Studerandens vårdnadshavare bör omedelbart underrättas vid en olyckshändelse.

2.6 Förhindrande av och ingripande vid användning av tobaksprodukter, alkohol och andra rusmedel

Utgångspunkten är att gymnasiet är en studie- och arbetsmiljö där rusmedel inte förekommer. Det är förbjudet att röka i läroinrättnings lokaliteter och på de uteområden som är i deras användning (Tobakslagen 12 §).

En studerande har rätt till en trygg studiemiljö (GyL 21 §, 30.12.2013/1268) Det är förbjudet att ta med sig eller under arbetsdagen ha ett sådant föremål eller ämne som någon lag förbjuder eller som kan vara till fara för egen eller annans säkerhet eller som särskilt kan användas för att förstöra egendom och som det inte finns ett godtagbart skäl att hålla sig med (26 d §). Rektor och läraren har rätt att tillsammans eller ensam under arbetsdagens lopp frånta studeranden ett förbjudet föremål eller ämne som avses i 21 § 2 mom.

I handboken för studerandevården i Åbos daggymnasier finns på sid. 24 beskrivet med vilka åtgärder en berusad och/eller förvirrad ung under 18 år ska hjälpas. Utöver detta finns det på finska stödjande anvisningar hur man kan ingripa när en minderårig använder rusmedel: http://hoitoreitit.turku.fi/OPPILAS_PAIIHTYNEENA_KOULUSSA_ORG.htm# .

2.7 Plan för skydd av studerande mot våld, mobbning och trakasserier

I handboken för studerandevården i Åbos daggymnasier (s. 20 – 22) beskrivs hur man kan förebygga mobbning och trakassering och en anvisning om hur man utreder mobbning.

Gymnasiets egen precisering:

- *Katedralskolan har en antimobbningsgrupp som sammanträder vid behov och agerar i enlighet med de åtgärder som finns angivna i antimobbningsplanen.*
- *Namnen på medlemmarna som ingår i antimobbningsgruppen skrivs in i Wilma i årsplanen.*
- *Gymnasiet följer upp resultaten från skolhälsoenkäten och trivselenkäten i fråga om mobbning och vidtar åtgärder vid behov.*

2.8 Åtgärder vid akuta kriser och hotfulla och farofyllda situationer

I gymnasiets egen läroplan ingår en krisplan med anvisningar om vad man ska göra i akuta kriser, hotfulla och farofyllda situationer. Krisplanen uppgörs i samarbete med vederbörande myndigheter och tar upp andra planer och föreskrifter för hotfulla och farofyllda situationer och krissituationer.

I planen beskrivs

- förebyggande av krissituationer och beredskap för dem samt åtgärder vid akuta krissituationer
- principerna för ledarskapet, samarbete och arbets- och ansvarsfördelning i krissituationer och förberedelse för dem
- principerna för att informera och kommunicera i inre och yttre avseende samt mellan läroinrättningen och huvudmannen
- ordnande av psykosocialt stöd och eftervård
- hur man medvetandegör och informerar om innehållet till personalen, de studerande, vårdnadshavarna och skolans samarbetspartner

- beredskapsövningar
- utvärdering och uppdatering av planen

Gymnasiets egen precisering:

- *Krisgruppens sammansättning: säkerhetsansvarig, rektor, biträdande rektor, hälsovårdare och kurator. Namnet på medlemmarna anges närmare i årsplanen.*

3. Hur den individuella studerandevården ordnas

3.1 Hur flersektorsgruppen av experter sammankallas och hur den agerar

- den individuella studerandevården förverkligas i samarbete med studeranden och vårdnadshavaren.
- till gruppen kan höra enligt behovet i varje enskilt fall hälsovårdaren, kurator, psykolog, läkare, studiehandledare, grupphandledare, speciallärare eller annan person som är central i den givna situationen.
- den person som genom sin position eller som genom observation fått anledning till bekymmer för en studerande sammankallar gruppen, fungerar som ordförande och försäkrar sig om att studeranden och/eller vårdnadshavaren samtycker till ett möte. Vanligtvis sammankallas grupper av kuratorn, psykologen, hälsovårdaren eller läkaren. Även andra än de förut nämnda kan samla gruppen.
- med ett skriftligt, detaljerat samtycke från studerandens sida kan vid behandlingen av dennas ärende andra samarbetspartner som anses behövliga eller studerandens anhöriga delta.
- ordföranden för gruppen dokumenterar i studerandevårdsberättelsen de uppgifter om studeranden som anses nödvändiga för gruppens verksamhetssyften. Också de andra medlemmarna i expertgruppen kan göra sådana anteckningar utan att sekretessbestämmelserna överskrids.
- gruppens ordförande svarar för att studerandevårdsberättelsen förvaras i studerandevårdsregistret på ett sätt som föreskrivs i lagen.

3.2 Samarbete vid planläggningen av studerandens studier och fortsatta studier

Studerandens behov av stöd beaktas vid behov också när man planerar gymnasiestudierna och de fortsatta studierna. Expertgruppen kan vid behov efter att ha fått lov av studeranden och/eller vårdnadshavaren konsultera studiehandledaren eller be honom eller henne om att delta i behandlingen av ärendet.

3.3 Hur man inom läroinrättningen ordnar vård, specialdiet och medicinering för en sjuk studerande

För att stödja medicineringen och vården av en studerande som behöver görs ett avtal mellan representanter för de olika sektorerna och från fall till fall tillsammans med vårdnadshavarna, studeranden, skolhälsovården, gymnasiets personal och vårdenheten muntligt och skriftligt.

Skolhälsovården har ett helhetsansvar för studerandens hälsovård, och därför bör skolhälsovården alltid vara informerad om studerandens kontakter till specialistsjukvården, om den vård som ges och om utförda undersökningar.

Specialdieter:

Hälsovårdaren

- för ett register över de studerande som behöver specialdiet av hälsoskäl
- uppskattar och försäkrar sig om genom kontakt med vårdnadshavaren/studeranden hur nödvändigt det är att fortsätta specialdieten vid varje läsårs början och uppskattar behovet av läkarintyg
- iakttar att det enligt det nationella allergiprogrammet vid lindrig allergi räcker med självvård och observation och att specialdiet inte behövs i skolan
- ger vidare uppgifterna om specialdieter till leverantören av skolmaten och den utdelningsansvariga personalen så snabbt som möjligt vid skolårets början

Studeranden

- informerar den utdelningsansvariga personalen om specialdiet på grund av etisk övertygelse

3.4 Hur studerandevården ordnar sjukvårdstjänster och hur man anvisar studerande till dem

Kompletteras senare.

3.5 Samarbetet med utomstående tillhandahållare av tjänster och samarbetspartner

Expertgruppen kan vid behov med ett skriftligt samtycke från studeranden och/eller vårdnadshavaren konsultera eller inbjuda att delta i behandlingen av ärendet representanter för socialtjänsterna, ungdomstjänsterna, specialsjukvården, polisen eller andra aktörer som arbetar med studeranden.

När en barnskyddsanmälan behandlas kallar en medarbetare från barnskyddet den person som gjort anmälan till ett första möte.

Varje gymnasium har en skolpolis, som kan samarbeta med gymnasiet. Åbopolisen har utöver detta Lasten ja nuorten tutkintaryhmä (Undersökningsgruppen för barn och unga), som undersöker brott som berört barn under 18 år, vare sig den unga är offer eller utövare.

4. Samarbete mellan studerandena och deras vårdnadshavare

Studerandevården förverkligas i samarbete med studerandena och deras vårdnadshavare. Huvudmannen och gymnasierna informerar på Wilma principerna och praxis för den helhetsbetonade och individuella studerandevården.

Den helhetsbetonade studerandevårdsgruppen bör höra representanter för studerandekåren och vårdnadshavarna när läroinrättningens studerandevård planläggs, förverkligas och utvärderas. Till gruppen kan kallas som medlemmar en eller flera representanter för vårdnadshavarna. Genom att kalla flera medlemmar bland vårdnadshavarna kan man säkerställa att åtminstone någon av vårdnadshavarna kan delta i mötet.

Föräldramötena är viktiga för att vårdnadshavarna ska få träffas och höras. Vid föräldramötena kan den helhetsbetonade studerandevårdsgruppen informera om sin verksamhet och inbjuda vårdnadshavare som medlemmar.

Grupphandledaren tar alltid när det behövs kontakt med studerandenas vårdnadshavare. Särskilt viktigt är det som en del av det förebyggande studerandevårdsarbetet när man reagerar på frånvaro. Det lönar sig att ta kontakt med vårdnadshavaren så tidigt som möjligt. En myndig studerande kan ge lov åt representanterna för läroinrättningen att diskutera studerandens angelägenheter med vårdnadshavaren. Om ett sådant lov inte getts, kan man delge information till studerandens anhöriga endast i begränsad omfattning.

Gymnasiets egen precisering:

En representant för vårdnadshavarna kan vid behov delta i eller inbjudas till studerandevårdsgruppens möten. Kontakten till representanten sköts i regel via Wilma. Om alla vårdnadshavare bjuds in till ett informations- eller diskussionsmöte skickas inbjudan via Wilma och vid behov sätts inbjudan ut även på skolans hemsida.

Mötena hålls så att de tjänar den helhetsbetonade studerandevårdsgruppens planläggning, förverkligande och utvärdering.

Tidpunkterna för föräldramötena anges i årsplanen i Wilma.

Förverkligandet och uppföljandet av studerandevårdsplanen

Huvudmannen och bildningsväsendet i samarbete med välfärdssektorn ansvarar för att studerandevårdens självreglering förverkligas. Styrgruppen för gymnasieutbildningens studerandevård utvärderar förverkligandet av den gemensamma studerandevårdsplanen för Åbos daggymnasier och beslutar om behövliga åtgärder. I gymnasiernas årsplan finns beskrivet hur studerandevårdens förverkligande i det enskilda gymnasiet utvärderas. Rektor ansvarar för utvärderingen av studerandevårdens förverkligande i gymnasiet. Studerandevården har observerats i gymnasieutbildningens kvalitetskort.

Åtgärder för att förverkliga och följa upp studerandevården:

- områden som följs upp är t.ex. avbrott i studierna, fortsatta studier, skoltrivsel, mobbning, delaktighet, antalet klienter i studerandevården ur personalens synvinkel, tillgängligheten till studerandevården och dess kvalitet.
- sätten att samla information kan vara att ordna skolhälsoenkät, trivselenkät, studerandestatistik.
- tidtabellen för uppföljningen: skolhälsoenkäten udda år, trivselenkäten jämna år, statistiken varje år
- behandlingen av uppföljningsinformationen och utnyttjandet av den för att utveckla studerandevården: behandlingen av resultaten från enkäterna och beslut om utvecklingsområden på basis av dem, sammanställning av alla gymnasiers information och val av utvecklingsområden för hela resultatområdet (det finska för gymnasiet och yrkesutbildningen, det svenska) för det ifrågasvarande läsåret
- studerandena, vårdnadshavarna och relevanta samarbetspartner informeras om de centrala resultaten på gymnasieutbildningens webbsidor och/eller genom Wilma.

Gymnasiets egen precisering:

I gymnasiets årsplan för studerandevården beskrivs i Wilma

- *tidtabellen för uppföljningen*
- *områden som följs upp*
- *metoderna för uppföljningen*
- *utnyttjandet/åtgärderna som informationen från uppföljningen möjliggör*

I årsberättelsen i Wilma rapporteras åtgärderna under föregående år.

5.3 Särskilt stöd i lärandet

Studerande är i behov av särskilt stöd då de momentant blivit efter i studierna, har skadats och har problem på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning. Till kretsen av dem som behöver särskilt stöd hör också studerande som lider av psykiska eller sociala problem.

Gymnasiets studerandevårdsgrupp samarbetar med Ämbetsverket för fostran och undervisning och förmedlare av stödtjänster för att hjälpa studerande som av särskilda orsaker har inlärningsproblem.

I praktiken innebär särskilt stöd ofta att man ordnar studie- och provskrivningsförhållanden så att de tjänar studerandens behov bäst och att studeranden har jämlika möjligheter att genomföra gymnasiestudierna. Gymnasiet har en skyldighet att fungera förekommande och informativt: studeranden bör få information om de särskilda rättigheter som studeranden har, exempelvis i samband med störningar i språkutvecklingen som kommit fram först i gymnasiet, att få hjälp i studierna och i studentskrivningarna.

Gymnasiet bör ha beredskap att snabbt initiera stödåtgärderna. Planeringen och förverkligandet av stödåtgärderna för den enskilda studeranden i gymnasiet måste påbörjas så snart studerandens behov av särskilt stöd upptäckts.

Åbos daggymnasier följer i fråga om det särskilda stödet handboken för studerandevården vid Åbos daggymnasier samt anvisningarna i guiden Lukio kaikille.

5.4 Undervisning av språk- och kulturgrupper

I Åbos svenskspråkiga gymnasium är undervisningsspråket svenska. I de finskspråkiga gymnasierna, där undervisningsspråket är finska, ordnas undervisning i finska som andra språk. Den undervisningen hålls centralt i ett av gymnasierna. I det svenskspråkiga gymnasiet kan en studerande befrias från studier i det andra inhemska språket om studeranden som elev i den grundläggande undervisningen varit befriad, eller om studeranden inte tidigare lärt sig språket och inte bedöms ha förutsättningar att i hemmiljön eller närmiljön komma i kontakt med språket.

De finskspråkiga gymnasierna inleder läsåret 2014-15 förberedande undervisning av invandrare för gymnasiet.

6. UTVÄRDERING

6.1 Utvärdering av studieprestationerna

Avläggande av kurs som ingår i läroplanen

Kursen kan avläggas

1. genom att delta i kursen och de förhör som hålls i samband med den
2. genom att studera kursen på egen hand och delta i de förhör som hålls i samband med den och därtill utföra de uppgifter som hör ihop med kursen
3. genom att avlägga kursen delvis på egen hand och delvis med deltagande i undervisningen och genom att delta i de förhör som hålls i samband med den

Förnyande av underkänd och godkänd kurs

En underkänd kurs kan avläggas

1. genom att under samma läsår delta i förnyat förhör en gång, antingen strax efter kursens slut eller vid läsårets sista förnyade förhör
2. genom att gå om kursen och delta i kursförhören
3. genom att avlägga kursen på egen hand och tentera den när kursförhör hålls

En studerande får försöka höja ett godkänt kursbetyg genom att gå om kursen och delta i kursförhören eller genom att avlägga kursen på egen hand och tentera den när kursförhör hålls högst ett år efter att kursen avlagts och endast en gång.

Inverkan av frånvaro på godkännandet av kursprestationer

Studeranden måste delta i undervisningen om inte särskild befrielse beviljats (GyL 25 §). Olovlig frånvaro godkänns inte. Studeranden ska redogöra för orsakerna till frånvaron på sätt som skolan föreskriver så snart studeranden återvänder till skolan.

Av gymnasiets läroplan framgår hur frånvaro noteras och vilka åtgärder som vidtas.

Byte av lärokurs

Vid byte av lärokurs från lång till kort matematik överförs och tillgodoräknas kurser enligt följande motsvarigheter:

MAA 1 → MAB 1, MAA 3 → MAB 2, MAA 6 → MAB 5, MAA 7 → MAB 4 och MAA 8 → MAB 3.

Om byten av lärokurs i andra ämnen finns anvisningar i gymnasiets läroplan.

Godkännande av studier på annat håll och tillgodoräknande av annat kunnande

I gymnasiet beaktas studier på annat håll eller andra studier till den del de motsvarar gymnasiekursernas innehåll. Kursmotsvarigheter i studierna och tillgodoräknande förutsätter alltid att man förhandlat med den person i den mottagande skolan som läroplanen angivit. För en kurs avlagd på an-

nat håll ska studeranden ha ett intyg och ett eventuellt kursprov eller annat belägg för prestationerna och visa dem för den person som enligt läroplanen är utsedd att ta ställning.

Varje gymnasium bestämmer hur en kurs som avlagts på annat håll benämns och vilket kursnummer den får enligt skolan läroplan och timfördelning.

Om en studerande övergår till kvällsgymnasiet från ett daggymnasium anpassas studerandens avlagda kurser till det antal kursprestationer som krävs vid kvällsgymnasiet.

- *I gymnasiets läroplan anges vilka personer som avgör godkännandet av studier som avlagts på annat håll.*

Studier som har avlagt på annat håll godkänns av rektor i samråd med berörda ämneslärare.

6.2 Utvärdering av gymnasiets verksamhet

Enligt lagstiftningen är undervisningens huvudman skyldig att utvärdera undervisningsverksamheten och dess effekt och delta i sådan utvärdering av verksamheten som utförs av andra. I Åbo används för gymnasierna gemensamma kvalitetskort. Det centrala syftet med utvärderingen av verksamheten är att förbättra kvaliteten. Utvärderingen ska utvecklas till en kontinuerlig utvecklingsprocess med gymnasiets undervisnings- och inlärningsprocess och deras stödfunktioner i fokus och emd deltagande av hela arbetsgemenskapen.

Verksamheten i varje gymnasium utvärderas vartannat år med en enkät om välbefinnandet.

Ett gymnasium som analyserar hur det lyckas kan få belägg för sitt resultat med hjälp av konkreta och fungerande mätinstrument. Sådana är exempelvis antagningsmedeltalen och resultaten i studentexamen. Lärandet bör vara föremål för kontinuerligt utvecklande, till exempel genom att man uppmuntrar lärare att delta i fortbildning och kompletterande utbildning. Varje lärare bör också försöka utveckla sig själv i samarbete med kollegerna och med det egna undervisningsområdets övriga representanter, exempelvis företag eller läroanstalter av annat slag.

- *I gymnasiets läroplan beskrivs målen för och förverkligandet av utvärderingen som berör den egna verksamheten.*

För att Katedralskolans arbete hela tiden skall fungera på bästa möjliga sätt, är det viktigt att det förs en kontinuerlig diskussion om verksamheten, dess mål och resultat. Såväl studerande, lärare som övrig personal bereds en möjlighet att delta i utvärderingen. Skriftliga och elektroniska enkäter används utöver vanlig diskussion.

Med några års intervall besvarar alla studerande en utvärderingsenkät som berör frågor som är viktiga för skolans inre arbete. Varje studerande bör alltså åtminstone en gång under sin gymnasietid delta i en sådan frågeundersökning. Resultaten från undersökningarna bör givetvis diskuteras inom skolan och vid behov bör lämpliga åtgärder vidtas.

7. LÄROÄMNE NAS MÅL OCH CENTRALA INNEHÅLL

7.1 Temaområdena

Förverkligandet av temaområdena främjar de mål som Åbo stads bildningsväsen har i sin strategi- och utvärderingsplan. Temaområdena är verksamhetsprinciper i gymnasiet som strukturerar verksamhetskulturen och ger betoningar och helhetsperspektiv över ämnesgränserna.

Aktivt medborgarskap och entreprenörskap

Eget kunnande och yrkeskunnighet betonas som nyckeln till personligt välbefinnande. I undervisningen och i gymnasiets övriga verksamhet engageras studerandena till egen aktivitet.

Hälsa och trygghet

Vid förverkligandet av temahelheten dras nytta av säkerhetsplanen. I undervisningen arbetar man för positiva situationer av växelverkan och gemenskapskänsla. Likaså utvecklas studerandenas förmåga att ta ansvar. Studerandena blir bekanta med välfärdstjänsterna och hur man kan anlita dem.

Hållbar utveckling

I undervisningen verkar man med positiva miljövärden och enligt principerna för en hållbar utveckling och analyserar förändringar i Åbos naturliga och kulturhistoriska miljö. Man undersöker förhållandet mellan människan och naturen, befolkningstillväxten, den tekniska utvecklingen och den ekonomiska tillväxten ur ekologiskt perspektiv.

Kulturell identitet och kulturkänedom

I gymnasiet fördjupar man sig i den europeiska identiteten och världsmedborgarskapet samt utvecklar studerandenas färdigheter i internationell växelverkan. Undervisningen utvecklar en aktiv språkkunnskap. Förhållandet mellan värden och kultur utforskas. Målet är att ge gymnasiet en verksamhetskultur som stöder studerandena och förhindrar att studerande marginaliseras.

Teknologi och samhälle

Undervisningen ger möjlighet till innovativa lösningar och utvecklar förmågan till problemlösning. I undervisningen granskas den tekniska utvecklingen och förhållandet mellan människan och teknologin. Man bekantar sig med arbetslivet på orten och bedömer teknologins roll för sysselsättningens utveckling.

Informations- och mediekunnskap

I informationsläran fördjupar man sig i de etiska reglerna för att delge information, datasäkerheten och upphovsrätten. Man bekantar sig med medieproduktion och information som yrkesområde. I undervisningen arbetar man för tilltagande samarbete med de lokala medierna.

- I gymnasiet läroplan beskrivs hur temaområdena konkretiseras i skolans verksamhet och undervisning. Temaområdena utvärderas i varje enskilt läroämne i enlighet med dess mål och innehåll eller som del av en integrativ studiehelhet

- varje gymnasium kan göra upp en miljöplan som del av sin läroplan.

Utbildningsstyrelsen föreskriver för alla gymnasier gemensamma temaområden som Katedralskolan i samband med läsårsplaneringen beaktar. Så många läroämnen som möjligt skall fås med i olika integrativa kurser, som ordnas efter hand som det finns resurser för dem. Temaområdena är samhälleligt betydelsefulla utmaningar som all fostran och utbildning står inför och de utgör samtidigt aktuella etiska ställningstaganden. I praktiken utgör temaområdena ett slags

verksamhetsprinciper som strukturerar verksamhetskulturen i gymnasiet och som går över ämnesgränserna och integrerar undervisningen. De angår hela vår livsstil.

Gemensamma mål för alla temaområden är att de studerande skall kunna

- iaktta och analysera moderna företeelser och miljöer*
- framföra motiverade uppfattningar om vilket slags framtid som bör eftersträvas*
- bedöma den egna livsstilen och rådande trender ur ett framtidsperspektiv*
- fatta beslut och arbeta för den framtid som de anser värda att sträva efter.*

Gemensamma temaområden för alla gymnasier är

- aktivt medborgarskap och entreprenörskap*
- hälsa och trygghet*
- hållbar utveckling*
- kulturell identitet och kulturkännedom*
- teknologi och samhälle*
- informations- och mediekunskap*

Temaområdena skall beaktas i undervisningen i alla läroämnen på ett naturligt sätt och genomsyra gymnasiets verksamhetskultur. Vissa huvudpunkter ingår i ämnesdelarna i läroplanens grunder.

Aktivt medborgarskap och entreprenörskap

Temaområdet aktivt medborgarskap och entreprenörskap syftar till att fostra de studerande till aktiva, ansvarskännande och kritiska medborgare. Detta innebär engagemang och vilja att vara med och påverka den politiska, ekonomiska och sociala verksamheten på olika samhällsområden och i kulturlivet. Engagemanget kan ske på lokal, nationell, europeisk och global nivå.

Målet är att den studerande skall

- fördjupa sin kännedom om det demokratiska samhällets funktions-principer och de mänskliga rättigheterna*
- kunna bilda sig en egen motiverad uppfattning och diskutera den så att också samtalspartnernes åsikter respekteras*
- känna till olika demokratiska system och verksamhetssätt*
- som individ och gruppmedlem vilja delta i att skapa allmänt välbefinnande i närmiljön, på hemorten, i samhället och livsmiljön och påverka beslutsfattandet i samhället*
- tillägna sig initiativkraft och entreprenörskap som handlingsmönster*
- känna till olika former av företagsamhet och dess möjligheter och verksamhetsprinciper*
- förstå arbetets betydelse för individen och samhället*
- känna till det inflytande som konsumenten har och kunna utnyttja det.*

När temaområdet genomförs bör tonvikten ligga på praktiska övningar och på personliga erfarenheter genom engagemang och påverkan. Förutom genom skolans egen insats kan en sådan studiemiljö skapas i samarbete med andra samhällsorgan, med olika organisationer och företag.

Hälsa och trygghet

I gymnasiet bör man låta de studerande uppleva delaktighet, ömsesidigt stöd och rättvisa. I den dagliga verksamheten i skolan bör man vara medveten om behovet av jämbördig behandling av

kvinnliga och manliga studerande. Studerandena bör få ett bemötande som enskild individ. Alla dessa faktorer är viktiga källor till livsglädje och psykisk hälsa och samt ger kraft att orka.

Syftet med temaområdet hälsa och trygghet är att de studerande skall inse de grundläggande förutsättningarna för sin egen och för samhällets välfärd. Temaområdet skall sporra de studerande att arbeta för hälsa och trygghet i familjen, i närmiljön och i samhället. Det befäster förmågan att upprätthålla hälsan och tryggheten i vardagen, en förmåga som var och en behöver i livets olika skeden och i synnerhet i krissituationer.

Målet är att de studerande skall

- kunna uttrycka känslor och åsikter i sitt umgänge på ett sätt som utvecklar dynamiken i skolgemenskapen och också hantera besvikelser, motsägelsefulla erfarenheter och konflikter utan våld*
- våga ta ett individuellt ansvar för de övrigas hälsa och välbefinnande samt för klimatet i studiegemenskapen och själv kunna ta emot stöd av andra*
- kunna bedöma vilka handlingsmönster eller strukturella faktorer i sociala och samhällsliga sammanhang som främjar hälsa och trygghet och vilka som kan äventyra dem*
- handla så att han eller hon utövar ett positivt inflytande på trivseln och tryggheten i studiegemenskapen*
- identifiera allvarliga problem och kunna söka hjälp och anlita välfärdstjänster eller vidta andra ändamålsenliga åtgärder även i undantagssituationer*
- förmå hantera förändringar och osäkerhet och skapa en grund för nya möjligheter.*

Upplevelsen av hälsa och trygghet är i allmänhet samtidigt fysisk, psykisk och social. Också rättvisan spelar i det sammanhanget en väsentlig roll. Upplevelsen är individuell, men fundamentet finns i gemenskapen.

Hållbar utveckling

Syftet med strävan efter en hållbar utveckling är att trygga möjligheterna till ett gott liv för nulevande och kommande generationer. Människan skall i all verksamhet lära sig att anpassa sig till naturens villkor och inse gränserna för vad jordklotet tål. Gymnasiet skall sporra de studerande till ett hållbart levnadssätt och till att verka för en bärkraftig utveckling.

Målet är att de studerande skall

- ha baskunskaper om de ekologiska, ekonomiska, sociala och kulturella dimensionerna av en hållbar utveckling och förstå att utvecklingen blir bärkraftig endast om dessa genomförs samtidigt*
- kunna mäta, bedöma och analysera förändringar i naturen och i den kulturella och sociala miljön*
- reflektera över vad ett hållbart levnadssätt, en naturbevarande och ekologiskt bärkraftig produktion innebär, över hurdan en sådan organisation och ett sådant samhälle är som förstärker sitt sociala kapital samt över hur man kan skydda naturens fortbestånd för kommande generationer*
- i sitt dagliga liv, som gymnasist, konsument och aktiv medborgare vilja och kunna verka för en hållbar utveckling*
- ha förmåga att lokalt, nationellt och internationellt samarbeta för en bättre framtid.*

Genom detta temaområde skall de studerande lära sig att granska förutsättningarna för en bärkraftig utveckling ur flera synvinklar: det gäller att klarlägga hur människans verksamhet har

påverkat miljön och hur människans sätt att forma sin omgivning har förändrats i och med den kulturella evolutionen. Det gäller också att analysera globala miljörisker och orsakerna till dem och att finna olika medel för att korrigera utvecklingens riktning. Problem i anknytning till befolkningstillväxt, fattigdom och hungersnöd diskuteras. De studerande skall lära sig att se materiens och energins kretslopp i naturen och produktionssystemen samt att spara energi och råmaterial. Ett diskussionstema är hurdan en ekonomisk tillväxt som inte baserar sig på ökad användning av råmaterial och energi kunde vara och vilken betydelse ekonomisk stabilitet har för miljöskyddet och för människornas välfärd. De studerande skall bekanta sig med sådana företag och sådan teknik som omsätter principerna för en hållbar utveckling i praktiken och lära sig att utnyttja möjligheterna att som konsument påverka utvecklingen. Vidare undersöks hur människans aktiviteter kan anpassas till omgivningen så att kulturtraditionerna respekteras och så att naturens diversitet bevaras. Därtill gäller det att öva ett miljövänligt levnadssätt och undersöka de strukturella förutsättningarna för det. I undervisningen och gymnasiet vardag ges exempel på goda rutiner.

För att aktivt våga främja en hållbar utveckling måste den studerande få uppleva att hans eller hennes etiska, praktiska, ekonomiska, samhällliga och yrkesmässiga avgöranden har betydelse. De studerande bör få en uppfattning av de stora förändringar som behövs och av det breda samarbete som är en förutsättning för att uppnå resultat. Vid sidan av undervisningen gäller det att eventuellt genom ett eget miljöprogram eller ett program för en bärkraftig utveckling och genom en miljömedveten verksamhetskultur sporra de unga till ett hållbart levnadssätt.

Kulturell identitet och kulturkänedom

Gymnasieutbildningen skall erbjuda de studerande möjligheter att bygga upp sin kulturidentitet med hjälp av sitt modersmål, sin gestaltning av det förflutna, sin religion samt genom konst- och naturupplevelser och andra frågor som är betydelsefulla för de studerande. De bör känna till de gemensamma nordiska, europeiska och allmänmänskliga värderingarna och märka hur sådana värderingar eller en avsaknad av dem avspeglar sig i vardagen, i det finländska samhället och i världen. Gymnasiet skall erbjuda studerandena rikligt med möjligheter att förstå hur vårt kulturarv har uppstått och vilken uppgift studerandena kan tänkas ha när det gäller att upprätthålla och förnya kulturarvet.

Gymnasiet skall främja en positiv kulturell identitet hos de studerande och ge dem insikter i olika kulturer. Det kan bana väg för interkulturell verksamhet och ett framgångsrikt internationellt samarbete.

Målet är att de studerande skall

- *känna till olika tolkningar av begreppet kultur och kunna beskriva olika kulturella särdrag*
- *känna till det andliga och materiella kulturarvet*
- *vara medvetna om sin kulturella identitet, veta till vilken kulturgrupp de vill höra och kunna fungera som tolkar för sin kultur*
- *värdesätta kulturell mångfald som en källa till berikande upplevelser och skaparkraft och kunna reflektera över olika alternativ för den kulturella utvecklingen*
- *kunna kommunicera mångsidigt även på främmande språk med människor som har en annorlunda kulturell bakgrund*
- *aktivt vilja medverka till att bygga upp ett mångkulturellt samhälle baserat på inbördes hänsyn.*

Då verksamhetskulturen utvecklas skall man fästa uppmärksamhet vid gymnasiet som kulturmiljö, vid ett gott uppförande och vid gymnasiets egna traditioner, fester och andra evenemang. Studerandena uppmuntras till kommunikation och samarbete över språk- och kulturgränserna.

Teknologi och samhälle

Utgångspunkten för den tekniska utvecklingen är människans behov av att förbättra sin livskvalitet och underlätta sitt liv under arbete och fritid. Kännedom om lagbundenheterna i naturen utgör grunden för teknologin. I teknologin ingår kunskapen och färdigheten att planera, tillverka och använda tekniska produkter, processer och system. Sambandet mellan teknikens och samhällets utveckling betonas.

Målet är att de studerande skall

- kunna utnyttja naturvetenskaplig kunskap och kunskap från andra vetenskapsgrenar då de reflekterar över tekniska utvecklingsmöjligheter*
- kunna förstå och bedöma människans förhållande till den moderna teknologin*
- kunna bedöma hur tekniken inverkar på levnadssättet, samhället och miljöns tillstånd*
- kunna bedöma de etiska och ekonomiska synpunkter, välfärdsfrågor och jämlikhetsaspekter som styr den tekniska utvecklingen samt ta ställning till och motivera olika tekniska alternativ*
- förstå växelverkan mellan teknik och ekonomi och kunna bedöma hur olika alternativ inverkar på arbetets innehåll och på sysselsättningen*
- lära sig något om företagsamhet och bekanta sig med det lokala arbetslivet.*

Temaområdet skall vägleda de studerande till att reflektera över den tekniska utvecklingen och förändringarna i samhället ur historiska, nutida och framtida synvinklar. De skall lära sig att använda, behärska och förstå teknik. De måste lära sig sådan innovations- och problemlösningsförmåga som behövs i tekniskt utvecklingsarbete. De bör lära sig att granska de värderingar som ligger bakom teknologin samt teknologins följder. Uppgiften är att undersöka den moderna människans beroende av teknik och reflektera över vad detta beroende innebär för individen, arbetslivet och fritiden. Särskilt bör övervägas vilken teknik som kan anses oumbärlig med tanke på människans grundläggande behov och vilken som kan avvaras. De studerande skall uppmuntras att som individer och samhällsmedlemmar ta ställning till den tekniska utvecklingen och engagera sig i beslut om den.

Olika problem på detta temaområde kan konkretiseras så att man bekantar sig med tekniken på olika områden, såsom inom hälsa och välfärd, information och kommunikation, formgivning och musik, miljöskydd, energiproduktion, trafik och lant- och skogsbruk.

Informations- och mediekunskap

I gymnasiet skall de studerande erbjudas undervisning och verksamhetsformer som hjälper dem till djupare insikt om mediernas centrala roll och betydelse i vår kultur. Gymnasiet skall främja de studerandes attityder till medierna och deras förmåga till växelverkan samt stärka deras samarbete med de lokala eller regionala medierna. De studerande vägleds att förstå mediernas inflytande, deras roll som underhållare, informationsförmedlare och samhälleliga opinionsbildare, som källor till beteendemodeller. Medierna skapar samhörighet, de formar världsbilden och identiteten. De studerande skall lära sig att iaktta och kritiskt analysera hur den värld som medierna beskriver förhåller sig till verkligheten. De skall lära sig att värna om skyddet av privatlivet, om säkerheten och om datasekretessen när de rör sig i medievärlden.

Målet är att de studerande skall

- *få tillräckliga färdigheter i att tolka och ta emot budskap: de skall lära sig att välja och tolka medietexter kritiskt och tillägna sig samhällseliga kunskaper och färdigheter som de behöver som konsumenter*
- *kunna behandla estetiska och etiska frågor: lära sig att ta ansvar i produktion och användning av medieinnehåll och i sitt mediebetende*
- *bli skickliga i att kommunicera, samverka och påverka*
- *kunna producera medietexter och kunna nyansera uttrycket när de själva skall skapa och förmedla innehållet i dem*
- *vänja sig vid att använda medierna som studieredskap och studiemiljö, lära sig att använda dem i kommunikationssituationer i studierna samt för att söka efter och förmedla uppgifter*
- *känna till ekonomiska och samhällseliga faktorer som inverkar på mediernas verksamhet*
- *erhålla kunskap om kommunikationsbranschen, medieproduktion och upphovsrätter.*

Mediekunskap i gymnasiet innebär både färdigheter och kunskaper. Medierna utgör såväl studieobjekt som studieredskap. Mediefostran går ut på att utveckla de studerandes verbala, visuella, auditiva, tekniska och sociala färdigheter samt deras studieteknik. Detta förutsätter samarbete mellan olika läroämnen och samarbete med olika medier samt lärande i autentisk miljö. I de olika läroämnena i gymnasiet måste man analysera och bygga upp kontakterna till medierna och till diskussionen i dem, till teknik, innehåll och material och till den mediekultur som uppstår kring dem. I mediekunskapen betonas samverkan mellan olika medier och visuella aspekter.

7.2 Läroämnenas mål, innehåll, arbetsmetoder och anvisningar om avläggande

De gymnasiespecifika fördjupade och tillämpade kurserna förses med ordningstal efter de nationella kurserna så som det i gymnasiet besluts.

I gymnasiets läroplan definieras de gymnasiespecifika fördjupade och tillämpade kurserna och den ordningsföljd de får avläggas i.

7.3 Modersmålet och litteratur

Modersmålet är av grundläggande betydelse för lärandet. Genom det gestaltar människan sin verklighet och kommunicerar med andra. Modersmålet stärker den personliga och kulturella identiteten samt utvecklar tänkande, kreativitet och en estetisk medvetenhet.

Modersmål och litteratur är som läroämne ett livskunskapsämne och ett centralt färdighets-, kunskaps- och kulturämne. Läroämnet baserar sig på ett vidgat textbegrepp som innefattar förutom skrivna och talade texter även medietexter och bilder av olika slag. Ämnet får sitt innehåll närmast från språk-, litteratur- och kommunikationsvetenskaperna samt från kulturforskningen. Genom läsande, skrivande och muntlig kommunikation tillägnar sig den studerande nya begrepp och lär sig att se sammanhang, tänka logiskt, reflektera, kritiskt granska, tolka och värdera. Genom litteratur och bildmedier får den studerande kunskap och möter förutom den västerländska kulturtraditionen även andra kulturer. Läsning av skönlitteratur bidrar också till personlighetsutvecklingen. En bred kommunikativ kompetens är grunden för lärande och för all samhällselig interaktion. Inom undervisningen i modersmål och litteratur och även vid samarbete med andra ämnen strävar man efter en integration av flera olika färdigheter i ett funktionellt sammanhang.

Att i tal och skrift kunna använda modersmålet är en förutsättning för studier och för att aktivt kunna delta i samhällslivet. Därför är det viktigt att skolan skapar goda möjligheter för språkutveckling, både inom ämnet modersmål och litteratur och inom andra ämnen i gymnasiet.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i modersmål och litteratur är att den studerande skall

- fördjupa sina kunskaper om språk, litteratur och kommunikation
- få en insikt om sambandet mellan språk, litteratur och lärande och kunna utnyttja relevanta begrepp då han läser, skriver, talar och lyssnar
- stimuleras till att söka sig till litteratur och bildmedier som en källa till glädje, kunskap och reflektion
- utveckla sin fantasi och lust att lära genom att tillägna sig skönlitteratur i olika former från olika tider och kulturer
- fördjupa sina kunskaper utifrån ett vidgat textbegrepp och kunna analysera och tolka olika slags texter
- med hjälp av sin kunskap om litteratur och kommunikation se samband mellan texter och deras sammanhang och genom olika texter och medier bli förtrogen med grundläggande demokratiska, humanistiska och etiska värden men också bli medveten om destruktiva krafter att reagera mot
- fördjupa och precisera sitt språkbruk och kunna anpassa det efter olika situationer, både privat och offentligt
- bli allt säkrare då det gäller att behärska normer för det talade och skrivna språket och förstå avsikten med språkvärden både ur ett samhällsligt perspektiv och för sitt eget språkbruk
- bli medveten om texters formspråk och retoriska medel och kunna analysera och värdera argumenterande text och själva utnyttja språket som medel för påverkan
- kunna använda informations- och kommunikationsteknik på ett funktionellt sätt i sina studier och i olika källor söka information samt bearbeta, reflektera över och värdera denna information
- känna sig delaktig i olika kultursammanhang och ha förmåga att njuta av, använda och skapa kultur samt ha fördjupat sin förståelse för olika kulturer och för människor med andra levnadsförhållanden.

Bedömning

Bedömningen av kurserna i modersmål och litteratur skall beakta läroämnets alla delområden. I kursvitsordet skall ingå bedömning av såväl muntlig och skriftlig produktion som graden av deltagande. Utvärderingen sker i form av en process där den studerande får respons både av läraren och av hela gruppen. Den studerande skall även ges möjlighet till självvärdering, som kan bli ett stöd för en positiv och samtidigt realistisk bild av honom eller henne som talare, läsare eller skribent. Grunden för självvärderingen är att den studerande känner till kursernas mål och innehåll och på detta sätt kan följa med sin egen utveckling.

Obligatoriska kurser

Kurserna är uppbyggda så att de integrerar de olika modersmålsfärdigheterna och bildar funktionella helheter. På alla kurser fördjupar den studerande sina kunskaper om språk och litteratur, utvecklar färdigheterna i muntlig och skriftlig kommunikation och läser rikligt med fiktion och fakta. Då den studerande har läst alla de obligatoriska lärokurserna har han eller hon fått en fördjupad språkkännedom och ökad språkfärdighet. Den studerande har också fått en bred kunskap om vårt litterära arv och de litterära genrererna i funktionella sammanhang samt fördjupat sin förmåga att analysera, producera och reflektera över olika textgenrer och deras funktion i samhället.

Ordningsföljd och deltagande

Det rekommenderas att de obligatoriska kurserna avläggs i ordningsföljd så att kurserna 1 och 2 avläggs det första året, kurserna 3 och 4 det andra året och kurserna 5 och 6 det tredje året.

De fördjupade kurserna ger den studerande ytterligare möjligheter att fördjupa sina kunskaper gällande språk och litteratur samt sina färdigheter i muntlig och skriftlig kommunikation. Kurserna 8 och 9 stöder och förbereder den studerande inför studentprovet, eftersom modersmålsproven bygger på samtliga kurser med undantag av kurs 7. Mellan de fördjupade kurserna är ordningsföljden fri.

Den studerande kan också avlägga ett frivilligt, riksomfattande prov i muntlig kommunikation och får då ett intyg i form av ett diplom, som bifogas till studentexamensbetyget. För att få delta i provet krävs att den studerande har avlagt kurs 7 och dessutom rekommenderas det att också kurs MO10 är avlagd.

Samtliga kurser kan endast i undantagsfall avläggas genom självstudier.

1. En värld av texter (MO 1)

Kursen introducerar modersmål och litteratur som ett ämne där språk, kommunikation, litterära texter och saktexter bildar en helhet som placeras in i ett teoretiskt sammanhang.

Mål

Kursens mål är att den studerande skall

- förstå vad det vidgade textbegreppet innebär
- fördjupa sin medvetenhet om olika textgenrer
- känna till olika sätt att läsa, analysera, tolka och producera texter
- kunna välja stilnivå i sitt språk enligt situation
- kunna tolka episka texter
- kunna grundprinciperna för hur man skriftligt relaterar till annan skriven text
- delta konstruktivt i gruppdiskussioner.

Centralt innehåll

- skillnader mellan tal- och skriftspråk och olika stilnivåer
- olika textgenrer och deras funktion i samhället
- reflektion kring det egna läsandet
- introduktion till de litterära genrernas historia med fokus på novellen och andra typer av kortprosa
- olika sätt att analysera skönlitterära texter
- grundprinciperna för materialbaserat skrivande
- grundprinciperna för gruppkommunikation

2. Epik och medietexter (MO 2)

Kursen fokuserar på hur man bygger upp texter av olika slag för att nå sina syften.

Mål

Kursens mål är att den studerande skall

- kunna använda retorikens grundprinciper
- producera olika typer av medietexter
- kunna bearbeta och analysera längre episka texter
- planera, framföra och utvärdera ett muntligt anförande.

Centralt innehåll

- retorikens grundprinciper som stöd för att disponera muntliga och skriftliga texter
- tidningstexter och andra medietexter
- bild- och filmanalys
- källkritik
- analys av språkets strukturer
- romanen som litterär genre
- gränser mellan fakta och fiktion med dokumentärromanen och populärkulturen
- som utgångspunkt
- recensioner

3. Texter, kultur och identitet (MO 3)

Kursen tar upp frågor kring språklig och kulturell identitet ur ett finlandssvenskt perspektiv. Den egna litteraturen och dess förhållande till omvärlden diskuteras.

Mål

Kursens mål är att den studerande skall

- kunna uttrycka sina tankar, känslor och åsikter kring den egna identiteten i både tal och skrift
- förstå begreppet kulturell pluralism
- kunna diskutera frågor kring det finlandssvenska med utgångspunkt i tryckta och digitala källor av olika slag
- kunna diskutera och analysera texter av finlandssvenska författare från olika tidsperioder
- känna till de drag som kännetecknar det finlandssvenska språkbruket
- kunna utveckla sina texter och analysera språkets form utgående från den språkvårdsteori som behandlas.

Centralt innehåll

- det svenska språkets ursprung och nuläge i Finland
- tvåspråkighet, dialekter, slang och andra språksociologiska fenomen
- begreppet språkvård både ur ett samhälleligt perspektiv och med utgångspunkt i de studerandes egna texter
- analys av text-, sats- och ordstrukturer
- den finlandssvenska litteraturen och dess historia
- förberedda diskussioner, till exempel paneldebatter med anknytning till kursinnehållet

4. Texter i Norden (MO 4)

Kursen behandlar de nordiska språkens och den nordiska litteraturens historia, nordiska texter, texter på nordiska språk samt nordisk kultur. Inom litteraturundervisningen fokuseras dramatiken.

Mål

Kursens mål är att den studerande skall

- känna igen de olika nordiska språken i både talad och skriven form
- besitta grundläggande strategier för att kunna göra sig förstådd i Norden
- kunna läsa och tematisera medietexter på nordiska språk, närmast danska och norska
- behärska den grundläggande terminologin inom dramatiken
- kunna diskutera dramatiska texter både utgående från skriven text och dramatiska framföranden
- känna till principerna för välläsning.

Centralt innehåll

- de nordiska språkens gemensamma bakgrund
- skillnader och likheter mellan de nordiska språken
- samtalsstrategier som underlättar umgänget i Norden
- produktion av texter i anslutning till teman i de nordiska texter som behandlats
- skönlitterära författarskap och texter i den nordiska litteraturen
- dramatikanalys och teaterbesök
- läsning, dramatisering och gestaltning av texter

5. Moderna texter (MO 5)

Kursen innehåller litteraturanalyser och tar upp grundläggande textanalytiska termer.

Mål

Kursens mål är att den studerande skall

- känna till olika stilmedel och kunna kommentera bildspråket i en text, speciellt i lyriska texter
- kunna tolka, analysera och gestalta texter och relatera dem till den kulturella kontexten
- förstå hur man sett på litteraturen och dess uppgift under olika tidsperioder och strömningar under den moderna litteraturens historia.

Centralt innehåll

- lyrikanalys: stil, struktur, reception
- produktion av reflekterande och analyserande texter
- 1900- och 2000-talets litteratur och litterära ismer
- litterära diskussioner inför publik

6. Textens makt (MO 6)

Kursen handlar om det maktbruk som kan ske genom språket.

Mål

Kursens mål är att den studerande skall

- kunna analysera argumentationen i en text både skriftligt och muntligt och kritiskt
- kunna värdera medietexter och andra slag av sakprosa
- producera både skriftliga och muntliga texter som innehåller en effektiv argumentation
- utveckla sin förmåga att analysera en skönlitterär text utgående från ett läsarorienterat perspektiv
- kunna diskutera hur författare använder språk, stil och innehåll som maktmedel
- kunna och våga uttrycka och motivera sina åsikter i en debatt
- utöka sin medvetenhet om hur bild- och textflödet påverkar samhället och den enskilda individen.

Centralt innehåll

- argumentationsanalys
- analys av medietexter och olika trender i texternas innehåll, språk, stil och utformning
- reklamanalys
- källkritik
- skillnader mellan kvinnligt och manligt språk
- äldre och nyare tendenslitteratur
- teori och praktik kring hur man för en muntlig debatt

Fördjupade kurser

7. Muntlig kommunikation (MO 7)

Kursen ger den studerande möjlighet att fördjupa sina kunskaper och färdigheter inom muntlig kommunikation samt insikt i den muntliga kommunikationens betydelse i alla sociala sammanhang.

Mål

Kursens mål är att den studerande skall

- fördjupa sina kunskaper om interaktion och muntlig kommunikation
- utveckla sin säkerhet att uttrycka sig samt utveckla sin förmåga att uppträda, lyssna och samtala
- känna till och kunna analysera faktorer som påverkar såväl talarens som budskapets trovärdighet.

Centralt innehåll

- typiska drag i olika interaktionssituationer
- verbal och nonverbal kommunikation
- olika sätt att uppträda vid förhandlingar, på möten och i olika slags diskussioner
- kulturbundna, speciellt finlandssvenska, särdrag vid muntlig kommunikation

8. Fördjupad skriv- och textkompetens (MO 8)

Kursen handlar om att fördjupa och utveckla färdigheterna i att analysera, tolka, reflektera över samt producera texter.

Mål

Kursens mål är att den studerande skall

- fördjupa sin förmåga att läsa olika texter analytiskt och kritiskt
- bygga upp en till innehållet, strukturen och stilen enhetlig och logisk text.

Centralt innehåll

Följande teman repeteras och fördjupas:

- textgenrer
- textanalys och textanalytiska begrepp
- textkomposition: att producera idéer, planera, välja synvinkel, disponera, bearbeta, rubricera och redigera texten i en slutlig form
- språkstruktur och språkriktighet

9. Litteratur som glädje och kunskap (MO 9)

Kursen ger den studerande möjlighet att utveckla sin kunskap, fantasi och lust att lära genom att tillägna sig skönlitteratur i olika former.

Mål

Kursens mål är att den studerande skall

- hitta nya vägar för sitt kreativa tänkande genom läsning
- göra jämförelser mellan olika tiders sätt att behandla teman och motiv i skilda kulturer och relatera dem till sin egen tid och sin egen livssituation
- förstå att litteraturen belyser människans eviga frågeställningar
- fördjupa sin förmåga att använda sig av olika litteraturvetenskapliga perspektiv vid studiet av texter.

Centralt innehåll

- tematisk läsning av litteratur från olika tider och/eller kulturer
- intertextualitet
- att skriva analytiskt om litteratur
- att gestalta och bearbeta litteratur genom dramatisering och kreativt skrivande

Skolvis kurs

10. Skapande svenska (MO 10)

Kursen kan byggas upp med fokusering på muntlig uttrycks- och interaktionsförmåga eller dramatisk produktion, beroende på vad som känns angeläget för gruppen.

Den egna processen dokumenteras och utvärderas genom att deltagarna för loggbok.

Mål

Kursens mål är att den studerande skall

- få upptäcka nya sidor hos sig själv och andra på ett lekfullt sätt
- fördjupa sina färdigheter i muntlig kommunikation
- få stöd i att med framgång avlägga det frivilliga provet i muntlig kommunikation
- utveckla sin skrivförmåga genom friare, kreativa skrivuppgifter

Centralt innehåll

- avslappnings- och koncentrationsövningar
- improvisationer och dramatiseringar
- talövningar
- kreativt skrivande

7.4 Finska

Allmänna mål

Syftet med undervisningen i finska i de svenska gymnasierna är att ge studerandena en så god grund som möjligt för fortsatta studier. Samtidigt fördjupas kunskaper och färdigheter från den grundläggande utbildningen. Finskundervisningen bidrar även till att fördjupa studerandenas kännedom om det finländska samhället och den nationella kulturen samt öka deras medvetenhet om språkets betydelse och funktion.

Tvåspråkiga studerande ges möjlighet att fördjupa sina kunskaper i ämnet enligt den modersmålsinriktade lärokursen (FIM), även om de har läst finska som A-språk i den grundläggande utbildningen. Kurserna är disponerade under samma teman som A-lärokursen (FINA). I den modersmålsinriktade lärokursen betonas språkmedvetenhet, språkkännedom, språkriktighet och litteratur.

Det gemensamma målet är ett studentprov i A-finska, s.k. lång lärokurs men med möjlighet att välja en något lättare examen på B-nivå, s.k. medellång lärokurs. Studentprovet i A-finska kräver språklig mångsidighet och säker språkkänsla för de högsta vitsorden.

En studerande som vill ha undervisning i finska på modersmålsnivå har möjlighet att avlägga en eller flera kurser i ett finskt gymnasium i Åbo och avlägga ett modersmålsprov i finska.

Ordningsföljd och deltagande

Kurserna kan avläggas i valfri ordning dock så att man börjar med kurserna 1-3 som ligger till grund för fortsatta studier. Innehållet i kurserna utvidgas och texterna ligger på ett abstraktare plan ju högre upp i kurserna studeranden framskrider. De fördjupande kurserna 8 och 9 avlägger man först strax innan man deltar i skrivningarna. Endast de sex första kurserna är obligatoriska, men det rekommenderas att studeranden avlägger alla i synnerhet om studeranden tänker skriva finskan i studentskrivningarna.

Studeranden har möjlighet att på egen hand avlägga kurser i finska endast då två ämnen sammanfaller i samma position och det schematekniskt är omöjligt för studeranden att gå kursen en annan position eller period. Det rekommenderas dock att studeranden tenterar högst två kurser i finska. Kurserna 6 och 7 kan inte avläggas på egen hand.

Bedömning

Både i periodbetygen och i avgångsbetyget antecknas vilken lärokurs studeranden huvudsakligen följt. Som grund till slutbedömningen ligger medeltalet för de avlagda kurserna dock med betoning på studerandens färdigheter i finska i studiernas slutskede.

7.4.1 Finska, A-lärokurs

Mål

Mål för undervisningen är att studeranden

- lär sig förstå och delta i alldagliga samtal, diskutera och argumentera olika ämnesområden
- kan utnyttja information ur massmedierna
- blir mera medveten om finskans byggnad och användning
- kan nyansera och förbättra sitt språk samt undvika interferens
- lär sig att skriva sammandrag, redogörelser, uppsatser och korta anföranden för olika ändamål på god standardfinska
- kan översätta text från och till finska
- fördjupar och nyanserar sitt ordförråd
- uppvisar grundläggande kännedom om det finländska samhället, den finländska kulturen och den finska litteraturen samt klarar av att tolka texter på en mera krävande nivå.

Obligatoriska kurser

1. Människans vardag och fritid (FINA 1)

Under kursen fördjupas alldagliga umgänges- och servicesituationer i närsamhället. Studeranden läser någon vardagsskildring ur skönlitteraturen (novell/roman). Studeranden skall i tal kunna uttrycka sina behov, önskemål och åsikter samt berätta om sin vardag och fritid. Studerandena görs uppmärksamma på skillnaderna mellan tal- och skriftspråk.

I grammatiken fördjupas och repeteras verbböjningen och grundläggande objektsregler. Grammatikaliska grundbegrepp repeteras och befästs.

2. Natur och miljö (FINA 2)

Under kursen behandlas naturen och olika miljöer i Finland ur närings-, turist- och rekreationssynvinkel med hjälp av saktexter, skönlitteratur och diskussion. Studeranden skall både i tal och skrift kunna presentera sevärdheter och berätta om en resa eller en naturupplevelse samt diskutera miljöfrågor.

I grammatiken repeteras och fördjupas nomenböjningen, subjektet, predikativet och unipersonella uttryck.

3. Handel, teknik och kommunikation (FINA 3)

Studeranden skall med stöd av artiklar, beskrivningar eller bruksanvisningar bekanta sig med handel, teknik, trafik och datateknik. Studeranden skall kunna redogöra för olika konsumtionsvanor

samt diskutera vardagsteknik och kommunikationsmedel. Även annons- och reklamtexter samt lämpliga fiktiva texter kan användas.

I grammatiken behandlas particip och satsmotsvarigheter som bygger på dem (participuttryck och agentkonstruktion). Adjektivets och adverbens komparation går igenom.

4. Samhället och massmedia (FINA 4)

Kursen behandlar begrepp och drag i politik och samhället samt mediernas roll. Studerandena läser och analyserar nyhetsreportage och ledare i dagstidningar och följer med nyhets- och aktualitetssändningar i valbara media så att de kan redogöra för eller diskutera innehållet i dem. Studeranden skall även själv kunna producera likartade texter och uppmärksamma drag i stil och byggnad.

I grammatiken behandlas infinitiverna och de satsmotsvarigheter som bygger på dessa (finalkonstruktion, temporalkonstruktion).

5. Utbildning, yrkes- och näringsliv (FINA 5)

Under kursen läses om och diskuteras olika utbildningsvägar och yrkesval samt näringsliv och tjänster på olika nivåer. Studeranden skall kunna både i tal och skrift redogöra för sina studie- och yrkesplaner, svara på frågor med tanke på en antagnings- eller platsintervju samt begära upplysningar per telefon eller e-post. Som underlag studeras olika slag av dokument som behövs i utbildning och yrkesliv.

I grammatiken fördjupas objektet, attributen, adverbialer samt rektionsfrågor. Finskans interpunktion tas upp.

6. Finsk kultur och litteratur (FINA 6)

Under kursen genomgås texter, konstnärliga produkter, bekantar sig med viktiga kulturområden och konstarter i Finland samt behandlas några internationellt kända finska konstnärer och författare. Studeranden skall under kursens gång läsa finsk litteratur och kunna redogöra för och diskutera innehållet i texterna. Vid kursens slut skall studeranden kunna ange kända finska konstnärer, kompositörer och författare, berätta om dem och deras verk. Stil- och variationsfrågor i anslutning till texterna. I kursen kan ingå ett teater- eller annat studiebesök.

I grammatiken behandlas bl.a. olika slags attribut samt predikativet.

Fördjupade kurser

7. Presentera och diskutera (FINA 7)

På basis av innehållet i de tidigare kurserna uppövas förmågan att tala finska i olika situationer. Temaområden kan vara studie- och arbetslivet, samhället vi lever i, politik och aktivt medborgarskap, populärt hållen vetenskap och teknik, kultur, människorelationer, hållbar utveckling och framtidsutsikter ur ett globalt perspektiv. Övningarna gäller såväl monologer som dialoger och debatter. Som utgångspunkt används aktuella texter och hörförståelsematerial. Utvärdering: vikt läggs i synnerhet vid läs- och hörförståelse, språkets grundstrukturer och basordförrådet.

Till kursen hör ett nationellt muntligt prov för vilket ett särskilt intyg utfärdas.

8. Världen och vi (FINA 8)

I denna kurs läses och fördjupas innehållet och ordförrådet i populärvetenskapliga texter om aktuella ämnen på olika områden. I kursen utnyttjas även skönlitterära textutdrag med hänsyn till författarnas intentioner och texternas samhälleliga och kulturella bakgrund. Studerandena övar sig att sammanfatta, kommentera och diskutera. Studentprovets olika delområden övas.

I grammatiken repeteras centrala avsnitt. Dessutom behandlas språkvård, ordbildning och lånord.

Skolvis kurs

9. Skriv och tala finska bättre! (FINA 9)

Under kursen skall studeranden öva upp sin förmåga att skriva och tala finska om olika ämnen. Studentprovets olika delområden övas. Frågor kring språkvård och stilfrågor behandlas. Grammatiken repeteras och fördjupas efter behov, bland annat tas upp satsmotsvarigheterna och attributen.

7.4.2 Finska, modersmålsinriktad lärokurs

Mål

Mål för undervisningen är att tvåspråkiga studeranden

- blir mera medveten om finskans byggnad och användning i jämförelse med svenskan, så att de kan nyansera och förbättra sitt språk samt undvika interferens mellan språken
- lär sig att skriva sammandrag, redogörelser, uppsatser och korta anföranden för olika ändamål på god standardfinska
- kan översätta text från och till finska
- fördjupar och nyanserar sitt ordförråd
- uppvisar grundläggande kännedom om det finländska samhället, den finländska kulturen och den finska litteraturen samt klarar av att tolka texter på en mera krävande nivå.

Obligatoriska kurser

1. Människans vardag och fritid (FIM 1)

Under kursen fördjupas all dagliga umgänges- och servicesituationer i närsamhället. Studeranden läser någon vardagsskildring ur skönlitteraturen (novell/roman). Studeranden skall i tal kunna uttrycka sina behov, önskemål och åsikter samt berätta om sin vardag och fritid. De studerande görs uppmärksamma på skillnaderna mellan spontant talspråk, slang, dialekter och standardfinska genom studier av språket i närmiljön eller lämplig litteratur.

I grammatiken fördjupas och repeteras verbböjningen och grundläggande objektsregler. Grammatikaliska grundbegrepp repeteras och befästs.

2. Natur och miljö (FIM 2)

Under kursen behandlas naturen och olika miljöer i Finland ur närings-, turist- och rekreationssynvinkel med hjälp av saktexter, skönlitteratur och diskussion. Studeranden skall både i tal och skrift kunna presentera sevärdheter och berätta om en resa eller en naturupplevelse samt diskutera miljöfrågor.

I grammatiken repeteras och fördjupas nomenböjningen, subjektet, predikativet och unipersonella uttryck. Idiomatiska drag i nomenböjningen studeras och detaljer i ordförrådet på kursens ämnesområden, som är viktiga för att språket skall bli rikare, mera levande och så exakt som möjligt.

3. Handel, teknik och kommunikation (FIM 3)

Studeranden skall med stöd av artiklar, beskrivningar eller bruksanvisningar bekanta sig med handel, teknik, trafik och datateknik. Studeranden skall kunna redogöra för olika konsumtionsvanor, varuslag, någon uppfinning eller olika kommunikationsmedel samt diskutera om vardagsteknik och kommunikationsmedel. Även annons- och reklamtexter samt lämpliga fiktiva texter kan användas.

I grammatiken behandlas particip och satsmotsvarigheter som bygger på dem (participuttryck och agentkonstruktion). Adjektivets och adverbens komparation går igenom.

4. Samhället och massmedia (FIM 4)

Kursen behandlar begrepp och drag i politik och samhället samt mediernas roll. Studerandena läser och analyserar nyhetsreportage och ledare i dagstidningar och följer med nyhets- och aktualitetssändningar i valbar media. De skall ges möjlighet att även själva, på basis av händelser eller intervjuer, utarbeta ett reportage eller en artikel på finska samt lära sig att avfatta annonser och annonssvar.

I grammatiken behandlas infinitiverna och de satsmotsvarigheter som bygger på dessa (finalkonstruktion, temporalkonstruktion). Olika texters stil och byggnad behandlas. Disposition och styckeindelning behandlas.

5. Utbildning, yrkes- och näringsliv (FIM 5)

Under kursen läses om och diskuteras olika utbildningsvägar och yrkesval samt näringsliv och tjänster på olika nivåer. Studeranden skall kunna både i tal och skrift redogöra för sina studie- och yrkesplaner, svara på frågor med tanke på en antagnings- eller platsintervju samt begära upplysningar per telefon eller e-post. Som underlag studeras olika slag av dokument som behövs i utbildning och yrkesliv. Genom artiklar eller intervjuer på finska kan studerandena fördjupa sig i något yrkesområde och öva sig att genomföra små undersökningar.

I grammatiken fördjupas objektet, attributen, adverbialer samt rektionsfrågor. Finskans interpunktion tas upp.

6. Finsk kultur och litteratur (FIM 6)

Under kursen genomgås texter, konstnärliga produkter, bekantar sig med viktiga kulturområden och konstarter i Finland samt behandlas några internationellt kända finska konstnärer och författare. Studeranden skall under kursens gång läsa finsk litteratur och kunna redogöra för och diskutera innehållet i texterna samt recensera eller analysera det i form av en hem- eller klassuppsats. Vid

kursens slut skall studeranden kunna ange kända finska konstnärer, kompositörer och författare, berätta om dem och deras verk. Stil- och variationsfrågor i anslutning till texterna. I kursen kan ingå ett teater- eller annat studiebesök.

I grammatiken behandlas bl.a. olika slags attribut samt predikativet.

Fördjupade kurser

7. Presentera och diskutera (FIM 7)

De studerande ska förkovra sig i att tala och uppträda på finska, lära sig att kritiskt iaktta sin egen framställning och sitt språk samt vänja sig vid att både ge och ta emot feedback. De kan även stifta bekantskap med kulturella särdrag i den muntliga kommunikationen samt träna olika slag av interaktion, t.ex. att presentera och övertyga, motivera, förhandla, debattera och medla. Olika regler för formell och informell kommunikation behandlas. Utvärdering: man koncentrerar sig vid det språkliga medvetandet och förståelsen av skriftliga alster.

Till kursen hör ett nationellt muntligt prov för vilket ett särskilt intyg utfärdas.

8. Världen och vi (FIM 8)

I denna kurs skall de studerande analysera olika slag av texter på finska och lära sig att skriva bl.a. redogörelser, protokoll, kommentarer, essäer med mera utifrån ett bestämt material. Syftet är att lära sig att kritiskt granska och bearbeta en text både innehållsligt och språkligt. Studentprovets olika delområden övas.

I grammatiken repeteras centrala avsnitt. Dessutom behandlas språkvård, ordbildning och lånord.

Skolvis kurs

9. Skriv och tala finska bättre! (FIM 9)

Under kursen skall studeranden öva upp sin förmåga att skriva och tala finska om olika ämnen. Studentprovets olika delområden övas. Frågor kring språkvård och stilfrågor behandlas. Grammatiken repeteras och fördjupas efter behov, bland annat tas upp satsmotsvarigheterna och attributen.

7.5 Främmande språk

Mål för undervisningen

Målet för undervisningen är att studerandena i de olika lärokurserna når nivåerna enligt nivåskalan för språkkunskaper. Dessutom är de allmänna målen för undervisningen:

- förmåga att kommunicera på ett sätt som är betecknande för språket och dess kultur
- förmåga att bedöma sin språkfärdighet i relation till målen
- förmåga att känna till sina starka sidor som språkbrukare och språkstudering och veta var man bör förkovra sig.

- förmåga att utveckla språkfärdigheten genom strategier som är ändamålsenliga för ens behov i respektive studie- och kommunikationssyften

Bedömning

Vid bedömningen av läroämnet beaktas alla områden inom språkfärdigheten enligt prioriteringarna i kursbeskrivningarna.

Kurser

Ämnena behandlas med hänsyn till Finland, till målspråket och till kulturområdet för respektive främmande språk. Dessutom beaktas i mån av möjlighet frågor som tas upp i de allmänna temaområdena.

I varje kurs kan också andra ämnen tas upp med hänsyn till de studerandes intressen och till vad som är aktuellt.

7.5.1 Engelska, A-lärokurs

Avläggande av kurs på egen hand förutsätter att studeranden rådfrågar läraren samt deltar i alla delar som krävs för kursen. Kurs ENA 5 kan inte avläggas på egen hand.

Bedömning

Slutbedömningen är ett medeltal av studerandens prestationer i de obligatoriska och fördjupade kurserna.

Obligatoriska kurser

1. De unga och deras värld (ENA 1)

Specifikt mål: Fördjupning av studerandenas kunskaper från grundskolan och utjämning av skillnader i dem.

Kursen sammanlänkar språkundervisningen i den grundläggande utbildningen med språkundervisningen i gymnasiet och befäster ordförrådet och grundstrukturerna enligt de studerandes behov. Ämnesområdena och situationerna skall ansluta sig till det dagliga livet och till personligt umgänge och människorelationer och språket bör vara familjärt och informellt. Temaområde "hälsa och trygghet" ger uppslag till kursinnehåll. I kursen betonas diskussion, förmåga att uttrycka åsikter och viktiga strategier vid muntlig kommunikation.

Grammatik: Verblära del I: tempusformer i enkel och pågående form; påhångsfrågor, ordföljd: adverbets plats och rak ordföljd

2. Kommunikation och fritid (ENA 2)

Specifikt mål: Vidareutveckling av den kommunikativa förmågan, speciellt vad gäller resesammanhang, servicesituationer och fritid

I kursen övas muntlig kommunikation mångsidigt och strukturerna befästs och utvidgas. Ämnesområdena och situationerna skall beröra fritid och intressen samt tjänster i samband med dem. Temaområdena "välfärd och trygghet" samt "kommunikation och mediekunskap" ger uppslag

till kursinnehåll. Skrivkunnigheten övas med hjälp av kommunikativa uppgifter. Behärsknigen av strategier vid muntlig kommunikation befästs och man fäster vikt vid de studerandes säkerhet att uttrycka sig.

Grammatik: Alla pronomen

3. Studier och arbete (ENA 3)

Specifikt mål: Ett ordförråd som ansluter sig till studier och arbete.

Kursens ämnesområden och situationer skall anknyta till studier och arbetsliv och i kursen övas muntlig och skriftlig kommunikation som är typiska för dem. I kursen skall också ingå övningar i att förstå och använda språket i formella situationer. Temaområdet "aktivt medborgarskap och entreprenörskap" ger uppslag till kursinnehåll.

Grammatik: Verblära del II: modalverb, passiv, infinitiverna

4. Samhället och omvärlden (ENA 4)

Specifikt mål: Det ordförråd man behöver för att följa med aktualiteter i media och förstå olika företeelser i samhället

I kursen betonas tal och textförståelse på en mera krävande nivå. Övningarna utgår från texter om samhället i eget land och i främmande länder. Temaområdet "aktivt medborgarskap och entreprenörskap" ger uppslag till kursinnehåll. I kursen övas olika strategier för läsförståelse. Skriftlig framställning övas genom att de studerande skriver texter för olika ändamål.

Grammatik: adjektiv och adverb

5. Kultur (ENA 5)

Kursen kan inte avläggas på egen hand.

Specifikt mål: Förståelse för kultur som en mycket viktig form av växelverkan mellan människor
Under kursen behandlas kultur i bred bemärkelse. Temaområdena "kulturell identitet och kulturkänedom" och "kommunikation och mediekunskap" ger uppslag till kursinnehåll. De studerande skall göra ett större arbete om ett självvalt ämne och presentera det. Ingen grammatik behandlas.

6. Vetenskap, ekonomi och teknik (ENA 6)

Specifikt mål: Befästade av ett mera fackbetonat ordförråd som behövs vid eventuella framtida studier

I kursen betonas de studerandes förmåga att förstå mera krävande språkligt stoff. ämnen hämtas från olika vetenskapsgrenar, tekniska rön, olika former av kommunikation och näringslivet. Temaområdet "teknologin och samhället" ger uppslag till kursinnehåll. Övningarna i lässtrategier fortsätter och den skriftliga framställningen finnslipas genom att den studerande skriver texter för olika ändamål.

Grammatik: Allt om substantiven samt genitiven

Fördjupade kurser

7. Naturen och en hållbar utveckling (ENA 7)

Specifikt mål: Behärskande av det ordförråd som behövs för att kunna uttrycka sina åsikter om bl.a. natur och ekologi. Kursen förbereder också studeranden för studentskrivningen.

Tonvikten läggs vid en mångsidig utveckling av språkfärdigheten. Kursen skall ge den studerande färdigheter att förstå och använda språket på ämnesområden som anknyter till naturen, naturvetenskaperna och hållbar utveckling. Grammatik: blandad repetition Som kursprov används tidigare studentprov

8. Tala och förstå bättre (ENA 8)

Målet med kursen är att finslipa förmågan att kommunicera ledigt på engelska även i mera krävande sammanhang. Kursen innehåller huvudsakligen muntliga övningar. Aktuella texter från olika temaområden utgör grunden för en del av övningarna. Mycket begränsat används även skriftliga uppgifter och övningar i hörförståelse som diskussionsunderlag.

Till kursen hör ett nationellt muntligt prov för vilket ett särskilt intyg utfärdas.

Kursbedömningen baserar sig dels på resultatet i det nationella muntliga provet, dels på den studerandes muntliga prestationer, aktivitet och intresse under kursens gång samt på ett längre individuellt muntligt anförande. Kursen bedöms med ett sedvanligt siffervitsord.

Skolvis kurs

9. Globalisering och internationalisering (ENA 9)

Specifikt mål: Ett ytterligare utvidgat allmänt ordförråd med betoning på globala, humanitära och allmänt aktuella företeelser. Kursen förbereder också studeranden för studentskrivningen.

Tonvikten läggs vid en mångsidig utveckling av språkfärdigheten. ämnesområdena berör globala utvecklingslinjer, aktuella händelser och olika världsbilder. Grammatik: blandad repetition Som kursprov används tidigare studentprov.

7.5.2 Tyska, B2- och B3-lärokurserna

Allmänt

Studerande som har läst tyska som A-språk fortsätter sina språkstudier fr.o.m. kurs TYB2 3.

Ordningsföljd och deltagande

De två första kurserna B3 1 och B3 2 är för nybörjare. Studerande som fortsätter med ett främmande språk som de haft som valfritt ämne från de sista årskurserna i den grundläggande utbildningen startar med kurs B2 1. Nybörjarna fortsätter m.a.o. sina studier tillsammans med de längre hunna fr.o.m. kurs B3 3. Kurserna bör avläggas i normal ordningsföljd, från kurs B3 1 (alternativt kurs B2 1) till kurs B3 10/B2 8. Kurserna kan, i enstaka fall, avläggas genom skriftlig

och muntlig tentamen, vanligtvis kompletterat med självständigt arbete av något slag, i enlighet med kursens tema. I den muntliga delen av tentamen testas studerandens förmåga att kommunicera och diskutera kursens motivkretsar.

Bedömning

Slutbedömningen är ett medeltal av studerandens prestationer i samtliga kurser.

Fördjupade kurser

TYB3 1 God dag, trevligt att träffas

Språket i kursen gäller grundläggande funktioner, såsom att hälsa, att ta avsked och att presentera sig. De studerande övar sig i att berätta om sig själv och genom frågor lockar de sin/sina samtalspartner till detsamma. Ämnesområdena täcker också familjen och mänskliga relationer och de studerande lär sig att klara sig i enkla alldagliga språksituationer. Kursens tonvikt ligger på muntlig kommunikation.

Grammatik: presensböjning av svaga och starka verb, modala hjälpverb, s-genitiv, räkneord

TYB3 2 Så ska saker och ting skötas

Kursen handlar bl.a. om släkt, vänner och andra mänskliga relationer och om dagliga rutiner. De studerande övar sig i att klara sig i olika alldagliga situationer, som att göra uppköp och uträta ärenden i bank, post och hos läkare samt att utnyttja trafikmedel, beställa mat och reservera logi. I kursen betonas talförståelse och muntlig framställning.

Grammatik: reflexiva verb, skiljbara verb, ackusativ av substantiv och pronomen, prepositioner med ackusativ, imperativ

TYB3 3, TYB2 1 Fritid och intressen

Ämnesområdena och situationerna anknyter till de ungas dagliga liv, intresseområden, fritid och hobbyer samt till tjänster i anslutning till dem. I kursen befästs det ordförråd och de strukturer som de studerande lärt sig i den grundläggande utbildningen. Talförståelse och muntlig kommunikation betonas, bland annat övas förmågan att uttrycka åsikter och kännedomen om språkets grundstrukturer utvidgas.

Grammatik: repetition av presensböjning och modala hjälpverb, imperfekt av "sein" och "haben", ackusativ, prepositioner med ackusativ, ordföljd, possessiva pronomen, dativ, dativprepositioner, perfekt av svaga och starka verb

TYB3 4, TYB2 2 Världen och vi

Kursen handlar om människor, geografi, historia, sevärdheter och rekreativsmöjligheter i Finland och i respektive främmande länder. Tonvikten ligger på talförståelse och muntlig kommunikation och grundstrukturerna befästs. Skrivfärdigheten övas med hjälp av kommunikativa uppgifter.

Grammatik: reflexiva verb, imperfekt av svaga och starka verb, pluskvamperfekt, genitiv, komparativ, prepositioner med antingen ackusativ eller dativ, ordningstal, datum

TYB3 5, TYB2 3 Förr och nu

I denna kurs behandlas livet förr och nu såväl ur individens som ur samhällets synvinkel. Teman är t.ex. hälsa och välfärd. Tonvikten ligger på talförståelse och muntlig kommunikation och grundstrukturerna befästs. Den skriftliga förmågan övas med hjälp av kommunikativa uppgifter.

Grammatik: indirekta frågesatser, adjektivets svaga och starka böjning, substantiverade adjektiv, relativa pronomen, superlativ

TYB3 6, TYB2 4 Studier och framtidsplaner

Kursen handlar om skola, studier efter gymnasiet och arbetsliv samt om de ungas framtidsplaner. De studerande övar sig i att uttrycka sig muntligt och skriftligt om dessa teman, bl.a. i att lägga fram önskemål och planer för framtiden.

Grammatik: repetition av possessiva pronomen och perfekt „, tidsuttryck, infinitiv med zu eller inget zu, , um-zu, ohne-zu, statt-zu, konditionalis I, imperfekt konjunktiv

TYB3 7, TYB2 5 Kultur

Kursen kan t.ex. handla om bildkonst, musik, film, teater eller idrott på kulturområdet i fråga. Alla områden av språkfärdigheten övas.

Grammatik: konditionalis, imperfekt konjunktiv, pluskvamperfekt konjunktiv, presens konjunktiv, pronominaladverb ,räkneord, tidsuttryck, rumsuttryck, rektionsverb

TYB3 8, TYB2 6 Vår gemensamma jord

Studierna i kursen utgår från allmänt hållna texter, också medietexter, om den samhällseliga verksamheten i Finland och i respektive främmande länder samt om jordens tillstånd och om framtiden. I kursen betonas textförståelse samt muntliga och skriftliga skildringar och korta referat.

Grammatik: geografiska namn, substantivets böjning, svaga maskuliner, rektionsverb, adverb, olika slags pronomen, adverb, förenade och självständiga possessiva pronomen

Skolvisa kurser (B3-lärokurs)/fördjupade kurser (B2-lärokurs)

TYB3 9, TYB2 7 Vetenskap och teknik

Kursinnehållet bygger på allmänt hållna texter från olika vetenskapsområden, om teknik och om olika former av kommunikation. Tonvikten i kursen läggs vid textförståelse och skriftliga övningar.

Grammatik: dubbelinfinitiv, passiv, particip, temaformer, rektionsverb, repetition av olika verbformer

TYB3 10, TYB2 8 Naturen och en hållbar utveckling

Kursen handlar om naturen och naturfenomen samt om människans förhållande till naturen i den egna kulturen och i de länder och kulturer där språket i fråga talas. Kursens tonvikt ligger på textförståelse.

Grammatik: adjektivets rektion, repetition av regler för substantiv, adjektiv, räkneord, pronomen, ordföljd

7.5.3 Franska, B2- och B3-lärokurserna

Allmänt

Studerande som har läst tyska som A-språk fortsätter sina språkstudier fr.o.m. kurs TYB2 3.

Ordningsföljd och deltagande

De två första kurserna B3 1 och B3 2 är för nybörjare. Studerande som fortsätter med ett främmande språk som de haft som valfritt ämne från de sista årskurserna i den grundläggande utbildningen startar med kurs B2 1. Nybörjarna fortsätter m.a.o. sina studier tillsammans med de längre hunna fr.o.m. kurs B3 3. Kurserna bör avläggas i normal ordningsföljd, från kurs B3 1 (alternativt kurs B2 1) till kurs B3 10/B2 8. Kurserna kan, i enstaka fall, avläggas genom skriftlig och muntlig tentamen, vanligtvis kompletterat med självständigt arbete av något slag, i enlighet med kursens tema. I den muntliga delen av tentamen testas studerandens förmåga att kommunicera och diskutera kursens motivkretsar.

Bedömning

Slutbedömningen är ett medeltal av studerandens prestationer i samtliga kurser.

Fördjupade kurser

FRB3 1 God dag, trevligt att träffas

Språket i kursen gäller grundläggande funktioner, såsom att hälsa, att ta avsked och att presentera sig. De studerande övar sig i att berätta om sig själv och genom frågor lockar de sin/sina samtalspartner till detsamma. Ämnesområdena täcker också familjen och mänskliga relationer och de studerande lär sig att klara sig i enkla alldagliga språksituationer. Kursens tonvikt ligger på muntlig kommunikation.

Grammatik: räkneord, presens av konjugation I, II och oregelbundna verb, substantivets genus och numerus, demonstrativa pronomen, prepositionerna "à" och "de" i kombination med bestämd artikel, genitiv

FRB3 2 Så ska saker och ting skötas

Kursen handlar bl.a. om släkt, vänner och andra mänskliga relationer och om dagliga rutiner. De studerande övar sig i att klara sig i olika alldagliga situationer, som att göra uppköp och utträta ärenden i bank, post och hos läkare samt att utnyttja trafikmedel, beställa mat och reservera logi. I kursen betonas talförståelse och muntlig framställning.

Grammatik: adjektivets böjning i femininum och pluralis, adjektivets placering, presens av konjugation I, II och III, passé composé av konjugation I, II och III med avoir som hjälpverb, modala hjälpverb, futurum med "aller", personliga, possessiva, reflexiva pronomen, prepositioner

FRB3 3, FRB2 1 Fritid och intressen

Ämnesområdena och situationerna anknyter till de ungas dagliga liv, intresseområden, fritid och hobbyer samt till tjänster i anslutning till dem. I kursen befästs det ordförråd och de strukturer som de studerande lärt sig i den grundläggande utbildningen. Talförståelse och muntlig kommunikation

betonas, bland annat övas förmågan att uttrycka åsikter och kännedomen om språkets grundstrukturer utvidgas.

Grammatik: repetition och utvidgning av reglerna för presens och passé composé, jakande och nekande, av 3 regelbundna verbgrupper och vissa oregelbundna verb, rättskrivningsregler, passé composé med avoir och être, räkneord, partitiv, en, y

FRB3 4, FRB2 2 Världen och vi

Kursen handlar om människor, geografi, historia, sevärdheter och rekreativsmöjligheter i Finland och i respektive främmande länder. Tonvikten ligger på talförståelse och muntlig kommunikation och grundstrukturerna befästs. Skrivfärdigheten övas med hjälp av kommunikativa uppgifter.

Grammatik: repetition av femininum- och pluralbildning av substantiv och adjektiv, genusregler, jakande och nekande presens och passé composé av reflexiva verb, imperfekt, skillnad mellan passé composé och imperfekt, länders namn med prepositioner, genitiv, adverb, komparation av adjektiv och adverb, negationer, personliga pronomen och deras placering

FRB3 5, FRB2 3 Förr och nu

I denna kurs behandlas livet förr och nu såväl ur individens som ur samhällets synvinkel. Teman är t.ex. hälsa och välfärd. Tonvikten ligger på talförståelse och muntlig kommunikation och grundstrukturerna befästs. Den skriftliga förmågan övas med hjälp av kommunikativa uppgifter.

Grammatik: repetition av imperfekt samt motsatsen ”imperfekt-passé composé”, pluskvamperfekt, gerundium, konditionalis I, ”si”-sats med konditionalis I och imperfekt, oregelbundna verb

FRB3 6, FRB2 4 Studier och framtidsplaner

Kursen handlar om skola, studier efter gymnasiet och arbetsliv samt om de ungas framtidsplaner. De studerande övar sig i att uttrycka sig muntligt och skriftligt om dessa teman, bl.a. i att lägga fram önskemål och planer för framtiden.

Grammatik: konditionalis I av oregelbundna verb, futurum, si-satser med futurum och presens, relativa pronomen, direkta frågor, indirekta frågor, uttryck med ”avoir” och ”manquer”, oregelbundna verb

FRB3 7, FRB2 5 Kultur

Kursen kan t.ex. handla om bildkonst, musik, film, teater eller idrott på kulturområdet i fråga. Alla områden av språkfärdigheten övas.

Grammatik: Konditionalis II, si-satser med konditionalis II och pluskvamperfekt, presens particip, presens subjunctif, förfluten subjunctif, pronomens placering i satsen, oregelbundna verb

FRB3 8, FRB2 6 Vår gemensamma jord

Studierna i kursen utgår från allmänt hållna texter, också medietexter, om den samhälleliga verksamheten i Finland och i respektive främmande länder samt om jordens tillstånd och om framtiden. I kursen betonas textförståelse samt muntliga och skriftliga skildringar och korta referat.

Grammatik: konsonantiskt ”h”, determinativa och demonstrativa pronomen, placering av två personliga pronomen i samma sats, indefinita pronomen, passé simple

Skolvisa kurser (B3-lärokurs)/fördjupade kurser (B2-lärokurs)

FRB3 9, FRB2 7 Vetenskap och teknik

Kursinnehållet bygger på allmänt hållna texter från olika vetenskapsområden, om teknik och om olika former av kommunikation. Tonvikten i kursen läggs vid textförståelse och skriftliga övningar. Grammatik: repetition av genusregler, pluralis och femininumbildning, presensrepetition, placering av pronomen i satsen, förenade och självständiga possessiva pronomen, passiv, kongruens vid être och avoir, infinitivkonstruktioner, talspråkets struktur

FRB3 10, FRB2 8 Naturen och en hållbar utveckling

Kursen handlar om naturen och naturfenomen samt om människans förhållande till naturen i den egna kulturen och i de länder och kulturer där språket i fråga talas. Kursens tonvikt ligger på textförståelse.

Grammatik: satsförkortningar, indirekt anföring, ordbildning, repetition av olika verbformer, repetition av grammatik av olika slag.

7.5.4 Ryska, B2- och B3-lärokurserna

Allmänt

Studeringen som börjar läsa ryska i gymnasiet börjar med kurs RYB3 1, medan de som har läst ryska som Br-språk inom den grundläggande utbildningen fortsätter fr.o.m. kurs RYB2 1.

RYB3 1 God dag, trevligt att träffas

Språket i kursen gäller grundläggande funktioner, såsom att hälsa, att ta avsked och att presentera sig. De studerande övar sig i att berätta om sig själv och genom frågor lockar de sin/sina samtalspartner till detsamma. Ämnesområdena täcker också familjen och mänskliga relationer och de studerande lär sig att klara sig i enkla alldagliga språksituationer. Kursens tonvikt ligger på muntlig kommunikation och särskilt på alfabetet, uttalet och intonationen.

Grammatik: substantiv och adjektiv, personliga pronomen, grundtal 1 - 10, possessiva pronomen, prepositionalis, I konjugationens verb (en första presentation)

RYB3 2 Så ska saker och ting skötas

Kursen handlar bl.a. om släkt, vänner och andra mänskliga relationer och om dagliga rutiner. De studerande övar sig i att klara sig i olika alldagliga situationer, som att göra uppköp och uträta ärenden i bank, post och hos läkare samt att utnyttja trafikmedel, beställa mat och reservera logi. I kursen finslipas uttal och intonation.

Grammatik: Akkusativ och dativ, I (fördjupning) och II konjugationens verb, preteritum och futurum av verbet vara, pluralis av substantiv, grundtal 11 -100, jämna klockslag

RYB3 3, RYB2 1

Ämnesområdena och situationerna anknyter till de ungas dagliga liv, intresseområden, fritid och hobbyer samt till tjänster i anslutning till dem. I kursen bekräftas det ordförråd och de strukturer som de studerande lärt sig i den grundläggande utbildningen. Talförståelse och muntlig kommunikation

betonas, bland annat övas förmågan att uttrycka åsikter och kännedomen om språkets grundstrukturer utvidgas.

Grammatik: genitiv och instrumentalis, adverb, rörelseverb (några), pluralis av adjektiv, preteritum, tidsuttryck

RYB3 4, RYB2 2

Kursen handlar om människor, geografi, historia, sevärdheter och rekreativsmöjligheter i Finland och i respektive främmande länder. Tonvikten ligger på talförståelse och muntlig kommunikation och grundstrukturerna befästs. Skrivfärdigheten övas med hjälp av kommunikativa uppgifter.

Grammatik: ordningstal, månader, nationaliteter, grundtalen 100 - 1000, verb som styr instrumentalis, -ova /-eva -verb

RYB3 5, RYB2 3

I denna kurs behandlas livet förr och nu såväl ur individens som ur samhällets synvinkel. Teman är t.ex. hälsa och välfärd. Tonvikten ligger på talförståelse och muntlig kommunikation och grundstrukturerna befästs. Den skriftliga förmågan övas med hjälp av kommunikativa uppgifter.

Grammatik: verbens aspekter, sammansatt futurum, tidsuttryck (utvidgning), repetition av tidigare genomgången grammatik

RYB3 6, RYB2 4

Kursen handlar om skola, studier efter gymnasiet och arbetsliv samt om de ungas framtidsplaner. De studerande övar sig i att uttrycka sig muntligt och skriftligt om dessa teman, bl.a. i att lägga fram önskemål och planer för framtiden.

Grammatik: aspektfördjupning, konditionalis, kasusböjningen i pluralis av substantiv och adjektiv

RYB3 7, RYB2 5

Kursen kan t.ex. handla om bildkonst, musik, film, teater eller idrott på kulturområdet i fråga. Alla områden av språkfärdigheten övas.

Grammatik: indefinita och nekande pronomen och adverb, imperativ, relativa pronomen, enkel futurum

RYB3 8, RYB2 6

Studierna i kursen utgår från allmänt hållna texter, också medietexter, om den samhälleliga verksamheten i Finland och i respektive främmande länder samt om jordens tillstånd och om framtiden. I kursen betonas textförståelse samt muntliga och skriftliga skildringar och korta referat.

Grammatik: villkorssatser och indirekt anföring, gerundium, aktiv och passiv particip presens och preteritum. Tillämpning av all tidigare inhämtad grammatikkunskap.

7.5.5 Latin, B3-lärokurs

LATIN

Genom undervisningen i latin skall de studerande lära känna den romerska litteraturen och den grekisk-romerska kulturen, bli medvetna om och börja förstå de drag i de europeiska språken och kulturerna i Europa som härstammar från antiken.

Undervisningen skall också ge dem färdigheter för fortsatta studier i latin.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen är att de studerande skall

- med hjälpmedel kunna förstå bearbetad eller enkel autentisk text (B3)
- kunna använda språket inom ramen för det genomgångna lärostoffet
- känna till den grekisk-romerska världens historia, kultur och mytologi
- bli medvetna om latinets betydelse för de europeiska språkens utveckling
- kunna upptäcka latinets inverkan på de språk de kan eller studerar
- bli medvetna om det grekisk-romerska kulturarvets betydelse för den europeiska kulturen
- kunna iaktta den grekisk-romerska kulturens inverkan på den europeiska och den finländska kulturen.

Bedömning

De studerandes kunskaper bedöms enligt läroämnets mål.

Fördjupade kurser

I den längre lärokursen (B3) studeras den centrala formläran under de fyra förstakurserna och i de följande kurserna fördjupas den. Under de fyra första kurserna studeras också kasus-, tempus- och modusbruket samt satsmotsvarigheterna i huvuddrag. Satsläran fördjupas i de följande kurserna. I de första kurserna övas användningen av lexikon.

Kännedomen om form- och satsläran utvidgas under studiernas gång så att de studerande behärskar dem så väl att de kan förstå text på latin enligt de uppställda målen.

I alla kurser skall de studerande handledas i att jämföra antikens företeelser med motsvarande nutida fenomen och lära sig att iaktta den grekisk-romerska kulturens inverkan på nutida kulturer och latinets inverkan på de moderna språken.

Latin lärokurs B3

1. Antiken i fokus (L11)

Italien under antiken, romarna och latinet behandlas ur ett nutida perspektiv. Man går närmare in på latinets olika skeden.

2. Livet under antiken (L12)

De studerande skall bekanta sig med det privata och offentliga livet samt med arbetet i en stad under antiken.

3. Kunskap, färdigheter och det mytologiska arvet (L13)

De studerande skall stifta bekantskap med romarnas intressen, med fostran av den romerska ungdomen och med deras skolgång samt med den grekisk-romerska mytologin under antiken.

4. Skeden i Roms historia (L14)

De studerande skall bekanta sig med Roms förhistoria och dithörande myter i huvuddrag, med vändpunkterna i Roms historia och med Roms utveckling till ett imperium.

5. Romerska stormän (L15)

De studerande skall lära sig känna några betydande personer i Roms historia.

6. Vårt kulturarv (L16)

De studerande skall bekanta sig med olika områden inom antikens kultur och studera deras betydelse för vårt kulturarv.

7. Budskap från det förgångna (L17)

Texter som anknyter till antikens litteratur behandlas ur informativ synvinkel. De studerande skall undersöka vad texterna kan berätta om romarnas liv och om deras inställning till olika företeelser i livet.

8. Latinet genom seklerna (L18)

Med hjälp av bearbetade texter och lätta autentiska textutdrag undersöks hur latinet har använts under olika tider från senantiken fram till våra dagar.

7.6 Matematik

Matematikens ställning i den moderna kulturen förutsätter förmåga att förstå, utnyttja och producera kunskap i matematisk form. Syftet med undervisningen i matematik är att introducera matematikens grundidéer och strukturer samt modeller för matematiskt tänkande för de studerande. De skall lära sig använda matematikens språk i tal och skrift samt att utveckla förmågan att kalkylera och lösa matematiska problem.

Undervisningssituationerna i matematik skall arrangeras så att de inspirerar de studerande att ställa frågor utifrån sina iakttagelser, komma med antaganden och dra slutsatser samt att motivera dessa. De skall särskilt vägledas i att gestalta de matematiska begreppens innebörd och i att se hur dessa begrepp ansluter sig till större helheter.

De studerande skall spurras att utveckla kreativa lösningar på matematiska problem. I undervisningen undersöks sambanden mellan matematiken och vardagslivet och möjligheter att utveckla de studerandes personlighet utnyttjas medvetet. Det innebär bland annat att man styr de studerandes intresse, sporrar dem att experimentera och stimulerar dem att söka efter kunskap.

I den mån resurserna medger det kan öppenheten i kursbeskrivningarna utnyttjas till att fördjupa det centrala innehållet och till att skapa integrativa helheter.

Bedömning

I matematikundervisningen skall bedömningen utveckla de studerandes förmåga att presentera lösningar, stödja dem i processen att bilda matematiska begrepp och analysera skriftlig framställning samt lära dem att bedöma sitt arbete. Vid bedömningen av kunnandet fästs uppmärksamheten vid räknefärdigheten, valet av metoder samt vid hur exakt och konsekvent slutsatserna är motiverade.

Byte av lärokurs

Vid byte av den långa lärokursen till den korta rekommenderas följande kursmotsvarigheter: MAA1 – MAB1, MAA3 – MAB2, MAA6 – MAB5, MAA7 – MAB4 och MAA8 – MAB3.

7.6.1 Den långa lärokursen i matematik

Syftet med den långa lärokursen i matematik är att ge de studerande matematiska färdigheter som behövs i yrkesstudier och högskolestudier. De som studerar lång matematik ges tillfälle att tillägna sig matematiska begrepp och metoder samt att lära sig förstå den matematiska kunskapens natur. Undervisningen syftar till att ge de studerande en klar uppfattning om matematikens betydelse i samhällsutvecklingen och av dess tillämpningsmöjligheter i vardagslivet, vetenskapen och tekniken.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen enligt den långa lärokursen i matematik är att de studerande skall

- vänja sig vid långsiktigt arbete och därigenom lära sig att lita på sin matematiska förmåga, sina färdigheter och sin tankeförmåga
- uppmuntras till experimentell och undersökande verksamhet samt till att hitta och kritiskt bedöma lösningar
- förstå och kunna använda matematikens språk, det vill säga kunna följa en matematisk framställning, läsa matematisk text och samtala om matematik samt lära sig att sätta värde på en exakt framställning och klara motiveringar
- lära sig att se matematisk kunskap som en logisk struktur
- utveckla sin förmåga att bearbeta uttryck, dra slutsatser och lösa problem
- bli kapabla att behandla information på ett för matematiken karakteristiskt sätt, vänja sig vid att göra antaganden, att undersöka antagandenas riktighet och motivera dem samt vid att bedöma motiveringarnas giltighet och resultatens generaliserbarhet
- bli vana att ställa upp matematiska modeller i praktiska problemsituationer och att utnyttja olika strategier för att lösa dem
- kunna använda ändamålsenliga matematiska metoder, tekniska hjälpmedel och olika informationskällor.

Obligatoriska kurser

1. Funktioner och ekvationer (MAA 1)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- förkovra sig i att lösa ekvationer och utföra procenträkningar

- fördjupa sin förståelse för begreppen proportionalitet, kvadratroten och potens
- vänja sig vid reglerna för kvadratrots- och potensberäkningar
- fördjupa sina insikter i funktionsbegreppet genom att undersöka potens- och exponentialfunktioner
- lära sig att lösa potensekvationer.

Centralt innehåll

- potensfunktioner
- potensekvationer
- rotuttryck och potenser med rationell exponent
- exponentialfunktioner

2. Polynomfunktioner (MAA 2)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- få rutin i att använda polynomfunktioner
- lära sig att lösa polynomekvationer av andra graden och undersöka antalet lösningar
- lära sig att lösa polynomekvationer av högre grad som kan lösas utan att dividera polynomen
- lära sig lösa enkla polynomolikheter.

Centralt innehåll

- produkten av polynom och kvadrerings- och konjugatreglerna
- polynomfunktioner
- polynomekvationer av andra graden och av högre grader
- undersökning av antalet rötter till andragradsekvationer
- faktorisering av polynom av andra graden
- lösning av polynomolikheter

3. Geometri (MAA 3)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- träna sig i att gestalta och presentera information om rum och former både i två- och tredimensioner
- öva sig att formulera, motivera och använda geometriska satser
- kunna lösa geometriska problem genom att utnyttja figurers och kroppars egenskaper, likformighet, Pythagoras sats samt trigonometrin för rät- och snedvinkliga trianglar.

Centralt innehåll

- likformighet hos figurer och kroppar
- sinus- och cosinussatserna
- geometrin för cirkeln, dess delar och räta linjer i anslutning till den
- beräkning av längder, vinklar, areor samt volymer i anslutning till figurer och kroppar

4. Analytisk geometri (MAA 4)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- förstå hur den analytiska geometrin binder ihop geometriska och algebraiska begrepp
- förstå begreppet punktmängdens ekvation och lära sig undersöka punkter, räta linjer, cirklar och parabler med hjälp av deras ekvationer
- fördjupa förståelsen av begreppet absolutbelopp och lära sig att lösa ekvationer med absoluta värden och motsvarande olikheter av typen $|f(x)| = a$ eller $|f(x)| = |g(x)|$
- förbättra sin förmåga att lösa ekvationssystem.

Centralt innehåll

- punktmängdens ekvation
- räta linjens, cirkelns och parabelns ekvationer
- ekvationer och olikheter med absoluta belopp
- lösning av ekvationssystem
- en punkts avstånd från en linje

5. Vektorer (MAA 5)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- förstå vektorbegreppet och bli insatta i grunderna för vektorkalkyl
- lära sig undersöka figurers egenskaper med hjälp av vektorer
- kunna undersöka punkter, avstånd och vinklar i två- och tre-dimensionella koordinatsystem med hjälp av vektorer.

Centralt innehåll

- vektorernas primära egenskaper
- addition och subtraktion med vektorer samt produkten av en skalär och en vektor
- skalärprodukten av vektorer i koordinatsystemet
- räta linjer och plan i rummet

6. Sannolikhet och statistik (MAA 6)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- lära sig att åskådliggöra diskreta och kontinuerliga statistiska fördelningar samt att bestämma och tolka fördelningarnas karakteristika
- bli insatta i kombinatorikens metoder
- bli förtroga med sannolikhetsbegreppet och reglerna för sannolikhetsberäkningar
- förstå begreppet diskret sannolikhetsfördelning och kunna bestämma och tillämpa fördelningens väntevärde
- bli insatta i begreppet kontinuerlig sannolikhetsfördelning och lära sig tillämpa normalfördelningen.

Centralt innehåll

- diskret och kontinuerlig statistisk fördelning
- fördelningens karakteristikor
- klassisk och statistisk sannolikhet
- kombinatorik
- reglerna för beräkning av sannolikheter
- diskret och kontinuerlig sannolikhetsfördelning
- väntevärde för diskret fördelning
- normalfördelning

7. Derivatan (MAA 7)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- kunna bestämma nollställena för rationella funktioner och lösa enkla rationella olikheter
- få en åskådlig uppfattning av funktionens gränsvärden, kontinuitet och derivata
- kunna bestämma derivatan för enkla funktioner
- kunna undersöka polynomfunktioners förlopp med hjälp av derivatan och fastställa deras gränsvärden
- kunna bestämma det största och minsta värdet för en rationell funktion i samband med tillämpade problem.

Centralt innehåll

- rationella ekvationer och olikheter
- funktioners gränsvärde, kontinuitet och derivata
- derivering av polynomfunktioner och av produkter och kvoter av funktioner
- undersökning av polynomfunktioners förlopp och bestämning av funktionens gränsvärden

8. Rot- och logaritmfunktioner (MAA 8)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- känna till egenskaperna hos rot-, exponential- och logaritmfunktioner och kunna lösa ekvationer i anslutning till dem
- kunna undersöka rot-, exponential- och logaritmfunktioner med hjälp av derivatan
- lära sig derivera sammansatta funktioner
- kunna undersöka inversa funktioner till strängt monotona funktioner.

Centralt innehåll

- rotfunktioner och rotekvationer
- exponentialfunktioner och exponentialekvationer
- logaritmfunktioner och logaritmekvationer
- derivatan av sammansatta funktioner
- inversa funktioner
- derivatan av rot-, exponential- och logaritmfunktioner

9. Trigonometriska funktioner och talföljder (MAA 9)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- lära sig att undersöka trigonometriska funktioner med hjälp av symmetrier i enhetscirkeln
- lära sig att lösa trigonometriska funktioner av typen $\sin f(x) = a$ eller $\sin f(x) = \sin g(x)$
- behärska de trigonometriska sambanden $\sin^2 x + \cos^2 x = 1$ och $\tan x = \sin x / \cos x$
- kunna undersöka trigonometriska funktioner med hjälp av derivatan
- förstå begreppet talföljd
- lära sig att definiera talföljder med hjälp av rekursionsformler
- kunna lösa praktiska problem med hjälp av aritmetiska och geometriska talföljder och deras summor.

Centralt innehåll

- riktade vinklar och radianer
- trigonometriska funktioner och deras symmetriska och periodiska egenskaper
- trigonometriska ekvationer
- derivatorna av trigonometriska funktioner
- talföljder
- rekursiva talföljder
- aritmetiska talföljder och summor
- geometriska talföljder och summor

10. Integralkalkyl (MAA 10)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- förstå begreppet integralfunktion och lära sig att bestämma integralfunktioner av elementära funktioner
- förstå begreppet integral och dess samband med arean
- lära sig att bestämma areor och volymer med hjälp av integraler
- göra sig förtrogna med tillämpningar av integralkalkyl.

Centralt innehåll

- primitiva funktion
- primitiva funktioner till elementära funktioner
- integral
- beräkning av areor och volymer

Fördjupade kurser

11. Talteori och logik (MAA 11)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- lära sig att formalisera påståendesatser och undersöka deras sanningsvärden med hjälp av sanningstabeller
- förstå begreppet öppen sats och lära sig att använda kvantorer
- lära sig bevisföringsprinciper och öva sig i bevisföring
- lära sig talteoriens grundbegrepp och göra sig förtrogna med primtalens egenskaper
- lära sig att undersöka hela tals delbarhet med hjälp av delbarhets-ekvationer och kongruens mellan hela tal
- kunna bestämma den största gemensamma faktorn hos hela tal med Euklides algoritim.

Centralt innehåll

- formalisering av satser
- sanningsvärden hos satser
- öppna satser
- kvantorer
- direkta bevis, kontrapositionsbevis och indirekta bevis
- hela tals delbarhet och delbarhetsekvationer
- Euklides algoritim
- primtal
- aritmetikens grundsats
- kongruens hos hela tal

12. Numeriska och algebraiska metoder (MAA 12)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- lära sig förstå begreppen absolut fel och relativt fel och med hjälp av dem förstå reglerna för exakthet hos närmevärden vid grundläggande räkneseffekt
- förstå begreppet iteration och lära sig att lösa ekvationer numeriskt
- lära sig att undersöka delbarheten hos polynom och att bestämma faktorerna till ett polynom
- lära sig ett algoritmiskt tänkesätt
- bli vana vid att använda moderna matematiska redskap
- lära sig att bestämma förändringshastigheter och areor numeriskt.

Centralt innehåll

- absoluta och relativa fel
- Newtons metod och iterering
- delbarhetsalgoritmer för polynom
- delbarhetsekvationer för polynom
- förändringshastigheter och ytor

13. Fortsättningskurs i differential- och integralkalkyl (MAA 13)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- fördjupa sin kännedom om de teoretiska grunderna för differential- och integralkalkyl

- komplettera sina färdigheter i integralkalkyl och kunna tillämpa dem bland annat för att undersöka kontinuerliga sannolikhetsfördelningar
- kunna undersöka gränsvärden för talföljder, serier och deras summor.

Centralt innehåll

- funktioners kontinuitet och deriverbarhet
- allmänna egenskaper hos kontinuerliga och deriverbara funktioner
- gränsvärden för funktioner och talföljder när variabelns värde går mot oändligheten
- generaliserade integraler

Skolvis kurs

14. Repetition (MAA 14)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- samla sina kunskaper från tidigare gymnasiekurser
- bli säkrare i att lösa uppgifter på studentexamens nivå.

Centralt innehåll

- repetition av gymnasiekurser

7.6.2 Den korta lärokursen i matematik

Syftet med den korta lärokursen i matematik är att ge de studerande förmåga att skaffa, behandla och förstå matematisk information samt att utnyttja matematiken i olika livssituationer och i fortsatta studier.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i den korta lärokursen i matematik är att de studerande skall

- kunna utnyttja matematiken som hjälpmedel i det dagliga livet och i samhällelig verksamhet
- få positiva inlärningserfarenheter när de sysslar med matematik och lära sig att lita på sin kapacitet, sina färdigheter och sin förmåga att tänka, uppmuntras att lära sig nytt genom experimenterande, utforskande och upptäckande
- skaffa sig sådana kunskaper och färdigheter som behövs för fortsatta studier
- anamma matematiken som ett redskap med vars hjälp man kan beskriva, förklara och bygga upp modeller av fenomen samt dra slutsatser
- få en uppfattning om den matematiska kunskapens natur och dess logiska struktur
- tränas i att ta emot och analysera den information som massmedierna ger i matematisk form och förmå bedöma uppgifternas tillförlitlighet
- bli införstådd med matematikens betydelse för den kulturella utvecklingen
- lära sig att använda figurer, formler och modeller som tankeredskap.

Obligatoriska kurser

1. Uttryck och ekvationer (MAB 1)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- bli vana att använda matematik när det gäller att lösa vardagliga problem och lära sig att lita på sin matematiska förmåga
- förstå begreppen lineärt samband, proportionalitet och polynomfunktioner av andra graden
- befästa sin kunskap i att lösa ekvationer och lära sig att lösa ekvationer av andra graden.

Centralt innehåll

- lineära samband och proportionalitet mellan storheter
- nedskrivning av problem i form av ekvationer
- grafisk och algebraisk lösning av ekvationer
- tolkning och uppskattning av lösningar
- polynomfunktioner av andra graden samt andragradsekvationer

2. Geometri (MAB 2)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- träna sig i att göra iakttagelser och dra slutsatser om geometriska egenskaper hos figurer och kroppar
- bli skickligare i att rita plana figurer och tredimensionella kroppar
- kunna lösa praktiska problem med hjälp av geometri.

Centralt innehåll

- figurers likformighet
- en rätvinklig triangels trigonometri
- Pythagoras sats
- area och volym hos figurer och kroppar
- geometriska metoder i koordinatsystemet

3. Matematiska modeller I (MAB 3)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- se regelbundenheter hos och samband mellan fenomen i den reella världen och kunna beskriva dessa med matematiska modeller
- vänja sig vid att bedöma olika modellers lämplighet och användbarhet.

Centralt innehåll

- tillämpning av lineära och exponentiella modeller
- potensekvationer
- lösning av exponentialekvationer med hjälp av logaritmer

4. Matematisk analys (MAB 4)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- kunna undersöka förändringshastighet hos funktioner med hjälp av grafiska och numeriska metoder
- förstå begreppet derivata som ett mått på förändringshastigheten
- kunna undersöka polynomfunktioners förlopp med hjälp av derivatan
- lära sig fastställa det största och minsta värdet för en polynomfunktion i tillämpningsuppgifter.

Centralt innehåll

- derivatan för en polynomfunktion
- analys av polynomfunktioners tecken och förlopp
- det största och minsta värdet för en polynomfunktion
- grafiska och numeriska metoder

5. Statistik och sannolikhet (MAB 5)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- bli vana att handskas med och tolka statistiskt material
- bekanta sig med hur fickräknare och datorer används i statistiska uppgifter
- bli insatta i sannolikhetslärans grunder.

Centralt innehåll

- karakteristika för kontinuerliga och diskreta statistiska fördelningar
- normalfördelningen och normeringen av den
- kombinatorik
- sannolikhetsbegreppet
- formler för sannolikhet och användning av modeller som åskådliggör dem

6. Matematiska modeller II (MAB 6)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- få en säkrare och allsidigare förmåga att lösa ekvationer
- kunna lösa lineära optimeringsproblem i praktiska situationer
- förstå begreppet talföljd
- kunna lösa praktiska problem med hjälp av aritmetiska och geometriska talföljder och summor.

Centralt innehåll

- lineära ekvationer med två variabler
- lineära ekvationspar

- grafisk lösning av olikheter med två variabler
- lineär optimering
- talföljder
- aritmetiska och geometriska talföljder och summor

Fördjupade kurser

7. Ekonomisk matematik (MAB 7)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- lära sig att förstå begrepp som används i det ekonomiska livet
- tillägna sig matematiska färdigheter för att kunna planera sin egen ekonomi
- få matematiska grunder för studier i företagsekonomi
- kunna tillämpa statistiska metoder.

Centralt innehåll

- index-, kostnads-, transaktions-, kredit- och skattekalkyler och andra liknande beräkningar
- matematiska modeller för talföljder och summor i ekonomiska sammanhang

8. Matematiska modeller III (MAB 8)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- fördjupa sina insikter i den matematik som behövs i ett alltmer tekniskt samhälle
- få hjälpmedel att bearbeta periodiska fenomen matematiskt.

Centralt innehåll

- trigonometriska funktioner med hjälp av enhetscirkeln
- radianbegreppet
- trigonometriska ekvationer av typen $f(x) = a$
- grafiskt framställda funktioner av formen $f(x) = A \sin (bx)$ som modell för periodiska fenomen
- vektorbegreppet och principerna för grundläggande beräkningar med vektorer
- framställning i komponentform och skalär produkt av vektorer i koordinatsystemet
- undersökning av punkter och vinklar i två- och tredimensionella koordinatsystem med hjälp av vektorer

Skolvis kurs

9. Repetitionskurs (MAB 9)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- få en samlad bild av de centrala delarna i de obligatoriska kurserna
- repetera och befästa sina räknefärdigheter från olika delar av kurserna

- få fördjupade insikter i betydelsen av beteckningar, motiveringar och matematisk stringens vid korrekt lösning av uppgifter på studentexamensnivå.

Centralt innehåll

- procenträkning med ekvation
- lösning av första- och andragsradsekvationer
- Pythagoras sats och geometriska beräkningar
- derivering och tillämpningar av derivatan
- övningar i att lösa studentexamensuppgifter

7.7 Biologi

Biologi är en naturvetenskap som utforskar den levande naturens uppbyggnad, funktioner och växelverkan allt från molekyl- och cellnivå till biosfären. För biologin som vetenskap är det karaktäristiskt att man når fram till ny kunskap genom observation och experiment. Biovetenskaperna är kunskapsområden som utvecklas snabbt och som kan tillämpas på många områden i samhället. Biologin förser oss med nya fakta om den levande naturens mångfald och om hur man kan främja en hållbar utveckling.

Syftet med undervisningen i biologi är att den studerande skall förstå hur den organiska världen är uppbyggd, hur den fungerar, hur den har utvecklats och att människan är en del av den. Det är viktigt att inse hur människan genom sin verksamhet påverkar miljön. Gymnasiets biologi skall även skapa en grund för att förstå de möjligheter som biovetenskaperna ger då det gäller att förbättra människosläktets, övriga organismers och ekosystemens välbefinnande. Undervisningen skall utveckla ett naturvetenskapligt tänkesätt hos de studerande, väcka deras intresse för biovetenskaper och hos dem främja ett sådant handlingsmönster som bevarar naturens mångfald och utvecklar ansvar för miljön.

Mål för undervisningen

Biologiundervisningens mål är att de studerande skall

- behärska de centrala begreppen inom biologin
- kunna identifiera kännetecken på liv och strukturera livets fenomen och de olika systemen från molekylnivå till biosfären
- lära sig att sätta värde på mångfalden av organismer och förstå hur dessa anpassat sig i olika miljöer
- förstå arvsmassans och evolutionens betydelse för organismernas utveckling
- bli förtrogna med olika metoder för att få fram biologisk kunskap och bedriva biologisk forskning samt kritiskt kunna bedöma biologisk information från olika källor
- kunna planera och genomföra ett enkelt biologiskt experiment och tolka dess resultat
- känna till biovetenskapernas, till exempel bioteknikens och läkarvetenskapens tillämpningar
- känna till grunddragen i människans anatomi
- förstå arvs- och miljöfaktorernas betydelse för hälsan både ur individens och ur mänsklighetens synvinkel
- bli medvetna om nödvändigheten att uppnå en hållbar utveckling och inse att de har ett eget ansvar för ekosystemens framtid.

Bedömning

I biologin bedöms de studerandes förmåga att behärska och använda centrala begrepp inom biologin samt att tillämpa biologisk kunskap. Vid bedömningen skall läraren fästa uppmärksamhet vid de studerandes förmåga att förstå naturvetenskapliga lagbundenheter, orsak och verkan, insikten om växelverkans betydelse samt helhetsuppfattningen. Vid bedömningen av färdigheterna betonas de studerandes naturvetenskapliga skicklighet, deras förmåga att arbeta i grupp och deras förmåga att utnyttja olika källor och kritiskt bedöma fakta. Man kan också ta hänsyn till visat intresse för biologins olika delområden.

Obligatoriska kurser

1. Organismernas värld (BI 1)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- känna till karakteristika och grundförutsättningar för liv samt veta hur man undersöker livsfunktionerna
- förstå vad diversitet inom biosystem på olika nivåer innebär
- förstå evolutionens kontinuitet, mekanismer och betydelse
- känna till vad variation, anpassning och relationerna mellan arterna betyder för livets utveckling
- kunna gestalta strukturen hos biosfären i dag och tyda dess utveckling
- känna till de centrala principerna för ekosystemens funktion.

Centralt innehåll

Biologin som vetenskap

- livets egenskaper och grundförutsättningar
- biologiska vetenskaper och forskningsmetoder

Hur biodiversiteten kommer till synes

- ekosystemens och arternas mångfald
- djurens beteende som uttryck för mångfalden
- den genetiska mångfalden

Evolutionen – livets utveckling

- livets ursprung
- förökningsstrategier och evolutionskrafter
- arternas uppkomst och undergång
- biosfären i dag

Hur naturen fungerar

- växelverkan mellan levande och icke levande natur
- ekosystemens struktur och funktion
- egenskaper i populationer
- förhållanden mellan arter
- organismernas anpassning till omgivningen och deras utbredning

2. Cellen och ärftligheten (BI 2)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- förstå cellens betydelse som livets grundenhet, känna igen olika celler och deras strukturer
- förstå hur cellstrukturerna har utvecklats och deras betydelse samt evolutionsprocessen som en helhet
- kunna redogöra för cellens kemiska byggnad och funktion samt koppla dessa till hur individen fungerar
- behärska processerna i cellens energihushållning och inse dessa processers betydelse
- känna till den genetiska informationsstrukturen och informationsöver-föringen från cell till cell och generation till generation
- veta hur generna styr cellens funktioner
- kunna grundprinciperna för ärftlighetens lagbundenheter
- veta hur man undersöker celler och behärska experimentella arbetsätt.

Centralt innehåll

Cellen som grundenhet för livet

- hur celler undersöks
- olika slags celler
- cellens byggnad och funktion

Cellens energihushållning

- bindningen av energi
- frigörelse av energi

Hur cellfunktionerna styrs

- DNA-strukturen och DNA:s funktion
- proteinsyntesen

Cellförökningen

- mitosen och dess betydelse
- cellens delning, tillväxt och diversifiering

Ärftlighetens grunder

- gener och alleler
- könscellerna och deras uppkomst genom meios
- ärftlighetsmekanismerna

Populationsgenetiken och den syntetiska evolutionsteorin

Fördjupade kurser

3. Miljöekologi (BI 3)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- kunna ekologins grunder och förstå hur den mänskliga verksamheten inverkar på den levande naturen
- förstå biodiversitetens betydelse för mänsklighetens framtid
- gestalta orsaker till miljöproblemen och deras följder i ekosystemen
- stifta bekantskap med de finländska ekosystemen och deras särdrag samt vara insatta även i de ekosystem som människan bearbetat
- känna till och kunna bedöma metoder med vilka man kan analysera miljöns tillstånd och lösa de problem som uppkommit
- kunna planera och genomföra en liten undersökning om miljöns tillstånd och presentera resultaten av den
- utveckla sin förmåga att avläsa miljön, inse sitt ansvar för miljöns tillstånd och kunna handla enligt principerna för en hållbar utveckling.

Centralt innehåll

Ekologisk forskning

- fördjupning av de ekologiska grundbegreppen
- den ekologiska forskningens syfte
- indikatorer över miljöns tillstånd
- planering och genomförande av en egen undersökning

Biodiversiteten och dess betydelse

- biodiversiteten som en naturresurs
- utrotningshotade organismarter och livsmiljöer och skyddet av dem
- biodiversitetens minskning

De ekologiska miljöproblemen, orsaker och tänkbara lösningar

- problem i anslutning till ämnenas kretslopp
- lokala miljöproblem

Den finländska naturens ömtålighet

- skogarna i norr
- kärren
- sjöarna och vattendragen
- Östersjön

En hållbar framtid

- ekologiskt hållbar utveckling och individens val
- den byggda miljön och stadsekologi
- ekologiskt hållbar produktion
- miljöteknikens möjligheter

4. Människans biologi (BI 4)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- kunna redogöra för huvuddragen i människocellens differentierings-process samt för vävnadernas och organens byggnad och för hur de fungerar
- förstå regleringsmekanismerna i den kemiska jämvikten och hur de påverkas av yttre och inre faktorer
- inse betydelsen av nervsystemets verksamhet och hormonsignaler som reglerare av individens funktioner
- förstå de fysiologiska förändringar som sammanhänger med förökningen och människans livscykel samt det sociala umgängets betydelse för människans hälsa
- kunna förklara organismens förmåga att anpassa sig till förändringar och försvara sig mot yttre hot, och känna till hur de viktigaste sjukdomarna uppstår
- förstå människans utveckling som art samt hur arvsmassan och miljön tillsammans bidrar till hälsan
- kunna åskådliggöra vad de lärt sig med exempel ur vardagslivet, bekanta sig med nyheter på området och bedöma dem kritiskt.

Centralt innehåll

Särdragen hos människans celler och vävnader

- cellernas uppkomst, tillväxt och differentiering i vävnader samt stamcellernas betydelse
- hur cellerna åldras och dör
- cancer

Organismens byggnad, funktion och betydelse

- matsmältningen och födan
- andningsorganen och regleringen av andningen
- blodet och blodomloppet
- sekretionsorganen och den kemiska jämvikten
- det muskuloskeletala systemet

Regleringen av livsfunktionerna

- de inresekretoriska körtlarna och hormonerna
- nervsystemet och sinnena
- värmeregleringen

Människans förökning

- könsutvecklingen och sexualiteten
- befruktning, graviditet och förlossning

Människans livscykel och sociala natur

- Genotypens betydelse
- människans evolution och människan som art
- ärftlighet och hälsa

Organismens anpassningsförmåga och försvarsmekanismer

- organismens försvarssystem
- människan och mikroberna
- giftiga ämnen och mutagener

5. Bioteknologi (BI 5)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- få djupare insikter i cellens finstruktur och i hur de olika celldelarna fungerar
- förstå hur de molekyler som är viktiga för liv är uppbyggda och hur de inverkar på cellfunktionerna
- behärska strukturen hos de viktigaste mikrobgrupperna, som hos bakterier och virus, samt principerna för deras funktion och förökning
- känna till hur en gen fungerar och hur dess funktion regleras
- känna till metoder för att söka upp och identifiera gener, kunna redogöra i huvuddrag för tekniken inom genöverföring och behärskar de viktigaste begreppen inom gen- och bioteknik
- vara införstådda med de tillämpningsmöjligheter som biotekniken erbjuder i olika biovetenskaper och i industrin
- kunna bedöma de möjligheter, risker och etiska problem som den biotekniska utvecklingen för med sig och utifrån dem kunna träffa motiverade val i vardagslivet.

Centralt innehåll

Cellens finstruktur och kommunikationen mellan cellerna

- Cellerna som proteintillverkare
- strukturen hos DNA, gener och genom
- enzymerna som redskap för cellen och biotekniken

Genfunktionerna

- hur en gen fungerar och hur dess funktion regleras
- mutationer

Genteknologin och dess möjligheter

- gentekniska metoder och kartläggning av gener
- genforskning inom medicinska vetenskaper
- genforskning som ett sätt att identifiera individer

Mikroberna och deras betydelse

- bakteriernas och virusens struktur, funktion och förökning
- bakterieodling och bakteriebehandling
- mikroberna i naturen och i människans tjänst

Biotekniken i industrin

- Växt- och djurförädling
- Etik och lagstiftning inom gentekniken

7.8 Geografi

I geografin undersöks hur den livlösa och levande naturen samt de system som människan har skapat utifrån den är uppbyggda och hur de fungerar. Undervisningen i geografi skall vägleda de studerande så att de blir medvetna om växelverkan mellan naturen och den mänskliga verksamheten och så att de ser världen som en föränderlig och kulturellt flerformig livsmiljö. I studierna i geografi integreras naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga element. Syftet med undervisningen är att de studerande skall bli kapabla att gestalta regionala miljöfrågor och kunna sträva efter lösningar i enlighet med principerna för en bärkraftig utveckling.

Undervisningen i geografi i gymnasiet skall hjälpa de studerande att förstå globala, regionala och lokala företeelser och problem och ge dem en inblick i hur problemen kan lösas. De studerande skall lära sig hur man med geografisk kunskap bättre kan se de faktorer som bidrar till att världen förändras. De skall lära sig att formulera motiverade åsikter, att ta ställning till de förändringar som pågår både nära inpå och i hela världen samt att medverka aktivt till att främja välståndet för naturen och människan.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i geografi är att de studerande skall

- kunna skaffa sig, tolka och kritiskt bedöma geografisk kunskap med hjälp av kartor, statistik och skriftliga, digitala och andra mediala källor och allsidigt utnyttja datatekniken för förmedling av geografiska uppgifter
- förstå vad regioner, lägen och orter innebär i geografisk kontext
- kunna beskriva regionala fenomen, strukturer och växelverkan i naturen och i den mänskliga verksamheten och kritiskt kunna ta ställning till det som sker i världen
- förmå gestalta, analysera och bedöma tillståndet i den naturliga och byggda miljön och de förändringar som pågår i den, samt se hur det står till med den mänskliga välfärden lokalt och globalt
- förstå begreppet regional utveckling och kunna diskutera olika möjligheter att lösa ekonomiska och sociala jämlikhetsproblem
- känna till och förstå olika slags kulturer och lära sig att tolerera och respektera olikhet
- känna till planeringsförfaranden på olika nivåer och veta hur man kan inverka på utformningen av den egna miljön
- kunna ta ställning till olika frågor som berör omvärlden och handla som aktiva världsmedborgare till förmån för en bärkraftig utveckling.

Bedömning

I geografin bedöms hur förmågan att tänka geografiskt utvecklats visavi kunskaper och färdigheter. Bedömningen skall inriktas på behärsknigen av grundbegreppen, på skickligheten i att motivera geografiska påståenden och ställningstaganden samt på förmågan att se regionala samband. Vid bedömningen beaktas dessutom förmågan att tolka och bedöma geografiskt kunskapsstoff och att tillämpa geografisk kunskap i olika situationer. Färdigheter som skall bedömas är förmågan att analysera, behandla och lägga fram geografiska uppgifter såsom att läsa kartor och annan grafisk framställning samt förmågan att samarbeta.

Obligatoriska kurser

1. Den blå planeten (GE 1)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- kunna använda naturgeografiska grundbegrepp
- förstå de fenomen som beror på jordklotets planetarism
- kunna beskriva atmosfärens, hydrosfärens och litosfärens struktur och funktioner
- förstå hur och varför naturlandskap förändras och kunna utläsa landskapens struktur, uppkomst och utveckling ur kartor och bilder
- förstå indelningen av den livlösa och levande naturen på jordklotet i zoner
- kunna tillämpa den geografiska kunskap de fått både lokalt och globalt.

Centralt innehåll

Ett geografiskt tänkesätt

- begreppet geografi
- geografin som naturvetenskap
- geografiskt kunskapsstoff, geografiska forskningsmetoder och undersökningsförlopp
- förändringar i världsbilden och kartbildens utveckling

Jordens planetariska karaktär

- solsystemets uppkomst och grundläggande struktur
- solen och dess inverkan på jordklotet
- jordens planetariska rörelser och de fenomen som beror på dem

Atmosfären i rörelse

- atmosfärens struktur och betydelse
- vindarna och deras uppkomst, planetariska och regionala vindar samt lokala vindfenomen

Hydrosfären i rörelse

- vattnets kretslopp i naturen
- regnens uppkomst och spridning
- havsvattnets rörelser och rörelsernas betydelse

Vädret och klimatet

- väder och väderprognostisering
- värme- och klimatzoner
- väderförändringar

Jordklotets föränderliga ytformationer

- jordens struktur
- endogena och exogena processer som bearbetar jordens yta

Jordklotets växtzoner

- växtzonernas läge och avbildningar av dem
- förutsättningarna för mänsklig verksamhet och den mänskliga verksamhetens inverkan i olika växtzoner

Tolkning av naturlandskap med hjälp av kartor och bilder

2. En gemensam värld (GE 2)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- kunna använda kulturgeografiska begrepp och tolka fenomen och strukturer som har att göra med mänsklig verksamhet med hjälp av kulturgeografiska teorier och modeller
- känna till olika kulturer och kunna analysera faktorer som bidragit till deras uppkomst
- kunna analysera den demografiska utvecklingen och kolonisationen i olika regioner samt orsakerna till och följderna av urbaniseringen
- kunna bedöma verkningarna av de möjligheter som naturresurserna och miljön erbjuder på olika områden av mänsklig verksamhet och inse betydelsen av en ekologiskt och ekonomiskt bärkraftig utveckling
- känna till målen för regional planering och olika möjligheter att påverka den
- känna till de olika uttrycksformerna för olika samhällsliga utvecklingsstadier
- kunna bedöma det mänskliga välbefindandet, miljöns tillstånd och hur kulturellt och socialt hållbar utvecklingen är nu och i framtiden i jordklotets olika regioner.

Centralt innehåll

Kulturgeografins väsen och uppgifter

- betraktelsesätt och infallsvinklar
- geografisk uppfattning och mentala kartor
- platsupplevelser och regional identitet

Befolkningen och bosättningen

- befolkningens utveckling och tillväxt
- bosättningens regionala fördelning, flyttningsrörelser och urbanisering
- kulturerna och kulturernas förändring samt minoritetskulturer

Naturtillgångar

- klassificering och tillgång på resurser

Primärproduktionen och miljön

- livsmedelsproduktion och tillgång på livsmedel samt hållbart jordbruk och fiske
- jordbruksformer
- skogarna som en naturresurs och hållbar skogshushållning

Industrin och energin

- råvaror och energitillgångar
- industrins lokalisering
- principerna för en bärkraftig industri och energihushållning

Rörelser och växelverkan

- trafiksystem
- turismen och dess betydelse på olika områden
- världshandeln

- regionala spridningsfenomen – geografisk diffusion

Den mänskliga verksamhetens regionala struktur

- centrum och periferier
- markanvändningen på landsbygden och i städerna
- centralorter och influensområden
- tolkning av kulturlandskap med hjälp av kartor och bilder

Dirigering av utvecklingen och hållbar utveckling

- regionplanering och principerna för delaktighet i planeringen
- utvecklingsskillnader på olika plan
- internationellt samarbete
- globaliseringen

Fördjupade kurser

3. Riskernas värld (GE 3)

Mål

Kursen mål är att de studerande skall

- känna till de risker som ansluter sig till naturfenomen, till människans verksamhet samt till växelverkan mellan natur och människa på jorden och kunna bedöma deras betydelse ur människans och miljöns synvinkel
- veta hurdana risker som förekommer i olika områden på jorden och kunna jämföra och bedöma riskfylldheten både globalt och lokalt
- kunna bedöma sambandet mellan graden av utveckling i olika områden och de risker som förekommer där
- kunna följa med och kritiskt bedöma aktuella nyheter i olika medier angående risker och kunna tillämpa det de lärt sig när det gäller att analysera och bedöma sådana nyheter
- känna till på vilket sätt man kan lösa och undvika risktillstånd eller lindra deras skadeverkningar
- inse att människan med sin verksamhet påverkar vår planets livsduglighet, vårt välstånd och vår trygghet
- vet vilka möjligheter det finns att förutsäga och gardera sig mot hot, reglera konflikter och verka enligt principerna för hållbar utveckling.

Centralt innehåll

Riskernas geografi, klassificering av risker och riskernas betydelse

- risker och riskfyllda områden i anslutning till naturföreteelser
- risker relaterade till rymden, endogena risker, stormar, översvämningar, torka och risker som härstammar från organismer
- att gardera sig mot risker i naturen

Miljörisker och riskfyllda områden som beror på förhållandet mellan människan och naturen

- risker på grund av exploateringen av naturen: energifrågor och naturresurser, tillgången på rent vatten, erosion och uppkomsten av öknar, klimatförändringar, föroreningar och utarmningen av biodiversiteten

- möjligheter att förhindra och minska miljöriskerna med metoder för hållbar utveckling

Mänsklighetens risker och riskfyllda områden

- befolkningstillväxt och hunger, urbanisering, riskerna med globalisering, samhälleliga och politiska spänningar, krig, flyktingströmmar och social ojämlikhet
- möjligheter att reglera konflikter

Tekniska risker

4. Regionstudier (GE 4)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- kunna grunderna i kartografi
- känna till principerna för geografiska informationssystem (GIS) och olika möjligheter att tillämpa dem
- kunna samla in uppgifter om ett område med hjälp av fältobservationer, enkäter och intervjuer och genom att undersöka kartverk, kartor, statistik och andra källor
- kunna utnyttja datanät i insamlingen av materialet, vid bearbetningen av det i samverkan med andra och vid publiceringen av resultatet
- kunna visualisera uppgifter från området i form av kartor, diagram och fotografier
- kunna analysera och tolka materialet och utifrån det utarbeta en beskrivning av området ifråga
- känna till grunderna för vetenskapligt skrivande, som vikten av att kritiskt utnyttja källor och utarbeta hänvisningar, och vara medvetna om upphovsrättsliga frågor.

Centralt innehåll

Kartografins grunder och geografiska källor

- fältobservationer, enkäter och intervjuer
- kartor, kartskalor, kartprojektioner och karttyper, flygfoton och satellitbilder
- numeriska källor och visualisering av dem i form av kartor och diagram
- tryckt källlitteratur och källor i digital form som datanät och CD-ROM-databaser

Geografiska informationssystem

- grunderna för geografisk information och informationssystemens tillämpningar
- exempel på behandling av geografiskt källmaterial, tolkning och visualisering av områden på olika nivåer med hjälp av GIS-program

En egen undersökning av ett område

- val av undersökningsområde
- insamling av material med hjälp av kartor, statistik, digitalt GIS-material eller annat källmaterial, behandling och tolkning av materialet samt en mindre områdesrapport
- ämnesområden: det undersökta områdets läge som en del av större områden, områdets storlek, dess naturförhållanden, befolkning och bosättning, naturtillgångar och markanvändning, näringar, trafik och tjänster, indelning av området i delområden samt områdets problem och utvecklingsmöjligheter

7.9 Fysik

Fysiken är en empirisk naturvetenskap, inom vilken man försöker förstå och förklara naturens grundstruktur och -fenomen med hjälp av information som fås genom experiment. Målet är att kunna ställa upp allmängiltiga lagbundenheter och lägga fram dem i form av matematiska modeller. Den experimentella sidan av undervisningen kan beroende på ämnesområdet, på vilket skede undervisningen befinner sig i och på vilken utrustning som är tillgänglig, bestå av självständigt arbete som de studerande utför eller av lärardemonstrationer. Den kan också åskådliggöras genom studiebesök och videoframställningar eller enbart genom föreläsningar. Genom experiment leds den studerande fram till nya naturvetenskapliga begrepp, principer och modeller. Undervisningen i fysik skall utveckla de studerandes förmåga att arbeta experimentellt i samarbete med andra. Den experimentella verksamheten utvecklar även förmågan att visualisera naturvetenskapens karaktär och tänka naturvetenskapligt.

Den studerande skall lära sig att observera strukturer och fenomen i naturen utgående från sina tidigare erfarenheter och uppfattningar. De skall lära sig att bli medvetna om och ifrågasätta tidigare uppfattningar och förtydliga den egna världsbilden via nyinlärd kunskap. De studerande skall lära sig att planera experiment tillsammans, diskutera information eller material som framställts experimentellt, hur detta skall bearbetas och uttryckas samt hur pålitligt det är. Gruppen lär sig på så sätt att dela med sig av ny kunskap.

I naturvetenskapliga studier används experimentella metoder, olika kunskapskällor samt sätt att bearbeta information. Den främsta kunskapskällan i fysiken är själva naturen. I skolan tillkommer läro- och uppslagsböcker, digital utrustning och ämnesexperter.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i fysik är att de studerande skall

- se människan som en del av naturen och förstå fysikens roll när det gäller att beskriva naturen
- inse betydelsen av experimentell verksamhet och teoretiska resonemang då naturvetenskaplig kunskap byggs upp
- uppfatta fysikens betydelse inom vetenskap, konst, teknik, kommunikation och näringsliv samt i människans vardagsmiljö
- verka aktivt och ansvarsfullt för en hälsosam och trygg miljö
- strukturera sin uppfattning om naturens byggstenar och fenomen med hjälp av fysikaliska begrepp och principer
- kunna lösa naturvetenskapliga och tekniska problem kreativt med de verktyg fysikens lagar och begrepp erbjuder
- kunna skaffa och bearbeta information i samarbete med andra studerande på samma sätt som i en expertgrupp
- lära sig planera och utföra enkla mätningar och att tolka, bedöma och tillämpa resultaten
- kunna utnyttja olika kunskapskällor och mångsidigt presentera och publicera fakta, även med hjälp av teknisk utrustning
- förmå analysera fysikens betydelse för individen och samhället som nyttjare av kunskaper i fysik, bli bekant med fysikaliska tillämpningar och en ändamålsenlig, etisk och kontrollerad användning av dem när man tillverkar produkter för att underlätta vardagslivet och öva upp färdigheten att förstå vilka följder tekniska tillämpningar kan få.

Bedömning

Bedömningen i ämnet fysik skall stödja sig på de punkter i de olika kurserna som nämns i läroplanen och beakta hur väl den studerande behärskar och kan tillämpa dem speciellt med hjälp av matematiska modeller. I bedömningen bör också beaktas skickligheten i informationsteknik och experimentellt arbete samt hur väl andra nödvändiga färdigheter, som att beskriva fysikaliska problemlösningsprocesser, har utvecklats.

Obligatorisk kurs

1. Fysiken som naturvetenskap (FY 1)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- uppfylla sitt behov av kunskap och förståelse och ta emot intryck som väcker och fördjupar intresset för fysik
- bekanta sig med grundbegrepp om materiens och universums struktur och kunna strukturera sin uppfattning om naturens grundelement och fenomen via fysikaliska begrepp och principer
- förstå hur naturvetenskapliga teorier byggs upp genom experimentell verksamhet och de genom modeller som ställs upp med hjälp av experimentresultaten
- kunna planera och utföra enkla naturvetenskapliga experiment, tolka och uppskatta empiriska resultat och presentera dem för andra
- kunna tolka och framställa experimentresultat i grafisk form
- kunna använda sig av informations- och kommunikationsteknik i studierna.

Centralt innehåll

- fysikens betydelse ur historisk synvinkel samt i våra dagar
- materiens och universums grundstruktur och grundformerna för växelverkan
- energiförändringar, speciellt strålning i både naturliga och artificiella processer
- betydelsen av experiment och modeller då fysikaliska teorier byggs upp, mätningar, presentation av mätresultaten och uppskattning av deras tillförlitlighet
- kraft som orsak till att en rörelse förändras
- de grundbegrepp som behövs för att beskriva rörelser samt grafisk avbildning av rörelser

Fördjupade kurser

Målen för de fördjupade kurserna är att de studerande skall

- få färdigheter som gör det möjligt att bedriva studier i naturvetenskapliga ämnen och på områden som tillämpar naturvetenskap
- kunna undersöka fenomen i naturen och ställa upp modeller och beskriva fenomenen med hjälp av matematiska och grafiska metoder
- förmå konstruera fysikaliska modeller och använda dem för att göra förutsägelser
- undersöka och åskådliggöra modeller med hjälp av informations- och kommunikationsteknik
- bekanta sig med den klassiska fysikens deldiscipliner och med grunderna för modern fysik
- bekanta sig med fysikens tekniska tillämpningar
- bekanta sig med fysikens betydelse inom olika samhällssektorer

- bekanta sig med fysikaliska tillämpningar och med de riskfaktorer som de medför.

2. Värme (FY 2)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- lära sig känna värmefenomen
- kunna undersöka fenomen som hör samman med värmelärans huvudsatser eller ämnens termodynamiska tillstånd
- bli kapabla att delta i kritiska diskussioner och beslutsprocesser som gäller miljö och teknologi.

Centralt innehåll

- gasers tillståndsförändringar och värmeutvidgning
- tryck, hydrostatiskt tryck
- uppvärmning och avkylning av kroppar, fasförändringar och värmeenergi
- mekanisk energi, arbete, effekt och verkningsgrad
- värmelärans huvudsatser, energi i slutna system
- energikällor

3. Vågrörelse (FY 3)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- få en allmän bild av periodiska fenomen i naturen och bekanta sig med de centrala principer som förklarar dessa
- göra sig förtrogna med vibrationsrörelsens och vågrörelsens grunder genom att undersöka mekanisk vibration, ljud eller elektromagnetiska vågrörelser.

Centralt innehåll

- harmoniska krafter och vibrationsrörelser
- vågrörelsers uppkomst och utbredning
- vågrörelsers interferens, diffraktion och polarisation
- reflexion, brytning och totalreflexion
- ljus, speglar och linser
- ljud, hälsoeffekter av buller och olika sätt att skydda sig mot kraftigt ljud

4. Rörelselagarna (FY 4)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- förstå rörelsefenomen och kunna bearbeta modeller som beskriver dem
- kunna undersöka translationsrörelser experimentellt och med hjälp av dem förstå Newtons lagar
- förstå konervationslagarnas betydelse i fysiken.

Centralt innehåll

- rörelsemodeller och Newtons lagar
- distans- och kontaktkrafter, speciellt krafter som motverkar rörelse samt lyftkraft
- rörelsemängdens konstant och impulsprincipen
- kinetisk och potentiell energi samt begreppet arbete
- vibrationsrörelsens energi

5. Rotation och gravitation (FY 5)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- fördjupa sitt kunnande i mekanik och sin förmåga att numeriskt kalkylera med fenomen som sammanhänger med statik och rotation
- fördjupa sina kunskaper om den mekaniska världsbilden.

Centralt innehåll

- kraftmoment och rotationsjämvikt
- modeller för rotationsrörelse, likformig och likformigt accelererad rotationsrörelse
- ekvationen för rotationsrörelse
- rörelsemängdsmomentets konstant
- rotationsrörelsens energi
- cirkelrörelse och dess acceleration
- gravitation och rörelser som påverkas av gravitation
- kaströrelser och planeternas rörelser
- satelliter och deras användning

6. Elektricitet (FY 6)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- förstå elektricitetens grundbegrepp och bekanta sig med mätteknik
- kunna utföra grundläggande elmätningar samt konstruera och undersöka enkla strömkretsar.

Centralt innehåll

- galvaniska element, elström i metalliska ledare
- mätning av ström och spänning
- Ohms lag
- Joules lag
- resistans, koppling av motstånd och Kirchhoffs lagar
- Coulombs lag, homogena el-fält och materia i el-fält
- kondensatorer, kopplingar och energi
- elström i halvledare, till exempel i dioder

7. Elektromagnetism (FY 7)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- fördjupa sina kunskaper om elektromagnetiska fenomen
- bli förtrogna med elsäkerhet
- fördjupa sina kunskaper om betydelsen av elektromagnetiska fenomen i samhället.

Centralt innehåll

- magnetisk kraft, magnetfält och materia i magnetfält
- laddade partiklar i homogena el- och magnetfält
- induktionslagen och Lenz lag
- induktionsfenomen: virvelströmmar, generatorer och självinduktion
- energitransport med hjälp av elström
- mätning av effektiv spänning och ström samt bestämning av impedansens frekvensberoende
- svängningskretsar och antenner, elektromagnetisk kommunikation
- elsäkerhet
- energiindustrin

8. Materia och strålning (FY 8)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- bekanta sig med kvantfenomen, dualism och ekvivalensen mellan materia och energi som de principer som styr materiens struktur och dynamiken hos dess beståndsdelar
- fördjupa sin helhetsbild av fysikens utveckling och dess tillämpbarhet vid tolkning av naturfenomen.

Centralt innehåll

- elektromagnetisk strålning
- röntgenstrålning
- svarta kroppars strålning
- fotoelektriska effekten
- strålningens partikelkaraktär och partiklars vågkaraktär
- atommodeller med Bohrs atommodell som exempel
- kvantfenomen, linjespektrum, atomens energitillstånd och energinivå-diagram
- atomkärnans byggnad
- radioaktivitet och strålsäkerhet
- ekvivalensen mellan massa och energi
- kärnreaktioner och kärnenergi
- materiens minsta beståndsdelar och klassificeringen av dem

7.10 Kemi

Syftet med undervisningen i kemi är att stödja utvecklingen av ett naturvetenskapligt tänkande och av en modern världsbild som en del av en mångsidig allmänbildning. Undervisningen skall gestalta

kemin som en central naturvetenskap vars målsättning är att genom forskning utveckla material, metoder, produkter och processer enligt principerna för en hållbar utveckling. Genom undersökning av olika ämnen, deras struktur, egenskaper och reaktioner med andra ämnen hjälper undervisningen studeranden att förstå vardagen, naturen, teknologin samt kemins betydelse för människans och naturens välbefinnande.

Det är karaktäristiskt för kemiundervisningen att med hjälp av experiment undersöka och observera egenskaper hos kemiska fenomen och ämnen. Man undersöker och förklarar fenomenen med hjälp av modeller och strukturer, genom att beskriva processer med kemins symbolspråk, samt genom att konstruera modeller av kemiska fenomen och bearbeta dem matematiskt. De studerande vägleds med hjälp av mångsidiga undervisnings- och bedömningsmetoder att utveckla sina kunskaper och färdigheter i kemi samt att utveckla olika områden av sin personlighet. I kemiundervisningen skall man beakta studerandenas studiefärdigheter och skapa en positiv bild av kemi, kemistudier och de möjligheter kemin erbjuder att förstå och påverka vardagen och människans inverkan på miljön i en sund riktning.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i kemi är att de studerande skall

- förstå kemins viktigaste grundbegrepp och känna till kemins samband med all dagliga företeelser samt kemins betydelse för människans och naturens välfärd
- via experiment och på andra sätt aktivt kunna ta fram och bearbeta information om kemiska fenomen och ämnen som är viktiga för livet och miljön samt bedöma informationens tillförlitlighet och betydelse
- kunna planera och genomföra experiment som belyser olika fenomen samt beakta arbets säkerheten
- kunna tolka, värdera, presentera och diskutera den information som de skaffat sig experimentellt eller med andra metoder
- bli insatta i informations- och kommunikationsteknikens möjligheter som verktyg vid informationssökning och vid uppställandet av modeller
- bli insatta i modern industri- och miljöteknik
- kunna utnyttja sina kunskaper i kemi i diskussioner och beslut som gäller naturen, miljön och teknologin samt i egenskap av konsument främja ett hälsosamt liv och en hållbar utveckling
- få erfarenheter som väcker och fördjupar intresset för kemi och kemistudier

Bedömning

I bedömningen poängteras de studerandes förmåga att förstå och tillämpa kemiska fakta. Dessutom skall man bedöma deras förmåga att experimentellt söka fram och på olika sätt bearbeta information, det vill säga

- att göra observationer och att planera och genomföra mätningar och experiment
- att använda redskap och kemikalier på ett tryggt sätt
- att presentera resultaten både muntligt och skriftligt
- att tolka och bedöma resultaten och ställa upp formler
- att dra slutsatser och att tillämpa dem.

De studerandes kunskaper och färdigheter i kemi skall bedömas genom kurstentamina samt genom iakttagelser av deras aktivitet, experiment, arbetsbeskrivningar, projekt, föredrag och rapporter.

Dessutom iakttas kontinuerligt hur deras begreppsliga och metodiska kunskaper och färdigheter utvecklas.

Obligatorisk kurs

1. Människans kemi och livsmiljön (KE 1)

Kursens mål är att studerandena skall

- få en bild av kemin, dess möjligheter och betydelse
- befästa och fördjupa sina insikter i kemins grunder
- kunna redogöra för organiska föreningars struktur, egenskaper och reaktioner samt förstå deras betydelse för människan och hennes livsmiljö
- känna till blandningar och begrepp i anslutning till dem
- utveckla de färdigheter som behövs för att presentera och diskutera kemiska fakta och företeelser
- kunna undersöka organiska föreningars egenskaper och reaktioner experimentellt, känna till separations och identifieringsmetoder och kunna framställa lösningar
- lära sig ett undersökande arbetssätt och att kritiskt söka och bearbetas fakta
- få inblick i hur kemikunskaper kan ge studeranden tankeredskap för att kunna göra bättre val som konsument.

Centralt innehåll

- organiska ämnesgrupper såsom kolväten, organiska syre- och kväveföreningar samt deras förekomst och egenskaper
- de organiska föreningarnas bindningar och deras polaritet
- blandningar, substansmängder och halter
- organiska föreningars redoxreaktioner och protonöverföringsreaktioner
- konsumentkemi

Fördjupade kurser

2. Kemins mikrovärld (KE 2)

Kursens mål är att de studerande skall

- känna till sambanden mellan ämnens struktur och egenskaper
- kunna utnyttja kemiska formler, tabeller och system för att klarlägga egenskaper hos kemiska föreningar
- förstå organiska föreningars strukturer och känna till metoder som används för att bestämma dem
- med hjälp av olika experiment och modeller kunna undersöka fenomen som hör samman med ämnens struktur, egenskaper och reaktioner.

Centralt innehåll

- grundämnenas egenskaper och det periodiska systemet
- elektronhöljets strukturer och atomorbitaler
- bestämning av oxidationstal och föreningsformler
- kemisk bindning, bindningsenergi och kemiska ämnens egenskaper
- hybridisering av atomorbitaler och organiska föreningars rymd- och bindningsstrukturer
- isomeri

3. Reaktionen och energi (KE 3)

Kursens mål är att de studerande skall

- förstå de faktorer som påverkar förloppet av kemiska reaktioner samt inse faktorernas
- betydelse för livsmiljön (industrin)
- förstå kemisk bindning och den frigörelse av energi som sker vid kemiska reaktioner
- och inse förändringarnas betydelse i samhället
- kunna skriva reaktionsformler och bearbeta reaktioner matematiskt
- kunna undersöka fenomen med hjälp av experiment och tillämpa olika modeller vid
- reaktioner, reaktionshastigheter och reaktionsmekanismer.

Centralt innehåll

- symbolspråket för kemiska reaktioner
- organiska och oorganiska reaktionstyper, mekanismer och tillämpningar
- stökiometriska beräkningar och allmänna gaslagen
- energiförändringar vid kemiska reaktioner
- reaktionshastighet och faktorer som påverkar den

4. Metaller och material (KE 4)

Kursens mål är att de studerande skall

- känna till viktiga industriella råvaror och förädlingen av dem
- känna till olika oxidations- och reduktionsmedel och kunna skriva redoxreaktioner
- kunna principerna för de elektrokemiska fenomenen och kunna redogöra för hithörande kvantitativa tillämpningar
- känna till olika material och deras sammansättning, egenskaper och framställningsmetoder och kunna redogöra för metoder för utvärdering av konsumtionsvarornas inverkan på miljön
- kunna undersöka fenomen som berör metaller och elektrokemi med hjälp av experiment och modeller.

Centralt innehåll

- metallernas elektrokemiska spänningsserie, normalpotential, kemiska element och elektrolys
- redoxreaktioner
- metaller, icke-metaller och deras syre- och väteföreningar
- biopolymerer, syntetiska polymer

5. Reaktionen och jämvikt (KE 5)

Kursens mål är att de studerande skall

- förstå hur reaktionsjämvikt inställer sig och förstå matematiska tillämpningar utifrån den
- förstå betydelsen av kemisk jämvikt och känna till vilken betydelse den har vid industriprocesser och naturfenomen
- kunna undersöka fenomen som gäller kemisk jämvikt med hjälp av experiment och modeller.

Centralt innehåll

- reaktionsjämvikter
- jämvikt mellan syror och baser, starka och svaga protolyter, buffertlösningar och deras
- betydelse

- löslighet och mättad lösning
- grafiska jämviktspresentationer

7.11 Religion

Den viktigaste uppgiften för undervisningen i religion är att fördjupa de studerandes förtrogenhet med den egna religionen och dess kulturarv samt med den livssyn och det etiska tänkande som växer fram ur religionen. Med övriga religioner skall de bekanta sig utifrån religionernas egna utgångspunkter. I religionsundervisningen skall religionen granskas ur ett brett perspektiv som en del av kulturen och samhället och som en del av grupper och individers liv.

I religionsundervisningen skall olika synsätt och den enskildes övertygelse respekteras. Vid genomgången av lärostoffet skall den senaste teologiska och religionsvetenskapliga forskningen utnyttjas. Eftersom religionen utgör en del av kulturen och samhället, har religionsundervisningen naturliga kopplingar även till de humanistisk-samhälleliga vetenskaperna och till konstämnen.

Religionsundervisningen skapar förutsättningar för att förstå olika religioner och att använda denna insikt för att analysera världsåskådningar, kultur och samhälle och till att främja kulturell växelverkan. I undervisningen utnyttjas religionernas egna källor, ny forskning och aktuellt material ur olika medier. I undervisningen betonas aktiverande arbetssätt så att lärostoffet kopplas till de studerandes erfarenhetsvärld och de uppmuntras att bearbeta och tillägna sig kursernas innehåll och utvecklas i riktning mot målen.

Mål för undervisningen

Målen för religionsundervisningen är att de studerande skall

- förstå religionens betydelse och inflytande på den enskilda individen, i samhället och kulturen
- behärska begrepp, kunskaper och färdigheter med vilkas hjälp de kan reflektera över och analysera olika religiösa frågor
- kunna forma och bearbeta sin världsåskådning och kulturidentitet och värdesätta den religiösa traditionen i sin egen kultur och i andra kulturer
- respektera människor med en annan övertygelse
- förstå betydelsen av ett personligt ansvar och vara medvetna om olika etiska ställningstaganden samt om värderingarnas betydelse
- vara kapabla att diskutera och reflektera över religiösa och moraliska frågor och på egen hand kunna söka fram och kritiskt bedöma fakta om religion.

Bedömning

I religionsundervisningen skall bedömningen inriktas på hur väl de studerande kan tänka och uttrycka sig i religiösa termer, vilket innebär förmåga att jämföra, analysera och bedöma religioner och den växelverkan som sker mellan religionen, kulturen och samhället. De skall handledas i att själva bedöma hur väl de uppnått sina mål. Studiernas omfattning och kvalitet samt de studerandes individuella färdigheter skall beaktas. Bedömningen skall sporra de studerande till att planera, utvärdera och utveckla sitt arbete.

7.11.1 EVANGELISK-LUTHERSK RELIGION

Obligatoriska kurser

1. Religionens natur och betydelse (RE 1)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- få kunskap om religionen som företeelse och känna till Bibelns särart som representant för den heliga litteraturen
- förstå hur religionen förekommer globalt och ingår i kultur och samhälle
- få material och begreppsliga redskap för att analysera sin världsåskådning
- lära känna Bibelns inflytande på den västerländska kulturen och bibel-forskningen som en del av religionsforskningen
- genom insikter i det heliga lära sig att respektera människor med en annan övertygelse.

Centralt innehåll

- religionsbegreppet och religionsforskning
- religiösa kärnfrågor
- religionen i ett samfund och som en personlig upplevelse
- Bibeln som helig litteratur
- Bibelns tillkomst och innehåll i stora drag
- olika sätt att undersöka och tolka Bibeln
- Bibelns inflytande på världsbilden och kulturen

2. Kyrkan, kulturen och samhället (RE 2)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- förstå hur den kristna kyrkan har utvecklats, utbrejts och inverkat på omgivningen under olika tider och hur den har stått i växelverkan med kulturen och samhället
- veta hur kyrkans lära är uppbyggd, hur gudstjänstlivet och konsten har påverkat varandra och kunna redogöra för kyrkans politiska och sociala betydelse under olika historiska skeden
- förstå hur kristendomen verkar i form av olika kyrkosamfund på olika håll i världen
- kunna analysera uttryck för olika kristna traditioner i våra dagar och förstå den gemensamma ekumeniska grunden.

Centralt innehåll

- den kristna kyrkans uppkomst
- från urkyrkan till separationen mellan den östra och västra kyrkan
- den katolska kyrkan under medeltiden
- utvecklingen inom den ortodoxa kyrkan
- reformationen och kyrkornas utveckling under nya tiden
- den moderna kristenheten och kyrkornas roll i dagens värld
- dialogen mellan olika kyrkor och religioner

3. Människans liv samt etik (RE3)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- kunna ställa etiska frågor och förstå betydelsen av livsfrågorna och av etisk reflexion
- få begreppsliga verktyg för att kunna diskutera etiska frågor
- förstå att de träffar moraliska val varje dag och veta att de ansvarar för sina beslut
- få baskunskap om människans livsfrågor och aktuella etiska teman och kunna koppla dem till frågeställningar som är centrala ur religiös synvinkel
- förstå hur Bibeln ansluter sig till livsfrågorna och etiken
- förstå sambandet mellan kristendom och etik, det viktigaste innehållet särskilt i den lutherska etiken och de teologiska motiveringar som ligger bakom kyrkornas etiska ställningstaganden.

Centralt innehåll

- de centrala livsfrågorna: livets mening, lidandet, döden
- den kristna synen på Gud, människan, naturen och frälsningen
- begreppen gott och ont
- den kristna etiken och etiska teorier
- individuetiska frågor
- samhällsetiska frågor

Fördjupade kurser

4. Religionernas värld (RE 4)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- lära känna de utmärkande dragen för världsreligionerna
- förstå den inre mångfalden i religionerna och deras inflytande på tänkandet, kulturen och samhället
- förstå hur likartade de grundläggande frågorna om människans liv är i olika religioner och lära sig att uppskatta den religiösa och etiska traditionen i andra religioner.

Centralt innehåll

Under kursen behandlas hinduismen, buddhismen, de kinesiska och japanska religionerna, judendomen och islam enligt nedanstående teman. Dessutom granskas de drag som är gemensamma för naturfolkens religioner.

- religionernas utbredning och antalet anhängare
- religionernas heliga skrifter och läror
- religionernas etiska regler
- religiösa kulturer och ritualer
- religiösa inriktningar
- religionerna och samhället

5. Vad tror finländaren på? (RE5)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- känna till de uttryck som religionen har tagit sig i Finland från forntidens religion till religiositeten i våra dagar
- förstå den diskussion om världsåskådningar och religiösa frågor som har förts i Finland och de faktorer som ligger bakom diskussionerna
- kunna analysera de religiösa rörelserna i Finland på basis av deras verksamhet och viktiga lärofrågor.

Centralt innehåll

- den fornfinnska och fornnordiska religionen
- huvudlinjer i den finländska kyrkohistorien
- den lutherska kyrkan och övriga kristna kyrkor i dagens Finland
- icke-kristna rörelser i Finland
- kristendomens inflytande på den finländska kulturen och det finländska samhället

7.12 Livsåskådningskunskap

Allmänna mål

Livsåskådningskunskapen bygger på en människosyn som betonar människornas möjligheter att leva fria och jämlika, aktiva och målmedvetna. I undervisningen betonas också människans förmåga att undersöka världen och vidga sina kunskaper om den samt att i samverkan med andra medvetet styra sitt liv.

Livsåskådningskunskapen ökar studerandenas allmänbildning genom reflektion och samtal samt utvecklar deras bedömningsförmåga och känsla för situationer, deras etiska omdöme och tolerans samt deras förmåga att aktivt diskutera, lyssna och uttrycka sig.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i livsåskådningskunskap är att stödja studerandena i deras strävan att

- bygga upp sin identitet och livsåskådning
- bredda sin kulturella allmänbildning och kunskap om olika livsåskådningar
- utveckla sin omdömes- och handlingsförmåga
- tillägna sig principerna för mänskliga rättigheter, positiv pluralism, samhällelig och global rättvisa och hållbar utveckling.

Bedömning

Man bedömer förutom det hur studeranden tillägnat sig faktakunskaper hur studerandens förmåga att förstå livsåskådningsfrågor utvecklas samt studerandens förmåga att uttrycka sig mångsidigt, skickligt och kreativt. Underlaget för bedömningen utgörs av de intellektuella dygderna (kritiskt tänkande, logik, konsekvens och systematik). I bedömningen noteras tolerans samt förmågan att beakta olika synvinklar och andras synsätt.

Slutbedömningen baserar sig på prestationerna i de enskilda kurserna.

Ordningsföljd och deltagande

Rekommenderad studiegång: LK 1 och LK 2 det första studieåret; LK3, LK4 och LK 5 under det andra och tredje året.

Studierna i livsåskådningskunskap stöder inläringen i andra humanistiska ämnen så som samhällslära, historia, religion och filosofi.

Den som avser att avlägga realprovet i livsåskådningskunskap skall diskutera enskilt med läraren, planera sina kursval i tid och ta alla de erbjudna kurserna.

Obligatoriska kurser

1. Ett gott liv (LK 1)

Mål

Kursens mål är att studeranden skall utveckla sin förmåga att

- binda sig vid sina moraliska principer och stärka viljan att agera enligt dem
- i högre grad bry sig om och ansvara för sig själva, för andra, för samhället och för naturen
- tolerant, logiskt och kreativt uttrycka sina känslor, uppfattningar och sin livsåskådning
- se helheter och bedöma påståenden gällande olika livsåskådningar

Centralt innehåll

- grundläggande begrepp genomgås
- människans grundläggande behov för ett gott liv
- människans existens som individ
- livskompetens, möjligheter att påverka sitt liv
- identiteten under människans levnadslöpp samt etiska avgöranden i olika levnadsskeden
- den enskilda individen i samhället då och nu
- dygder och laster förr och deras samband med nutida livsstilar och vanor

2. Världsbilden (LK 2)

Mål

Kursens mål är att studeranden skall

- lära känna historiska och aktuella världsbilder och få mera kunskap om de bakomliggande trossystemen
- lära sig att fråga efter bakomliggande argument och bedöma dem
- utveckla förståelsen beträffande olika institutioner
- strukturera en egen världsbild
- vara öppen för en meningsfull diskussion

Centralt innehåll

- begrepp kring temat
- världsbild: struktur, kärnfrågor

- olika åskådningar som grund för världsbilden
- skolan, medierna och konsten som skapare och förmedlare av världsbilden
- omvälvningar och brytningar i den västerländska världsbilden
- den växandes övertagande och införlivande av föreställningar om världen
- rationell bedömning av världsbilder och kunskapskällor

3. Individens och samhällets (LK3)

Mål

Kursens mål är att studeranden skall

- förstå gemenskapens betydelse
- uppfatta sin position i olika grupper (stat, samhälle, institution)
- bedöma maktutövandet i dess olika former i samhället
- utveckla sin förmåga och vilja till samhällsligt engagemang
- förstå de mänskliga rättigheternas, demokratins och rättvisans betydelse för ett bra samhälle och för framtiden

Centralt innehåll

- människan som social varelse, växelverkan
- begrepp kring temat
- olika teorier om samhällenas struktur och samhällslig förändring
- den goda medborgaren
- de mänskliga rättigheterna och deras historia
- politiska ideal, olika ideologier, samhällssystem
- rättvisan ur samhällslig, global och ekologisk synvinkel

Fördjupade kurser

4. Det kulturella arvet och identiteten (LK 4)

Mål

Målet är att studeranden skall lära sig om kulturen som en mänsklig verksamhet och bekanta sig med olika traditioner kring temat. Studeranden skall lära sig att bedöma andras uppfattningar och handlingar i förhållande till deras värderingar och trossystem. Studeranden skall lära sig tolerans och förstå dimensionerna i rasism, främlingshat och diskriminering.

Centralt innehåll

- kulturen förr och nu
- identitet
- etnisk och kulturell mångfald i Finland
- rasismens och toleransens historia.

5. Olika sätt att tolka världen i livsåskådningstraditionerna (LK 5)

Mål

Målet är att studeranden skall kunna bedöma skillnader och likheter i olika livsåskådningar och trossystem, lära känna till viktiga trossystem och livshållningar i olika kulturer samt deras bakgrund. Studeranden skall förstå hur olika uppfattningar har uppkommit och inse deras betydelse i dagens värld och förstå den europeiska kulturtraditionen.

Centralt innehåll

- mytiska förklaringar om världen förr och nu
- religionens väsen
- olika slag av religionskritik
- ateism och agnosticism
- den sekulära humanismen och fritänkandet förr och nu
- humanismen och kristendomen i västerlandet.

7.13 Filosofi

Det filosofiska tänkandet gäller hela verkligheten, det gestaltar världens mångfald och människans verksamhet i den. Filosofins särdrag ligger i dess sätt att strukturera problemen begreppsligt, rationellt och i diskuterande form. Studierna i filosofi i gymnasiet skall stödja studerandenas individuella utveckling och främja den allmänna förmåga till inläring och reflektion som behövs i ett föränderligt och komplext samhälle. De temaområden som studeras i filosofin är nödvändiga för att man skall förstå kulturarvet och den nutida kulturen.

Studierna i filosofi stöder inläringen i andra humanistiska ämnen så som samhällslära, historia, religion och livsåskådningskunskap.

Den som avser att avlägga realprovet i filosofi skall diskutera enskilt med läraren, planera sina kursval i tid och ta alla de erbjudna kurserna.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i filosofi är att de studerande skall

- lära sig gestalta filosofiska problem och se olika tänkbara lösningar på dem
- förmå strukturera sina tankar begreppsligt i tal och skrift och identifiera påståenden och motiveringar som stöder dem
- begripa motiveringarna för olika filosofiska uppfattningar och kunna diskutera dem följdriktigt och förnuftigt
- lära sig behärska grundläggande allmänbildande fakta ur filosofins historia och nutida strömningar och kunna relatera dem till samhälleliga och kulturella företeelser.

Bedömning

I filosofin bedöms med vilken framgång de studerande tillägnat sig begrepp och argument samt hur väl de kan uttrycka egna filosofiska tankar. De studerandes förhållande till filosofiska frågor är individuellt, men som grund för en filosofisk diskussion bör ligga tänkandets kognitiva dygder: kritik, konsekvens, entydighet och systematik.

Obligatorisk kurs

1. Introduktion i filosofiskt tänkande (FI 1)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- kunna gestalta filosofiska problem och olika tänkbara lösningar på dem och förstå hur man inom filosofin försöker strukturera verkligheten, kunskap, verksamhet och värderingar begreppslikt
- känna till olika slags filosofiska, vetenskapliga och all dagliga uppfattningar om verkligheten, uppfattningar om vår kunskap om den och om vårt handlande i den
- kunna se skillnader mellan deskriptiva och normativa påståenden och kunna motivera olika uppfattningar om det goda och det rätta.

Centralt innehåll

- vad filosofi är, de filosofiska frågornas natur och deras förhållande till praktiska, vetenskapliga och religiösa spörsmål; filosofins centrala delområden
- filosofiska grundtankar om verklighetens natur: förhållandet mellan ande och materia, mellan frihet och tvång
- grundläggande filosofiska uppfattningar om kunskap och vetande samt om hur de förhåller sig till vetenskapliga och all dagliga synsätt: kunskap, sanning och argumentering, förhållandet mellan teori och erfarenhet när kunskapen utformas
- förhållandet mellan individen och samhället som en filosofisk fråga, begreppen rättvisa och frihet
- det goda och det rätta som filosofiska begrepp, arten av de moraliska värderingar som styr människans handlande, dessa värderingars förhållande till fakta och andra värdeomdömen; filosofiska uppfattningar om skönhet, om ett gott liv och om lycka.

Kursen FI 1 rekommenderas avläggas det första studieåret.

Fördjupade kurser

2. Filosofisk etik (FI 2)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- bli insatta i den filosofiska etikens viktigaste problem, begrepp och teorier
- kunna bedöma livet och handlandet ur moraliska synvinklar och motivera sina omdömen med etiska begrepp
- förmå strukturera sina egna moraliska avgöranden och motiveringar utifrån den filosofiska etiken
- lära sig ett kritiskt men försonligt förhållningssätt gentemot sig själv och andra.

Centralt innehåll

- tillämpande och normativ etik angående moralfrågor samt metaetik
- grunden för olika moraliska värderingar och normer, moralens förhållande till rätt och religion, förnuftets och känslornas andel i moralisk övertygelse

- objektivitet och subjektivitet i moraliska värderingar och normer, fakta i etiska grundfrågor samt våra möjligheter att nå fram till etiska sanningar
- grunderna för den klassiska dygdetiken samt för konsekvens- och pliktetiken
- filosofisk etik och frågan om ett gott liv

3. Kunskap och verklighet i filosofin (FI 3)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- kunna gestalta vad kunskap och vetande innebär i filosofi, i vetenskap och i dagligt liv
- kunna bedöma hurdana bilder av verklighetens grundläggande väsen som uppstår i filosofin, i vetenskap och i olika världsåskådningar
- lära sig att analysera och kritiskt bedöma tankeföreställningar och påståenden
- lära sig att se den vetenskapliga forskningens och härledningens natur.

Centralt innehåll

- metafysikens centrala frågor och grundbegrepp, olika uppfattningar om metafysikens väsen samt verklighetens natur i ljuset av naturvetenskaplig, humanistisk och praktisk kunskap
- det sannas natur och sanningsteorierna
- kunskapens möjligheter och gränser; underbyggande av kunskap
- att veta, förstå och tolka; skillnader och likheter mellan praktisk och vetenskaplig kunskap; naturvetenskaplig och humanistisk kunskap
- den vetenskapliga forskningens natur och metodiska grundbegrepp
- grunderna i argumentation och härledning

4. Samhällsfilosofi (FI 4)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- bli förtrogna med de viktigaste begreppen och inriktningarna inom samhällsfilosofin
- lära sig att gestalta samhällets natur och de centrala samhällsinstitutionernas verksamhet
- kunna bedöma samhällsordningens legitimitet
- kunna analysera förhållandet mellan samhället och individen samt den samhälleliga och politiska verksamheten.

Centralt innehåll

- samhällelig rättvisa
- individens rättigheter och skyldigheter, brott och straff
- det berättigade i samhällsordningen, makten och ägandet: teorier om samhällsfördrag, anarkism och samhälleliga utopier
- politisk filosofi: grundtankarna i konservatismen, liberalismen och socialismen samt nutida samhällsfilosofiska tolkningar av dem
- filosofiska frågor i den moderna kulturen: kön och könsroller, identiteten och uppbyggnaden av den, utanförskap, främlingskap och mångkulturalism

Skolvis kurs

Människans verklighet (FI5)

Mål

- Kursens mål är att de studerande skall
- fördjupa sig i olika estetiska, livsfilosofiska och ekologiska frågeställningar
- utveckla sin förmåga att föra en filosofisk dialog: kursen är en diskussionskurs
- förbättra sin förmåga att analysera filosofiska problemställningar i litteratur och andra kulturella produkter
- uppnå förståelse av skillnaderna och likheterna mellan de österländska och västerländska tanketraditionerna
- reflektera över människans förhållande till den övriga naturen

Centralt innehåll

- centrala begrepp inom estetiken: olika uppfattningar om skönhetsens natur och konstens roll i samhället
- livsfilosofiska teman: livets mening, människans frihet och olika uppfattningar om ett lyckligt liv
- olika typer av verklighetsuppfattningar, både inom västerländskt och österländskt tänkande
- ekologiska frågor i filosofin
- filosofisk argumentation och semantik

7.14 Historia

Undervisningen i historia i gymnasiet skall ge de studerande förutsättningar att förstå olika tidsperioders karaktär, problem och förändrings-processer i vår tid och hjälpa dem att bilda sig en uppfattning om världen internationellt sett. Historia är ett läroämne som skapar en individuell, nationell och europeisk identitet.

Undervisningen utgår från historiens karaktär som vetenskapsgren och från grunderna för hur historisk kunskap uppstår. Därför bör man fästa uppmärksamhet vid hur historiska fakta analyseras och tolkas kritiskt och sträva efter att betrakta företeelserna ur olika perspektiv. Tid, förändring och kontinuitet samt orsakssammanhang utgör centrala historiska begrepp. I egenskap av ett läroämne där analys av förändringar betonas, skapar historien möjligheter att diskutera framtiden och att försöka bedöma vilka möjligheter den för med sig. Förhållandet mellan människan och miljön samt den mänskliga kulturens bredd, förståelse för kulturella olikheter och betydelsen av internationellt samförstånd skall betonas i undervisningen. Det egna landets förflutna bör granskas mot den världshistoriska bakgrunden.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i historia är att de studerande skall

- lära känna huvudlinjerna och de viktigaste historiska händelserna i Finlands historia och i världshistorien samt händelsernas bakgrund och följder
- se nuet som ett resultat av den historiska utvecklingen och som utgångspunkt för framtiden, kunna relatera sin egen tid och sig själv till det historiska skeendet och på så sätt bygga upp sin medvetenhet om historien

- kunna skaffa sig kunskap om det förflutna och bedöma kunskapen kritiskt samt förstå att historiska fakta kan tolkas på olika sätt, att den historiska kunskapen är relativ och att orsakssammanhangen är mångfacetterade
- kunna bedöma människans handlande i förgångens tid och betrakta historiska företeelser både utifrån respektive epok och utifrån vår tid
- förstå kulturens olika uttrycksformer och se hur dessa skiljer sig från varandra
- få stoff för att skapa sig en världsbild som värdesätter mänskliga rättigheter och demokrati samt för att kunna handla som ansvarsmedvetna medborgare.

Bedömning

Bedömningen av insikterna skall utgå från de färdigheter och tänkesätt som är betecknande för historieämnet och från hur den studerande behärskar det centrala innehållet i lärokursen. Vid bedömningen skall speciell vikt fästas vid den studerandes förmåga att bygga upp väl strukturerade helheter, att skilja på väsentliga och oväsentliga fakta, att överblicka tidsförlopp och orsakssammanhang och att kritiskt bedöma historiska fenomen och källor.

Kurserna bör bedömas allsidigt: i stället för prov kan man ty sig till olika slag av instuderingsuppgifter, till projektarbeten och andra alternativa bedömningsmetoder.

Obligatoriska kurser

1. Människan, miljön och kulturen (HI 1)

Kursen behandlar växelverkan mellan människan och naturen samt den uppbyggnad och utveckling av kulturmiljön som skett som ett resultat av denna växelverkan från förhistorisk tid till nu.

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- förstå beroendeförhållandet mellan människan och naturen som en del av en bärkraftig utveckling
- inse hur människan brukar naturresurserna som utkomställa och hur detta inverkar på miljön och samhällsstrukturen
- kunna ange produktionsekonomin utvecklingslinjer och inverkan på levnadssättet
- känna till huvuddragen i befolkningstillväxten och de faktorer som bidragit till den.

Centralt innehåll

Förhistorien - fångstkulturens tid

- människans utvecklingsskeden
- samlarnas och jägarnas levnadssätt

Jordbruket och de förändringar som det medförde

- arbetsfördelningen och kulturens uppkomst
- kulturerna i de stora floddalarna

Medelhavets ekonomiska sfär under antiken

- näringslivet i Grekland

- Rom - en miljonstad och ett imperium
- slaveriet och antikens teknik

Det ekonomiska systemet och samhällssystemet under medeltiden

- feodalsamhället
- befolkningen, handeln och städerna under medeltiden
- Upptäcktsfärderna
- förutsättningarna för upptäcktsfärderna och följderna av dem
- uppkomsten av en världsekonomi

Den industrialiserade världen

- tekniska innovationer och verkstadsindustrins första skeden
- förändringarna i arbetsfördelningen mellan könen
- samhällsförändringarna och miljökonsekvenserna
- förändringarna i stadsstrukturen

Det globala konsumtionssamhället

- uppdelningen av råvaror och marknader
- massproduktionen och konsumtionssamhället
- den socialistiska planekonomin
- utformningen av den tredje världen
- tillväxtens gränser och nya utmaningar

2. Den europeiska människan (HI 2)

Kursen behandlar centrala vinningar inom den europeiska kulturen samt förändringarna i den europeiska människans världsbild och den vetenskapliga och idéhistoriska utveckling som ligger bakom förändringarna. De studerande skall bekanta sig med den europeiska kulturens vinningar med hjälp av olika slags historiskt källmaterial. Kulturen bör förstås som ett övergripande begrepp.

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- förstå vad europeiskheten grundar sig på genom att bekanta sig med Europas centrala kulturarv
- inse betydelsen av vetenskapliga rön för människans världsbild
- kunna analysera olika kulturföreteelser som uttryck för sin tid
- känna till de idéhistoriska strömningarna bakom samhällsutvecklingen
- bli förtrogna med levnadssätten och världsbilden under olika tidsperioder.

Centralt innehåll

Antiken

- demokratins uppkomst
- kulturen under antiken

Enhetskulturen under medeltiden

- den medeltida människans världsbild och sedvänjor
- religionens inflytande på kulturen

Den nya tidens genombrott

- renässansen och kunskapsrevolutionen
- reformationen
- barocken som ett uttryck för envælde och motreformation
- uppkomsten av en naturvetenskaplig världsbild

Upplysningens tidevarv

- upplysningsfilosofin och dess inverkan på samhället och konsten
- det ideologiska arvet från Förenta staternas frigörelse och från franska revolutionen

Idéernas århundrade

- centrala ideella inriktningar och strömningar i konsten
- vetenskapen som utmanare av religionen
- borgerskapets århundrade

Nutiden

- kulturens splittring
- populärkulturen som massunderhållning

3. Internationella relationer (HI 3)

Kursen behandlar de viktigaste händelserna och förändringarna inom den internationella politiken från och med slutet av 1800-talet och deras bakgrund. Företeelserna analyseras utgående från den ekonomiska, ideologiska och maktpolitiska konkurrensen. En central infallsvinkel är demokrati kontra diktatur.

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- känna till den internationella politikens grundbegrepp och teori
- förstå hur det internationella samarbetet i huvudsak är uppbyggt och vilka
- motsättningar som finns
- förstå vilken inverkan ideologiska och ekonomiska intressekonflikter har haft på de internationella relationernas utveckling.

Centralt innehåll

Stormakternas strävan efter dominans

- grundläggande begrepp inom den internationella politiken
- teori och praxis inom imperialismen
- första världskriget och dess inverkan på den internationella politiken

Tiden mellan världskrigen samt andra världskriget

- europeiska ytterlighetsrörelser, demokratins kris
- de mänskliga rättigheterna, folkmord, holocaust och andra folkförföljelser · andra
- världskriget och dess följdfeomen
- FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och dess betydelse samt övriga viktiga
- avtal om de mänskliga rättigheterna

Det kalla kriget

- det kalla krigets teori: Förenta staterna och Sovjetunionen som ledare i en bipolar värld
- det kalla krigets ideologiska, ekonomiska och militära fronter
- krisernas karaktär under det kalla krigets tid
- Tyskland som arena för det kalla kriget
- Kinas roll i den internationella politiken

En ny tid av osäkerhet

- Sovjetunionens splittring och bipolaritetens upplösning
- internationella fredssträvanden
- tredje världen som en del av den internationella politiken
- Mellanöstern som ett problemfält
- förändringen i Förenta staternas ställning i den internationella politiken
- nya internationella strukturer

4. Vändpunkter i Finlands historia (HI 4)

Kursens syfte är att analysera viktiga förändringsprocesser och utvecklingslinjer i Finlands historia från 1800-talet till nutiden. Centrala frågor är förändringarna i Finlands statliga och internationella ställning, kriser i anslutning till dem, övergången från ståndssamhälle till medborgarsamhälle samt ekonomiska och kulturella brytningar.

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- känna till de viktigaste samhälls- och ekonomiska förändringarna
- kunna ställa den politiska utvecklingen i Finland i relation till den allmänneuropeiska och världspolitiska bakgrunden
- förstå sambanden mellan olika företeelser i det ekonomiska, sociala, kulturella, ideologiska och politiska livet.

Centralt innehåll

Arvet från den svenska tiden

Maktskiftet

- Finlands införlivande med Ryssland
- autonomins uppkomst

Finskhetsrörelsens uppkomst och den nationella väckelsen

- den ideella grunden och centralgestalterna

Samhällelig och ekonomisk brytning

- näringsstrukturens förändring och industrialiseringen av Finland
- ståndssamhällets upplösning och medborgarsamhällets framväxt
- förtrycksperioderna och demokratins uppkomst

Finlands självständighetsprocess

- Finlands frigörelse

- inbördeskriget
- regeringsformen

Från tudelning till enande

- högerradikalismens uppkomst
- levnadsstandardens uppsving
- kulturen som konsumtionsvara

Andra världskriget och dess följder

- krigen och återuppbyggandet
- omläggning av utrikespolitiken

Välfärdsstatens uppkomst

- strukturella förändringar
- de kulturella och samhälleliga förändringarna på 1960- och 1970-talet

Finlands nya internationella ställning

- anslutning till den internationella integrationen kulturellt, ekonomiskt och politiskt
- finländarnas framtid som en del av ett globalt system

Fördjupade kurser

5. Finland från förhistorien till autonomi (HI 5)

Kursen behandlar de viktigaste utvecklingslinjerna i Finlands historia före år 1809 och det finländska kulturarvet.

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- känna till de historiska utvecklingslinjerna i vårt land och deras beroende av östersjöområdet
- känna till befolkningens, de sociala förhållandenas och ekonomins utveckling i Finland
- inse sambanden mellan den finländska bildningen och den västerländska kulturen
- lära sig att värdesätta det finländska kulturarvet
- lära sig att förknippa de historiska utvecklingslinjerna med sin hembygds historia och
- kunna se utvecklingen också ur den enskilda människans synvinkel.

Centralt innehåll

Förhistorien

- förhistorien och olika tolkningar av finnarnas och samernas härstamning
- bosättning, levnadsvillkor, religion och föreställningar samt yttre förbindelser

Finlands anslutning till den västeuropeiska kulturgemenskapen på medeltiden

- Finland i gränsområdet mellan öst och väst
- ståndssamhällets uppkomst
- bosättning, näringsgrenar, religiösa och politiska förändringar

Den nya tidens nya vindar

- reformationen och centralmaktens allt starkare ställning

Stormaktstiden· stormaktstidens spår i Finland

- ekonomi, befolkning, utbildning

Frihetens och nyttans tid

- den kulturella och ekonomiska utvecklingen
- reformerna under den gustavianska tiden
- de första stegen till en nationell medvetenhet

6. Kulturmöten (HI 6)

Under kursen behandlas valfritt särdragen och nuläget i någon eller några kulturkretsar samt kulturell växelverkan. Kulturen bör uppfattas som ett övergripande begrepp. De kulturområden som behandlas skall ligga utanför Europa.

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- bli förtrogna med kulturella grundbegrepp och lära sig att förstå värderingar och levnadssätt i en kultur som avviker från den egna kulturen
- förstå sambanden mellan andlig kultur, samhällsstruktur, näringsliv och naturförhållanden
- känna till den historiska utvecklingen i den kultur som behandlas och dess växelverkan med andra kulturer
- lära sig att analysera olika uttrycksformer för kulturen i fråga, till exempel i konsten, religionen och de sociala strukturerna
- kunna beakta olikheter i den kulturella bakgrunden i interaktionssituationer.

Centralt innehåll

Ett eller flera av följande kulturområden skall behandlas:

- Afrika
- arktiska kulturer
- ursprungskulturerna i Australien och Oceanien
- Indien
- den islamska världen
- Japan
- Kina
- Korea
- Latinamerika
- Nordamerikas ursprungskulturer

Skolvis kurs

7. Världen efter det andra världskriget (HI 7)

Kursen skall i första hand ses som en fortsättning på kursen Internationella relationer (HI 3), där den senaste historien inte ryms med. Exempel på teman som kan tas upp till behandling är en

djupare analys av kalla krigets olika skeden så som konflikterna i Mellanöstern samt Vietnamkriget. Vi ägnar oss också åt att granska stormakternas inre utveckling samt hur Europa förändrades efter Sovjetunionens sammanbrott. Förutom Europa, Amerika och Sovjetunionen granskas också Kinas och Japans historia närmare.

7.15 Samhällslära

Undervisningen i samhällslära syftar till att fördjupa de studerandes uppfattning om det omgivande samhället. Samhällets struktur och centrala företeelser, makt, ekonomi och medborgarinflytande granskas ur finländsk, europeisk och global synvinkel. Samhällsläran bygger på innehållet i samhällsvetenskaper och juridik. Den skall skapa förutsättningar för de studerande att aktivt och kritiskt undersöka aktuella företeelser och delta i samhällsrelig verksamhet.

Undervisningen skall utgå från centrala samhällsetiska värderingar som rättvisa och jämlikhet, socialt ansvar, respekt för mänskliga rättigheter, uppskattning av arbete och entreprenörskap samt ett aktivt medborgarskap.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i samhällskunskap är att de studerande skall

- uppfatta samhällets karaktär som ett resultat av den historiska utvecklingen
- känna till grunderna för och förfaringssätten i samhällssystemet och näringslivet i Finland och kunna sätta in dem i europeiska och internationella sammanhang
- behärska de centrala begreppen inom samhälle och ekonomi
- få klart för sig vilka möjligheter att påverka och delta som finns i ett demokratiskt samhälle och också kunna utnyttja dem
- kunna skaffa sig aktuella fakta ur olika källor och kritiskt kunna bedöma verbal, visuell och statistisk information
- kunna bilda sig en motiverad åsikt om kontroversiella sociala och ekonomiska frågor som är knutna till värderingar
- bli kapabla att bilda sig en samhällsuppfattning som bygger på ansvarskänsla, tolerans och respekt för jämlikhet.

Bedömning

Vid bedömningen av de studerandes insikter i samhällslära fästs vikt vid hur väl de behärskar lärokursens sakinnehåll och centrala begrepp och vid hur väl de kan uttrycka sina kunskaper strukturerat och kritiskt bedöma och tolka samhällsföreteelser samt verbal, numerisk och grafisk information i olika form. Dessa färdigheter bedöms i anslutning till kurserna med mångsidiga provuppgifter eller genom andra bedömningsmetoder.

Obligatoriska kurser

1. Samhällskunskap (SL 1)

Under kursen orienteras de studerande i politik och samhällssystem med tonvikt på det finländska samhället, som analyseras med hjälp av begrepp och teorier i statskunskap, socialpolitik och

sociologi. Utvecklingen av samhällets grundstrukturer, makt och inflytande utgör centrala perspektiv.

Mål

Kursens mål är att de studerande skall· lära sig förstå grundstrukturerna i det finländska samhället

- känna till medborgarnas grundläggande rättigheter och vilka tillvägagångssätt och
- möjligheter de har för att påverka samhället
- tillägna sig ett balanserat och analytiskt synsätt på samhället
- känna till grunderna för välfärdssamhället.

Centralt innehåll

Det finländska samhällets utveckling

- befolkningsstrukturen i Finland
- välfärdsstatens tillkomst
- välfärdsstatens möjligheter

Makt

- maktbegreppet och former för maktutövning
- olika politiska system

Inflytande

- demokratin och medborgarsamhället
- global påverkan
- utmaningar för medborgarinflytandet

Rättsstaten och säkerhetssystemen

- grundläggande rättigheter
- rättsväsendet och ordningsmakten
- säkerhetspolitik och varierande hotbilder

Socialpolitiken

- syfte, uppgift och former

2. Ekonomisk kunskap (SL 2)

Kursen utgör en introduktion i näringslivets verksamhetsprinciper. Den grundar sig på de ekonomiska vetenskaperna. I den behandlas mikro- och makroekonomiska frågor ur konsumentens, företagets och staternas synvinkel. De studerande ges en inblick i näringslivet med hjälp av olika typer av statistik och andra källor.

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- bli insatta i nationalekonomins grunder, dess viktigaste begrepp och teorier
- få en inblick i Finlands och det internationella näringslivets nuläge och framtidsutsikter
- bli kapabla att fatta dagliga ekonomiska beslut och granska ekonomiska frågor också ur etisk synvinkel

- känna till arbetets och företagsamhetens betydelse för samhällsekonomin.

Centralt innehåll

Finländarnas näringsgrenar

- primärproduktionen
- teknologin och industrialiseringen
- servicesamhället

Den ekonomiska verksamheten och företagen

- grundläggande ekonomiska begrepp
- efterfrågan, utbud och jämvikt i marknadsekonomin· olika former av konkurrens
- företagsverksamhet och konsumtion

Fluktuationer och rubbningar i det ekonomiska livet

- ekonomisk tillväxt
- keynesianism och monetarism som alternativa utvägar ur ekonomiska kriser

Penningpolitiken och finansmarknaden

- avregleringen av marknaden
- finansmarknadens struktur
- penningpolitik och ränta

Den offentliga ekonomin och den ekonomiska politiken

- beskattning och finanspolitik
- politiken och marknadskrafterna
- inkomstpolitiken

Finland i den internationella handeln

- den internationaliserade ekonomin och Finland
- globaliseringens effekter

Finlands ekonomiska framtidsutsikter

- riskfaktorer, möjligheter och tillväxtgränser

Fördjupade kurser

3. Medborgarens lagkunskap (SL 3)

Kursen skall ge de studerande grundläggande kunskaper om Finlands rättsordning och lära dem att bevaka sina rättigheter samt att själva utföra enkla rättshandlingar.

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- lära sig grundläggande fakta om Finlands rättsordning och de viktigaste principerna för den
- få baskunskaper om domstolsväsendet i Finland och de viktigaste principerna för den
- få baskunskaper om domstolsväsendet i Finland och om internationella domstolar som har betydelse för medborgarna

- lära sig att själva sköta de vanligaste rättsärendena
- lära känna sina rättigheter, förmåner och skyldigheter som medborgare, arbetstagare och konsument
- kunna hitta och använda viktiga juridiska källor
- vilja handla rätt och lagenligt.

Centralt innehåll

Grunderna i lagkunskap

- Finlands rättshistoria
- rättsordningen och domstolsväsendet
- grundläggande begrepp
- källor för juridisk information

Medborgarens vanligaste rättshandlingar

- familjerätt
- arbetsrätt
- konsumentskydd
- skuld, borgen och bristande betalningsförmåga· boende
- överklagande av myndigheters beslut

Straff- och processrätt

- rättegångar och alternativ till dem
- straffformer
- internationell rätt och återopande av den

4. Europeiskhet och Europeiska unionen (SL 4)

Kursen orienterar de studerande i Europeiska unionens verksamhet och i den enskilda medborgarens ställning i ett integrerat Europa samt uppmuntrar dem att delta i den aktuella debatten om unionen.

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- få allsidig och fördjupad information om Europeiska unionen och dess verksamhet
- lära sig att agera som medborgare i Europeiska unionen
- lära sig se fördelar och nackdelar, möjligheter och risker som den europeiska integrationen medför
- kunna skaffa sig jämförande information om Europeiska unionen och dess medborgare
- förstå betydelsen av den europeiska integrationen för sitt eget liv och för det politiska systemet.

Centralt innehåll

Den europeiska identiteten

- gemensamma europeiska värderingar
- medborgarskap i Europeiska unionen

Påverkan och inflytande inom Europeiska unionen

- beslutsprocessen i Europeiska unionen
- finländarnas ställning i Europeiska unionens beslutsprocesser
- olika slags medlemmar

Europeiska unionens regionala verkningar

- de ungas möjligheter att studera och arbeta inom EU
- regionernas EU ur medborgarens synvinkel

Europeiska unionens utmaningar

- utvidgningen av EU
- den gemensamma säkerhetspolitiken
- EU och de globala systemen

7.16 Psykologi

I egenskap av en vetenskap som undersöker människans handlande skall psykologin ge de studerande förmåga att allsidigt iaktta och förstå människan och de faktorer som påverkar hennes beteende. Med hjälp av psykologisk kunskap och psykologiska begrepp kan de studerande personligen bli medvetna om och bearbeta psykologiska fenomen. Kunskaper och färdigheter i psykologi stöder självkänslan, självutvecklingen och det psykiska välbefinnandet. Psykologins dels empiriska, dels reflekterande grepp ger de studerande möjlighet att utveckla sitt kritiska tänkande.

Undervisningen skall skapa förutsättningar för de studerande att förstå psykologisk kunskap och personligen kunna tillämpa den. De får hjälp att inse sambandet mellan psykologisk kunskap och sociala, kulturella och aktuella frågor samt att förstå psykiska, biologiska och sociala faktorer växelverkan och inbördes beroende.

I undervisningen behandlas den psykologiska kunskapens karaktär och dess uppkomst med betoning på centrala frågor i aktuell forskning och i forskningstraditionen.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i psykologi är att de studerande skall

- på basis av vetenskapliga fakta lära sig se människans verksamhet som en helhet som grundar sig på växelverkan mellan psykiska, biologiska och sociala faktorer
- behärska psykologins centrala begrepp, frågeställningar och metoder att skaffa sig information samt känna till psykologiska forskningsresultat och utifrån dem kunna bedöma den vetenskapliga kunskapens möjligheter och begränsningar
- förstå psykologisk teori så att de kan tillämpa den när det gäller att se sin livssituation och sina möjligheter, främja sin psykiska tillväxt och sitt välbefinnande, samt kunna studera och utveckla sitt tänkande, sina människorelationer och sin interaktionsförmåga
- kunna skaffa sig psykologisk kunskap ur olika informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet
- bli mogna för social och samhällelig verksamhet, lära sig se och möta samhälleliga och kulturella förändringar - som den tekniska utvecklingen - och lära sig förstå agerandet hos människor med olika kulturell och social bakgrund.

Bedömning

Vid bedömningen fästs vikt vid förmågan att förstå, bearbeta och tillämpa det inlärd. Behärskning av helheter i stället för enskilda fakta betonas.

Obligatorisk kurs

1. Psykisk aktivitet, lärande och interaktion (PS 1)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- bekanta sig med psykologin som vetenskap och med psykologins tillämpning på olika områden i samhället
- förstå olika sätt att undersöka och förklara människans handlande
- känna till psykologins centrala områden som emotion, motivation och kognitiva funktioner samt kunna iaktta och reflektera över människans handlande utgående från dessa
- med stöd av psykologisk kunskap förstå vad lärande innebär och med hjälp av denna kunskap kunna reflektera över sina studier
- kunna tillämpa socialpsykologisk kunskap, iakttaga hur människor fungerar i växelverkan med varandra och kunna uppfatta sig själv som medlem av en grupp.

Centralt innehåll

- psykologin som vetenskap: forskningsobjekt och tillämpningsområden inom psykologin, uppkomsten av psykologisk kunskap, centrala tillvägagångssätt när det gäller att förklara psykologiska fenomen
- den psykiska verksamhetens karaktär: psykologiska grundbegrepp, psykiska, biologiska och sociala faktorer som styr handlandet
- inlärningspsykologins grunder och tillämpningar
- socialpsykologins grunder, som gruppdynamik, roller och normer

Fördjupade kurser

2. Människans psykiska utveckling (PS 2)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- förstå de psykologiska, biologiska och sociala faktorer som utgör grunden för individens psykiska utveckling och inse dessa faktorer beroende av varandra
- känna till centrala utvecklingspsykologiska teorier och kunna tillämpa utvecklingspsykologisk kunskap på sitt eget liv
- förstå att människans psykiska utveckling fortsätter i många former under hela livet
- förstå eventuella problem i anslutning till människans utveckling och vara medvetna om att man kan påverka utvecklingen
- känna till hur den psykiska utvecklingen undersöks.

Centralt innehåll

- individens psykiska utveckling i livets olika skeden
- den psykiska utvecklingens delområden i ljuset av utvecklingspsyko-logiska teorier
- den psykiska utvecklingens samband med biologiska faktorer, till exempel med arvsfaktorerna och nervsystemets utveckling
- den sociala interaktionens och kulturens betydelse för människans psykiska utveckling
- problem i den psykiska utvecklingen och hur man kan påverka dem
- forskningen om den psykiska utvecklingen

3. Grunderna för människans informationsbehandling (PS 3)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- lära sig förstå principerna för de grundläggande kognitiva processerna, som uppmärksamheten, perceptionen och minnesfunktionerna
- förstå hur aktiviteten kan regleras och inse dess betydelse för människans välmående
- lära sig grundprinciperna för nervsystemets byggnad och funktion samt känna till
- nervsystemets samband med de grundläggande kognitiva funktionerna
- veta hur de grundläggande kognitiva processerna och nervsystemets funktioner utforskas.

Centralt innehåll

- grundläggande kognitiva processer
- reglering av aktiviteten, sömn och dröm
- nervsystemets struktur, nervcellens och nervsystemets funktion och deras samband med psykiska funktioner
- störningar i den kognitiva aktiviteten, hjärnskador och rehabilitering
- forskning i och tillämpning av kognitiv psykologi och neuropsykologi

4. Motivation, känslor och intelligent aktivitet (PS 4)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- förstå att människans aktivitet styrs medvetet, men också påverkas av omedvetna faktorer
- sätta sig in i grundläggande teorier om motivation och emotioner och förstå hur vetenskaplig forskning bedrivs utgående från dessa teorier
- begripa hur motivationen, emotionerna och de kognitiva funktionerna bildar en dynamisk helhet som styr handlandet
- förstå vilket samband motivationen och emotionerna har med individens och samhällets välmående
- förstå medvetandets, tänkandets och språkets betydelse för människans handlande
- förstå förutsättningarna och utvecklingsmöjligheterna för avancerat tänkande, intelligens och kreativitet ur individens och samhällets synvinkel.

Centralt innehåll

- motiv på olika nivåer och olika sätt att utveckla och upprätthålla motivationen

- känslor som flerdimensionella processer samt deras uppkomst, uttrycksformer och betydelse
- grundläggande teorier och forskning om motivation och emotioner
- motivationens, emotionernas och de kognitiva funktionernas inbördes inverkan på människans handlande
- betydelsen av motivation, emotioner och reglering av dem för välbefinnande på individuell och samhällelig nivå
- motivationens och känslornas samband med sociala och kulturella faktorer samt den biopsykiska grunden för dem
- högtstående kognitiv verksamhet som tänkande, problemlösning och beslutsfattande

5. Personligheten och den mentala hälsan (PS 5)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- förstå vidden av personlighetsbegreppet och känna till hurdana forskningsmetoder som använts för att komma fram till kunskap om personligheten
- känna till olika sätt att beskriva personligheten
- inse svårigheterna när det gäller att definiera mental hälsa och förstå sambandet mellan den mentala hälsan och psykiska, biologiska, sociala och kulturella faktorer
- känna till centrala störningar i den mentala hälsan och olika behandlingsmetoder för dem
- känna till metoder för att upprätthålla den psykiska hälsan.

Centralt innehåll

- centrala begrepp inom personlighetspsykologin, till exempel jaget och identiteten
- definitioner på och förklaringar av personligheten ur olika synvinklar inom psykologin
- personlighetsforskning
- faktorer som påverkar den mentala hälsan samt psykiska störningar
- psykoterapi och medicinering vid behandling av psykiska problem
- upprätthållande av den psykiska hälsan

7.17 Musik

I musikundervisningen skall studerandena bli medvetna om sitt förhållande till musiken och fördjupa det. Ett personligt förhållande till musiken stärker identiteten och människans hela välbefinnande samt stöder självkänslan. Det viktiga i musikundervisningen är att studerandena skaffar sig ett eget uttryck, kreativitet, interaktionsfärdigheter och positiva erfarenheter. Att musicera tillsammans är även av stor betydelse.

Det centrala innehållet i undervisningen är att producera musik, dvs. att sjunga, spela, improvisera och skapa musik och ge en bred musikalisk allmänbildning. Musiken utgör en viktig del av skolans fester och andra evenemang.

Mål för undervisningen

Musikundervisningens mål är att studerandena skall

- lära sig att uttrycka sig musikaliskt genom sång och spel

- utveckla sin förmåga att lyssna på musik och tolka vad de hör, också när de musicerar
- fördjupa sina insikter i olika musikstilar, musikerter och i musikens historia
- lära sig att förstå mångfalden av musikkulturer
- ha en öppen men kritisk hållning mot den omgivande musikvärlden
- kunna verka ansvarsfullt i aktiv samverkan i sin grupp
- få en bred musikalisk allmänbildning

Ordningsföljd och deltagande

Kurs MU 1 bör vara avklarad innan de andra musikkurserna kan avläggas. De övriga musikkurserna kan avläggas i vilken ordning som helst. Man kan inte avlägga musikkurserna på egen hand, eftersom varje kurs innehåller praktiska övningar (t.ex. att musicera tillsammans) i någon form.

Av konst- och färdighetsämnen musik och bildkonst ska den studerande avlägga **tre** obligatoriska kurser i musik och bildkonst. Två kurser i musik och en kurs i bildkonst eller en kurs i musik och två kurser i bildkonst.

Bedömning

I bedömningen tar man hänsyn till studerandens utgångsläge och ser till att studerandens kunnande kan komma till uttryck på vilket delområde som helst inom musiken. Det som bedöms är studerandens musikaliska verksamhet i skolan, inte deras allmänna musikalitet. Slutbetyget i musik grundar sig på studerandens samtliga kurser.

Obligatoriska kurser

1. Musiken och jag (MU 1)

Studeranden skall via sitt förhållande till musiken reflektera över musikens betydelse för människan och växelverkan människor emellan. Under kursen skall studerandena bekanta sig med bl.a. det lokala musiklivet och med att tolka, iakttä och lyssna på för studeranden obekantare musik (eventuellt konsertbesök). Studeranden skall under kursens gång utveckla sin röstbehandling och enligt möjligheter även sin spelförmåga som uttrycksmedel för musik. Hörselvård tas upp. Musikaliska grundbegrepp inom musikteorin repeteras bl.a. genom praktiska övningar.

2. Ett flerstämmigt Finland (MU 2)

Studeranden skall under kursens gång lära sig känna den finländska musiken och stärka sin kulturella identitet. Studerandena bekantar sig med olika musikkulturer i Finland samt bakgrundsfaktorerna till dessa. Den europeiska konstmusiken samt dess inflytande på vår finländska behandlas. Musicerande och musiklyssnande är centrala arbetssätt inom kursen. Studeranden bekantar sig med olika musikerter bl.a. konstmusik, populärmusik och folkmusik.

Fördjupade kurser

3. Fritt fram för musik (MU 3)

Under kursen bekantar sig studerandena med främmande genrer och musikkulturer bl.a. folk-, jazz-, blues-, etno- och rockmusiken med hjälp av lyssningsexempel, presentationer av olika slag och genom att musicera tillsammans.

4. Musikens budskap och makt (MU 4)

Studerandena skall under kursens gång iakttä och fördjupa sig i hur musiken används inom olika konstformer och i medier. Studerandena kan använda sig av bl.a. filmer, teater, massmedier och Internet. Genom att bekanta sig med musikens olika användningsområden kan studerandena under kursen välja vilket område inom musiken de fördjupar sig i och arbetar med (t.ex. musikvideo, dator och musik, musikjournalistik, musik på scen, musik och rörelse). Arbetssätten kan variera.

5. Ett musikaliskt projekt (MU 5)

Kursens mål är att studerandena skall lära sig att i grupp eller självständigt planera och genomföra ett musikaliskt projekt. Alternativen och arbetssätten är många. Det kan vara fråga om t.ex. en mindre konsert, ett program för en fest eller ett projekt i skolan, en inspelning eller ett tvärkonstnärligt projekt eller en musikal. Denna kurs kan ses som påbyggnad till kurs 4 i musik (MU 4).

Skolvis kurs

6. Spela i band och sjunga i stämmor (MU 6)

Kursens mål är att musicera tillsammans och ta ansvar för ett gemensamt mål, t.ex. att uppträda på skolans fest. Av studerandena bildas mindre grupper som jobbar intensivt tillsammans och på detta sätt fördjupar studerandena sina musikaliska färdigheter i grupp. Under kursen övar de studerande som vill två-, tre- eller fyrstämmig körsång. Genom olika tonbildningsövningar utvecklar studerandena sin röst och dess uttrycksmöjligheter. Repertoaren utformas tillsammans med kursdeltagarna.

7.18 Bildkonst

I gymnasiets undervisning i bildkonst lär sig de studerande att tolka, sätta värde på och bedöma sin egen och andras visuella kultur. Syftet med undervisningen i bildkonst är att utveckla de studerandes förståelse för visuella företeelser i samhället och miljön samt för deras betydelser. De studerandes egna konstnärliga arbete ger dem möjligheter att njuta av konst, att uppleva att de lyckas och att uttrycka sådant som är viktigt för dem själva. Undervisningen skall stimulera de studerandes fantasi, kreativa tänkande och associationsförmåga. De skall handledas i att motivera och reflektera över estetiska och etiska värderingar i sitt liv, i bildkonsten, i medierna och i kulturmiljön. Det viktigaste målet för undervisningen är att de studerande skall lära sig att förstå konstens innebörd i sitt liv och i samhället. I undervisningen fördjupas de allmänbildande grunderna i visuell kultur och skapas tillräckliga förutsättningar för fortsatta studier i ämnet.

Innehållet i undervisningen utgörs av konstnärlig uttrycksförmåga och förmåga att tänka i bilder, konstkännedom och kulturellt kunnande, miljöplanering, arkitektur och formgivning samt visuella medietexter.

I undervisningen strävar man efter en inre integration i läroämnet, så att färdighets- och kunskapsinnehåll kompletterar varandra. Läroinnehållet byggs upp i form av tematiska block och undervisningen bedrivs i samarbete med andra konstarter och vetenskapsområden. Utgångspunkten för undervisningen är de studerandes egna erfarenheter utifrån vilka de utför mångsidiga

bildproduktions- och tolkningsprocesser. Samarbetet mellan olika läroämnen främjar trivseln i skolmiljön och ökar den kulturella aktiviteten. Genom samarbete med lokala aktörer får de studerande kunskap om projekt och kultur.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i bildkonst är att de studerande skall

- lära sig att se, förstå och bedöma bildkonst och annan visuell kultur i sitt liv och i samhället
- känna till de centrala begreppen i bildkonst och annan visuell kultur och kunna använda dem när det gäller att tolka, bedöma och redogöra för den konstnärliga arbetsprocessen, visuella budskap och egna och andras arbeten
- vänja sig vid att arbeta process- och målinriktat och vid att bedöma sig själva och samarbeta med andra
- lära sig att välja och att på ett ändamålsenligt sätt använda olika material, tekniker och redskap för det konstnärliga uttrycket
- känna till nutidskonst och bildkonstens historia
- förstå mediekulturen och dess inflytande på människan och samhället
- lära sig att planera, utarbeta och bedöma det estetiska innehållet i medieproduktioner och att tillämpa medial teknik i sitt eget konstnärliga arbete
- känna till bildspråket inom arkitektur, formgivning och föremålskultur och dessa områdens historia
- bli medvetna om hur deras egen verksamhet inverkar på naturen, på kulturlandskapet, på den byggda miljön och på den planering och de beslut som berör dessa
- kunna utnyttja och värdesätta kulturella tjänster.

Bedömning

Bedömningen i bildkonst skall vara långsiktig och interaktiv. Den skall informera de studerande om deras framsteg och sporra dem att uttrycka sig djärvt med tilltro till sin egen konstnärliga förmåga. Undervisningen i bildkonst skall utveckla de studerandes förmåga att bedöma sig själva. Bedömningen skall gälla arbetsprocesser och -resultat, innehållsliga, konstnärliga och tekniska färdigheter samt förmågan att tillämpa teoretisk kunskap i den egna framställningen. Vid kursbedömningen beaktas visuella och skriftliga individuella uppgifter och grupparbeten, skisser, självständiga uppgifter och allmän aktivitet.

Av konst- och färdighetsämnena musik och bildkonst ska den studerande avlägga **tre** obligatoriska kurser i musik och bildkonst. Två kurser i musik och en kurs i bildkonst eller en kurs i musik och två kurser i bildkonst.

Obligatoriska kurser

1. Jag, bilden och kulturen (KO 1)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- känna till den visuella kulturens innehåll och grunder
- lära sig att uttrycka sig med bildkonstens medel och att komma med personliga idéer

- lära sig att utnyttja konstnärliga begrepp för att iaktta och bedöma sina egna och andra studerandes bilder samt konstnärliga och mediala bilder
- lära sig att kritiskt reflektera över problem i den visuella kulturen och tolka företeelsernas
- innehåll, former och betydelser ur individens och samhällets synvinkel samt att i sitt eget
- arbete tillämpa det som de har lärt sig
- förstå bildkonstens och den övriga visuella kulturens betydelse i sitt eget liv och i samhället.

Centralt innehåll

- konstens väsen: konsten ur individens och samhällets synvinkel samt olika konstuppfattningar
- bildens makt och bilder av makten i kulturen
- konsten som tolk för kulturen: finländsk, nordisk och europeisk kultur samt utomeuropeiska kulturer
- det egna konstnärliga uttrycket: att rita och måla, att arbeta tredimensionellt, att använda digitala bilder
- olika medel för att bygga upp en bild: komposition, färger, rörelse, rum och tid
- bildtolkning och bildanalys visuellt och verbalt, introduktion i olika sätt att analysera konst, t.ex. formalistisk, semiotisk, ikonografisk och receptionsanalytisk tolkning.

2. Miljö, plats och rum (KO 2)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- lära sig grunderna inom formgivning och arkitektur, uttryckssätt, materialkännedom, estetik och planeringsprocesser
- lära sig att i miljöplanering och formgivning göra iakttagelser ur olika synvinklar, t.ex. ur estetisk och etisk synvinkel, samt att se vad som socialt och kulturellt sett främjar en hållbar utveckling
- lära sig att iaktta miljön i dess olika former: naturmiljön, den byggda miljön, den sociala och psykiska miljön samt se dem som kulturella yttringar
- förstå samhällskonstens och miljökonstens betydelse i miljöplaneringen och i den visuella kulturen i vidare mening.

Centralt innehåll

- rummet som begrepp: att erfara rummet som en psykisk, fysisk och social plats
- grundbegreppen inom arkitektur och formgivning: skala, rörelse, rum, proportions-
- system, struktur, färg, form och material
- landskap, byggnader, föremål och konstverk som materiella, andliga och estetiska
- yttringar av respektive tids kulturhistoria
- arkitektur och formgivning ur miljöns och näringslivets synvinklar
- modeller, reliefer, miniatyrer och experiment med olika material

Fördjupade kurser

3. Medierna och bildernas budskap (KO 3)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- lära sig att analysera och tolka mediernas framställning av världen i förhållande till kulturen och verkligheten
- förstå med vilka medel det visuella uttrycket görs verkningsfullt i medierna
- lära sig att använda olika slags bilder och tekniker i olika massmedier som medel för det de vill uttrycka
- lära sig att analysera och utveckla sitt förhållande till medierna.

Centralt innehåll

- bilden i medierna: bildjournalism, reklam, bilder inom underhållningen, populärkultur, serier, det visuella uttrycket på www-sidor och i datorspel
- grafisk planering: ombrytning, typografi, olika metoder för bildredigering och bildöverföring
- att iaktta kulturen och kritiskt analysera idéinnehållet i mediala bilder från olika tider, olika ställen och olika subkulturer
- fotografiets roll i medierna
- film och video: traditionellt och föränderligt bildspråk
- det visuellas roll i utformningen av produkter och varumärken

4. Från bildkonst till egna bilder (KO 4)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- kunna gestalta huvuddragen i bildkonstens historia tematiskt och kronologiskt
- förstå innehåll och uttryckssätt inom bildkonsten under olika tider och i olika kulturer
- utnyttja sin konstkänedom i sin egen framställning
- lära sig att arbeta självständigt och öva upp sin förmåga att analysera sina alster.

Centralt innehåll

- tolkning och analys av konst i bild och ord
- uttryck för kulturella betydelser och uppfattningar i bildkonsten under olika tidsperioder
- utveckling och skissering av motiv som en del av den konstnärliga processen
- bildens innehåll och form som uttryck för konstnären och kulturen; komposition i färg, ljus, skugga och rörelse; illusoriskt och tredimensionellt; ytstruktur och material

5. Verkstad för samtidskonst (KO 5)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- lära sig att följa med och bedöma aktuella fenomen inom samtidskonst
- lära sig att iaktta och inse visuella betydelser i sin miljö och att tillämpa dem i

- sin egen framställning
- lära sig att förstå och använda samtidskonstens medel då de arbetar med olika fenomen
- vänja sig vid att arbeta process- och målinriktat.

Centralt innehåll

- samtidskonstens väsen: fenomen och olika konstuppfattningar bakom samtidskonst
- samtidskonst och växelverkan mellan kulturerna, visuella subkulturer
- tvärkonstnärliga projekt i och utanför skolan
- en egen produktion
- visuella yrken i samhället och organisationer inom konstbranschen

Skolvisa kurser

6. Teckning och målning (KO 6)

Mål

- utveckling av den visuella uttrycksförmågan och självständig tillämpning av det inlärd
- utveckling av intresset för och kännedom om bildkonst
- utveckling av studerandens färdigheter för fortsatta studier

Centralt innehåll

- övningar i teckning och målning med olika medel och material
- strukturell analys av konstverk, kopieringsövningar, mångsidiga och valbara motiv.
- färglära, dekorativ konst

Lärostoff: Blyerts, tusch, kolteckning, akvarell, gouache, akrylfärg samt olika experimentella tekniker. Fördjupning av bl.a. Perspektiv och modellteckning och målning.

7. Fotografi (KO 7)

Mål

- fördjupning av kunskaperna om fotografi
- utveckling av förmågan att uttrycka sig med fotografiska medel och apparatur
- utveckling av förmågan till självständigt val och förståelse av bilder i massmedia

Centralt innehåll

- fotografins användningsmöjligheter
- fotografiska uttrycksmedel.
- fotografins historia
- reklambildsanalys.
- praktisk bildframställning, foto, digitalteknik, data o.s.v.

Lärostoff: Bildvinklar, bildstorlek, belysning. Datorteknik, digitalteknik, mörkrumsteknik. Att kombinera bild och text, bild och ljud.

8. Film videodigitalfilm (KO8)

Mål

- fördjupning i kunskaperna om film

- utveckling av den tekniska förmågan i filmframställning (teknisk brytningstid)
- utveckling i ett kreativt sätt att använda filmkamera
- utveckling av förmågan till estetisk och produktionsteknisk bedömning av film och TV program

Centralt innehåll

- Filmanalys och filmens historia. Reklamanalys och reklamhistoria. Animationsfilm

Lärostoff : Filmens uttrycksmedel: bildvinklar, bildstorlekar, kamerarörelse, belysning, klipptechnik, montage osv. Tid, rum och handling. Budskap på olika nivåer. Olika typer av film: fiktion, undervisningsfilm, dokumentär, animationsfilm o.s.v. Synopsis, scenario, manuskript, foto, klippning, redigering och ljud.

9. Arkitektur och formgivning (KO 9)

Mål

- fördjupning av kunskaperna i arkitektur och formgivning
- utveckling av förmågan att se arkitektoniska helheter och materialval i form i större och mindre skala
- utveckling av förmågan att varsebli och vårda de estetiska och för miljön hållbara värdena i vår omgivning

Centralt innehåll

- bygga och bo
- planering och formgivning
- byggnadskonstens och formgivningens historia
- studier av verkligheten och utställningar

10. Gymnasiediplom i bildkonst (KO 10)

Mål

- genomföra det nationella bildkonstdiplomet
- ett självständigt slutarbete utifrån de riktlinjer som fastställs på nationell nivå
- göra en utställning av slutarbetet och göra utställningen tillgänglig också för utomstående betraktare.

7.19 Gymnastik

Syftet med undervisningen i gymnastik i gymnasiet är att främja en sund och aktiv livsstil och leda ungdomarna till att inse idrottens betydelse för det fysiska, psykiska och sociala välbefinnandet. Positiva erfarenheter av läroämnet stärker den psykiska aktiviteten och hjälper dem att orka i skolarbetet. I gymnastiken uttrycker de studerande sig själva och får upplevelser. Gymnastik är ett läroämne som förutsätter aktivitet och det utvecklar därför de studerandes fysiska och motoriska egenskaper och stöder en balanserad tillväxt och mognad. Genom gymnastik och idrott stärks också den sociala förmågan och samhörigheten. De studerande skall ledas till att ta ansvar, till att förstå betydelsen av rent spel och till att iaktta goda vanor. Undervisningen i gymnastik bygger på en etisk och estetisk värdegrund.

Genom att öva upp den fysiska konditionen och iakttä den börjar de studerande inse betydelsen av en god kondition för att orka och kunna arbeta. Genom en mångsidig undervisning i gymnastik skapas förutsättningar för att de självständigt skall kunna utöva olika idrotter och motionsformer. Gymnastiken skall bedrivas allsidigt med hänsyn till årstiderna och till de lokala förhållandena. Den arrangeras i form av individuell undervisning, smågruppsundervisning och gruppundervisning. De finländska idrottstraditionerna skall beaktas i valet av grenar och motionsformer. För studerande som är i behov av särskilt stöd differentieras undervisningen enligt deras individuella behov. Man bör värna om säkerheten och ta hänsyn till särskilda behov för studerande med annan kulturell bakgrund eller religiös övertygelse.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i gymnastik är att de studerande skall

- utveckla sina färdigheter och kunskaper i olika gymnastik- och idrottsgrenar
- lära sig att utöva gymnastik och idrott på egen hand
- kunna bedöma sin fysiska kondition och ställa upp mål för sig
- tillägna sig goda vanor och följa dem, lära sig att iakttä överenskomna regler och att ta hänsyn till naturen
- kunna arbeta i uppbyggande anda, tryggt och ansvarsfullt både självständigt och i grupp.

Bedömning

Vid bedömningen i gymnastik beaktas de studerandes aktivitet, ansvarsfullhet och inställning samt deras färdigheter, kunskaper och funktionsförmåga.

Obligatoriska kurser

I de obligatoriska kurserna fördjupas de studerandes färdigheter och kunskaper från grundskolan och de ges också möjlighet att bekanta sig med nya grenar. När det är nödvändigt individualiseras undervisningen utifrån de studerandes behov. När man lägger upp kurserna skall årstiderna beaktas så att det under de obligatoriska kurserna går att utöva sommar- och vinteridrott samt både inom- och utomhusgrenar. I undervisningen betonas idrottens inverkan på hälsan och välbefinnandet. Vid gruppbyggnaden skall också säkerheten beaktas.

1. Färdighet och kondition (GY 1)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- kunna fortsätta och fördjupa de färdigheter och den träning som har påbörjats i grundskolan
- få handledning i allsidig idrottsutövning
- få positiva erfarenheter av gymnastik och idrott
- efter råd och lägenhet bekanta sig med nya idrottsformer
- förstå betydelsen av att bygga upp en mångsidig fysisk kondition och kunna verka till förmån för hälsa, välbefinnande och trygghet.

Centralt innehåll

- uppövning av den fysiska konditionen, testning och bedömning av den

- muskelvård och avslappning
- bollspel inomhus och utomhus, klubbspel och racketspel
- gymnastik i olika former
- dans i olika former
- vinteridrott
- simning och livräddning
- friidrott
- orientering och motion i naturen

2. Träning ensam och tillsammans med andra (GY 2)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- få mångsidigare färdigheter och kunskaper inom olika grenar
- få grundläggande kännedom om hur man gör upp ett konditionsprogram och genomför det
- individuellt få vägledning i hur de aktivt kan utöva hälsofrämjande sporter
- lära sig att träna ansvarsfullt både på egen hand och i grupp
- lära sig uppskatta och upprätthålla hälsan och arbetsförmågan
- utvecklas i socialt umgänge

Centralt innehåll

- träning av den fysiska konditionen, muskelvård och avslappning
- bollspel inomhus och utomhus, klubbspel och racketspel
- gymnastik i olika former
- dans i olika former
- vinteridrott
- konditionssimning och vattenmotion
- konditionsidrott
- någon ny idrottsgren eller motionsform

Fördjupade kurser

Syftet med kurserna är att de studerandes egen aktivitet skall betonas, att deras samverkan skall främjas och att skolans inre samhörighet skall stärkas. Preciseringsen av innehållet i de fördjupade kurserna preciseras i samråd med de studerande.

3. Stimulerande motion (GY 3)

Syftet med kursen är att hjälpa de studerande att orka och att öka vakenheten i studierna genom avslappnande och stimulerande erfarenheter av idrott. Kursen kan bestå av en eller flera motionsformer. Läraren preciserar kursinnehållet tillsammans med gruppen.

4. Motion tillsammans (GY 4)

Syftet med kursen är att främja de studerandes gemensamma motionsintresse. I arbetssätten betonas samverkan i grupp. Kursinnehållet kan bestå av gamla danser eller någon annan motionsform som idkas tillsammans.

5. Motionsidrott (GY 5)

Syftet med kursen är att effektivisera regelbunden motion, att höja och iaktta konditionen och att inse betydelsen av att ständigt röra på sig. De studerande gör upp ett personligt motionsprogram som genomförs både självständigt och i grupp. Läraren preciserar kursinnehållet tillsammans med gruppen.

7.20 Hälsokunskap

Hälsokunskap är ett läroämne som vilar på tvärvetenskaplig grund och vars syfte är att främja ett kunnande som stöder såväl hälsa som välbefinnande och trygghet. Detta kunnande kommer till uttryck i form av kognitiva, sociala, emotionella, funktionella och etiska färdigheter och i förmågan att leta reda på information. Till hälsokunskapen hör också förmågan att ta ansvar för sin egen och andras hälsa. I gymnasiet behandlas hälsa och sjukdom, hälsofrämjande samt förebyggande och vård av sjukdom ur individens, familjens, gemenskapens och samhällets synvinkel.

Hälsa kan ses som fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande. I hälsokunskapen i gymnasiet behandlas företeelser med anknytning till hälsa och sjukdomar utgående från erfarenhet och forskning. Det är dessutom viktigt att resonera om olika värderingar kring hälsan.

I den obligatoriska kursen skall de studerande fördjupa sig i faktorer som påverkar hälsa och sjukdom utgående från hur man förebygger folksjukdomarna och de vanligaste smittsamma sjukdomarna samt lära sig hur hälsa och välbefinnande kan främjas. Det är också viktigt att utveckla förmågan till egenvård.

I de fördjupade studierna studeras mera ingående de hälsoresurser som en ung människa behöver i vardagslivet, hennes hälsovanor och olika sätt att ta vara på sig själv samt andra hälsofrågor med utgångspunkt i ansvarsfull vuxenhet och föräldraskap. Hälsa och sjukdom samt våra möjligheter att påverka dessa betraktas utifrån forskning, yrkespraxis inom hälsovården, tillbudsstämmande tjänster samt den historiska och samhällseliga utvecklingen.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i hälsokunskap är att de studerande skall

- förstå betydelsen av god hälsa och arbetsförmåga samt betydelsen av att förebygga sjukdomar och främja hälsa
- kunna använda centrala begrepp som gäller främjande av hälsa samt hälsa och sjukdom
- förstå betydelsen av att förebygga sjukdomar, särskilt folksjukdomar och smittsamma sjukdomar, och känna till de viktigaste möjligheterna att förebygga och behandla dem ur individens och samhällets synvinkel
- kunna begrunda värdefrågor kring hälsa och motivera sina val samt lära sig att värdesätta hälsa som en resurs och att främja hälsa
- känna till folkhälsans historiska utveckling och faktorer som leder till hälsoskillnader mellan olika befolkningsgrupper
- känna till basservicen inom hälso- och socialvården i Finland samt medborgaraktivitet i folkhälsoarbetet
- bli förtrogna med olika sätt att söka reda på information om hälsa och sjukdom samt kritiskt kunna bedöma informationen och olika företeelser i hälsokulturen.

Bedömning

Vid bedömningen betonas de studerandes förmåga att förstå och tillämpa fakta om hälsa och sjukdom, samt iakttas hur väl de kan använda och kombinera information ur olika källor. Därtill bedöms deras förmåga att reflektera över etiska värderingar om hälsa och sjukdom och att motivera sitt sätt att sköta sin hälsa samt också deras förmåga att bedöma samhällseliga beslut om hälsa och sjukdom. Hälsokunskapen kan bedömas genom kursprov, genom arbetsuppgifter som utförs enskilt eller i grupp, genom föredrag, mindre kartläggningar och undersökningar samt på basis av konkreta uppdrag.

Obligatorisk kurs

1. Hälsokunskapens grunder (HÄ 1)

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- känna till faktorer som inverkar på det fysiska, psykiska och sociala välbefinnandet samt på arbets säkerhet och annan säkerhet och kunna bedöma hur dessa tryggs i det egna levnadssättet och den egna miljön
- inse betydelsen av att förebygga folksjukdomar och de vanligaste smittsamma sjukdomarna ur individens och samhällets perspektiv samt lära sig att fundera på olika sätt att förebygga dem
- märka vilka faktorer som inverkar på uppkomsten av hälsoskillnader
- kunna skaffa sig, använda och bedöma fakta om hälsa och sjukdomar samt begrunda hälsokulturen och den teknologiska utvecklingen ur hälsosynvinkel
- känna till de viktigaste tjänsterna inom hälso- och socialvården.

Centralt innehåll

- faktorer som inverkar på hälsan och arbetsförmågan samt på säkerheten: näring, sömn, vila och belastning, hälsofrämjande motion, mental hälsa, socialt stöd, välbefinnande i arbetet, arbets säkerhet, säkerheten hemma och på fritiden, omgivningens hälsa
- sexuell hälsa, parförhållande, familj och det sociala arvet från tidigare generationer
- folksjukdomarna och de vanligaste smittsamma sjukdomarna, risk- och skyddsfaktorer som gäller dem och olika sätt att påverka dem
- egenvård av sjukdomar och blesyrer, första hjälpen och att skaffa hjälp
- hälsoskillnader i världen, faktorer som åstadkommer och minskar hälsoskillnader
- metoder att söka fram fakta om hälsa samt kritisk tolkning av information, reklam och marknadsföring som angår hälsan
- hälsovårds- och välfärdstjänster, medborgaraktivitet i folkhälsoarbetet

Fördjupade kurser

2. Ungdomar, hälsa och vardagsliv (HÄ 2)

I kursen fördjupas målsättningarna i den obligatoriska kursen beträffande unga människors levnadssätt och hälsovanor i vardagslivet. Kulturella, psykologiska och samhällseliga fenomen samt tolkningar av dessa som förklarar hälsoproblem behandlas tematiskt. De studerande skall också fundera på hur de uppfattar sig själva och andra fysiskt, psykiskt och socialt. Speciellt betonas

ansvaret för den egna hälsan. Under kursens gång diskuterar man särskilt värderingar, utför övningar och rollspel individuellt och i grupp samt tränar sociala färdigheter och arbetsformer som utvecklar förmågan att diskutera och argumentera.

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- lära sig att betrakta sitt liv med utgångspunkt i vuxenhet och föräldraskap
- lära sig att tänka igenom och granska värden och värderingar som gäller hälsa och sjukdom
- kunna motivera sina val ur hälsoperspektiv och kunna bedöma hur avgöranden som gäller levnadsvanor och omgivning påverkar hälsan och välbefinnandet
- kunna beskriva en upplevelse av hälsa och företeelser som förklarar hälsoproblem samt olika tolkningar av dem.

Centralt innehåll

- självkänedom, att bli vuxen, betydelsen av socialt stöd i familj och närmiljö
- förberedelse för föräldraskap och familjeliv
- livsglädje, att uppehålla mental hälsa och få motivation, att möta kriser och depression
- matens betydelse för hälsan, kulturen och samhället samt viktkontroll,
- hälsotion och ätstörningar
- fysisk och psykisk trygghet, kommunikation utan våld
- sexuell hälsa
- kännedom om företeelser som förklarar hälsoproblem och som sammanhänger med kulturella, psykologiska och samhällsliga faktorer och tolkningar av dessa,
- exempelvis en upplevelse av att livet är meningsfullt,
- kroppsuppfattning/kroppslighet, välbehag och nutida beroenden
- tobak, alkohol och droger ur individens, omgivningens och samhällets synvinkel
- samt ur global synvinkel

3. Hälsa och forskning (HÄ 3)

Inom ramen för kursen skall de studerande sätta sig in i historiska faktorer och perspektiv som påverkar hälsan, i olika metoder att undersöka hälsa och sjukdom samt i utvecklingslinjer i dödlighet och sjukfrekvens. Under kursen behandlas också den vanligaste forskningen inom hälsovård och egenvård, tolkningar av resultaten och konsekvenserna av dem. Därtill fördjupas innehållet i den obligatoriska kursen beträffande hälsovårdspraxis av olika slag, utbud på hälsovårdstjänster och individens ställning inom hälso- och sjukvården. I arbetet betonas aktivitet, praktiskt lärande, undersökande metoder och studiebesök.

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- lära sig att reflektera över huvudlinjerna inom folkhälsovetenskap och förebyggande hälsovård ur nationell och global synvinkel
- lära sig att söka, bedöma och tolka forskningsresultat och praktisk kunskap om hälsa och sjukdom
- kunna genomföra små kartläggningar av hälsa och hälsobeteende i sin

- studiemiljö
- lära sig att använda hälsovårdstjänster och känna till vilka rättigheter man har
- som kund och patient
- kunna diskutera och bedöma den teknologiska utvecklingens betydelse ur hälsooch trygghetsperspektiv.

Centralt innehåll

- metoder för att främja hälsa och för att känna igen och förebygga sjukdomar
- under olika tider
- undersökning av hälsobeteende och upplevd hälsa: mätning av den fysiska och psykiska arbets- och prestationsförmågan samt ergonomiska mätningar, av
- välmåendet i arbetet och de faktorer som påverkar det
- praxis inom hälsovård och välfärdsservice, kundens och patientens rättigheter
- förmåga att kritiskt ta del av och bedöma forskningsresultat och de
- föreställningar om hälsa som medierna förmedlar, medikalisering
- bedömning och uppföljning av hur levnadsvanorna påverkar hälsan, praktiska undersökningar

7.21 Studiehandledning

Syftet med studiehandledningen är att stödja de studerande i studierna under gymnasietiden och se till att de har tillräckligt med sådana kunskaper och färdigheter som de behöver vid övergången till fortsatta studier och arbetsliv. Studiehandledningen skall bilda ett kontinuum som fortsätter hela den tid gymnasieutbildningen pågår. Kurserna i ämnet skall ge de studerande möjlighet att skaffa sig sådana grundläggande kunskaper och färdigheter som de behöver för att kunna planera sina fortsatta studier och sitt val av yrkesinriktning. I val- och problemsituationer och för att utveckla förmågan att fatta beslut skall de studerande ges handledning enskilt och i smågrupper. I den personliga handledningen skall de studerande kunna diskutera frågor angående sina studier, sitt val av utbildning och sin yrkes- och karriärplanering, sin framtid och sin livssituation. De skall ha möjlighet att i smågrupper diskutera gemensamma frågor som det är meningsfullt att ta upp i grupp. Studiehandledningen skall stödja och hjälpa studerande som är i behov av särskilt stöd även i praktiska studiefrågor. även grupphandledarna är viktiga resurspersoner för att stödja de studerande under deras gymnasietid.

Mål för studiehandledningen

Målet för studiehandledningen är att de studerande skall

- spöras till självständighet och ansvarstagande så att de kan lägga upp sitt individuella studieprogram, identifiera problem i studierna och ta reda på hur de kan få hjälp med att lösa problemen
- kunna studera fullödigt under gymnasietiden, utveckla sin studieteknik samt hitta sin inlärningsstil och styrka
- handledas i att söka fram fakta och utnyttja de möjligheter som informations- och kommunikationstekniken erbjuder, så att de självständigt kan utnyttja informationen på nätet och i ansökningsguiderna när de söker in till fortsatta studier
- få vägledning och stöd i att planera sin levnadsbana och hantera sin livssituation samt
- realistiskt kunna bedöma sina förutsättningar i olika skeden av studierna
- få kunskap om entreprenörskap, arbets- och näringsliv genom att bekanta sig med

- dessa och med studier vid andra läroanstalter
- lära sig att söka information om utbildningsmöjligheter i andra länder och arbete
- utomlands

Obligatorisk kurs

1. Utbildning, arbete och framtid (SH 1)

Målet för den obligatoriska kursen i studiehandledning är att de studerande skall få de centrala kunskaper och färdigheter som de behöver för att inleda och slutföra studierna i gymnasiet samt för att kunna söka in till fortsatta studier. I anslutning till kursen ordnas orientering i arbetslivet och i olika utbildningar på det andra stadiet och på högskolestadiet. Under kursen behandlas frågor som är gemensamma för alla studerande gällande gymnasiestudierna, studentexamen, fortsatta studier och yrkes- och karriärplanering samt andra aktuella frågor som dyker upp i gymnasiestudierna.

Centralt innehåll

- studiernas uppbyggnad och utvecklandet av studiefärdigheter
- självkänedom
- förtrogenhet med egna handlingsmönster och starka sidor
- arbetslivskunskap
- studiestödsfrågor
- studentexamen
- yrkesinriktning och fortsatta studier
- ansökningsprocedurer för fortsatta studier
- övergången till arbetslivet

Fördjupad kurs

2. Studier, arbetsliv och yrkesval (SH 2)

Målen för den fördjupade kursen i studiehandledning är att öka de studerandes studiefärdigheter, förbättra deras självkänedom och med tanke på fortsatt utbildning och arbetsliv hjälpa dem att sätta sig in i sådana viktiga frågor som det inte är möjligt att fördjupa sig i inom den övriga handledningen.

Centralt innehåll

- praktisk arbetslivsorientering
- inbjudna gäster
- exkursioner
- fördjupning kring frågor om självkänedom och personliga resurser